Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT פרייז 30 גראשען

(טאבעלע פון דער מלוכה־לאטעריע — 19־טע זייט)

הײנט 22 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 70 | Łódź, Piątek, 22 marca 1935 r. | דרייצענטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, י"ז אדר ב' תרצ"ה | № 70

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — דרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224־71

סקאנדאלען אהן אויפהער

אויף דער נעכטיגער בודזשעט־זיצונג פון לאדזער שטאט־ראט

גיפטיגע יודען־העצערישע רעדעס פון די ענדעקעס און ווירדיגער ענטפער פון די יוד. ראטמענער

די נעכטיגע זיצונג פון שטאט־ראט איז געווען די ערשטע בודזשעט־זיצונג. די בודזשעט־עקספאזע איז שוין געהאלטען געווארען בשעתו דורך דעם רעגירונגס־קאמיסאר וואיעוואודזקי. אויף דער נעכטיגער זיצונג איז פארגעקומען א גענעראל־דעבאטע. צו דער דאזיגער דעבאטע האט יעדער קלוב בעקומען 45 מינוט צייט. די דאזיגע 45 מינוט האבען געקענט פערטיילט ווערען פאר צוויי אדער מעהר ראטמענער פון דעם זעלבען קלוב.

די זיצונג האט זיך אנגעהויבען מיט א גרויסער פערשפעטיגונג צוליב דעם, וואס די ענדעקישע פראקציע האט אפגעהאלטען איהר'ס א בעראטונג. מ'האט זיך גערעכט, אז די ענדעקעס גרייטען ווידער צו עפעס א „איבערראשונג", ס'האט זיך אבער באלד ארויסגעוויזען, אז די ענדעקעס האבען צוגעגרייט זייער ערקלערונג און פראטעסט צוליב דעם, וואס דער רעגירונגס־קאמיסאר האט נישט אפגעשטימט זייער פארשלאג וועגען בעזייטיגען די יודישע בעאמטע פון מאגיסטראט.

די זיצונג עפענט דער רעגירונגס־קאמיסאר וואיעוואודזקי. נאכדעם ווי ס'ווערען אנגענומען אין דער צווייטער לעזונג די הלואות, וואס די שטאט־פערוואלטונג נעמט פון ארבייטס־פאנד, בעט א ווארט דער „גדול" קאוואלסקי, וועלכער לייענט דעם פראטעסט פון די ענדעקעס מכח דעם פארשלאג צו בעזייטיגען די יודישע בעאמטע, אין פראטעסט ווערט צווישען אנדערע חכמות געזאגט: דער ענדעקישער קלוב האלט, אז די האנדלונג פון רעגירונגס־קאמיסאר וועלכער האט נישט געוואלט אפשטימען דעם פארשלאג, איז א נישט־געזעצליכער. דער שטאט־ראט איז א בעשלוס־פעהיגער ארגאן און האט א רעכט צו דעצידירען אויף וואס פארא אופן און ווער ס'זאל רעגירען אין דער שטאט־פערוואלטונג. דער שטאט־ראט האט אויך א רעכט צו נעמען א ווארט אין דער פראגע פון סקאסירען אמטען אין מאגיסטראט און דעריבער קען דער שטאט־ראט אויך בעשליסען, אז יודען קענען נישט זיין קיין בעאמטע אין א פוילישען מאגיסטראט. דאס פעררופען זיך פון רעגירונגס קאמיסאר אויף דער קאנסטיטוציע, איז נישט ריכטיג, ווייל אין דער קאנסטיטוציע איז אין ערגעץ נישט געשריבען, אז יודען מוזען זיין בעאמטע... צוליב דעם גיט די ענדעקישע פראקציע אפ איהר קאטעגארישען פראטעסט, וועלכער דארף אריינגעטראגען ווערען אין פראטאקאל.

קאמיסאר וואיעוואודזקי ערקלערט, אז דער פראטעסט פון די ענדעקעס בעווייזט, אז זיי אריענטירען זיך בכלל נישט אין די געזעצען און פארשריפטען און ווייסען נישט, וואס דער קאמיסאר מעג יא טון און וואס נישט. וואס שייך דער קאנסטיטוציע, ווערט זי פערטייטשט דורך די ענדעקעס אויף זייער אייגענעם אופן און ס'איז נישט כדאי דערויף צו ענטפערן. דער קאמיסאר ערקלערט, אז צו דער ערקלערונג פון די ענדעקעס וועט ער אין פראטאקאל אריינטראגען זיין אייגענע אויסטייטשונג.

דאן טרעט מען צו צום בודזשעט, דער פארזיצער ערקלערט, אז די פינאנץ־ און בודזשעט־קאמיסיע האט געמאכט פיל ענדערונגען אין בודזשעט, וועלכער איז אויסגעארבייט געווארען דורך דעם קאמיסאר, אבער ביי דער דריטער לעזונג האט די ענדעקישע מעהרהייט פון דער קאמיסיע אינגאנצען אפגעווארפען דעם בודזשעט. דער גענעראל־רעפערענט וועט מוזען געבען ערקלערונגען וועגען דעם ענין.

ס'נעמט דאס ווארט דער גענעראל־רעפערענט גזשעגאזשיאק (ענדעק). ער האלט א טרוקענע רעדע וועגען בודזשעט, ער בעקלאגט זיך דערויף, וואס די ענדעקישע שטאט־פערוואלטונג איז נאך נישט בעשטעטיגט געווארען. ער מאטיווירט נישט מיט איין ווארט פארוואס מ'האט געשטראכען דעם קאמונאלען צושלאג פאר בעאמטע, פארוואס מ'האט געשטראכען אלע סובסידיעס פאר די יודישע אינסטיטוציעס. ער זאגט בלויז, אז יודען קאנען נישט האפען אויף קיין גראשען פון דער שטאט, ער זאגט ווייטער, אז זיי וועלען ווידער שטרייכען די רענומעראציע פאר די שטאטישע בעאמטע.

צום סוף ענדיגט ער מיט א סענסאציאנעלען פארשלאג אין נאמען פון קאמיסיע, אנצונעמען דעם בודזשעט (ווי בעקאנט, האט די ענדעקישע מעהרהייט אין דער קאמיסיע בעשלאסען אפצוווארפען דעם בודזשעט).

דאס ערשטע ווארט אין דער גענעראל־דיסקוסיע נעמט דעפ. וואלטשינסקי (בעבע). ער פראטעסטירט קודם כל געגען דער מיינונג פון רעפערענט, אז די פיעסען, וואס זענען אויסגעשטעלט געווארען אין פוילישען טעאטער, האבען בעליידיגט די נאציאנאלע געפיהלען און האבען פראפאגירט קאמוניזם.

איבערגעהענדיג צום בודזשעט, זאגט דער רעדנער: דער רעפערענט האט אונז נישט צוגעשטעלט קיין מאטיווען, פארוואס ס'זענען געשטראכען געווארען די אדער אנדערע פאזיציעס. ס'איז געטון געווארען אלס בייזוויליגקייט. אזוי האט מען פערקלענערט די סובסידיע פאר די פייערלעשער, וועלכע ברענגען אזוי פיל קרבנות פאר דער בעפעלקערונג, אויף פיזישע ערציהונג, פאר דער „וואלנא וושעכניצא", פאר דעם הויז א. נ. פון מארשאל פילסודסקי א. אז. וו. די פראקציע פון „בעבע" וויל ארבייטען לטובת דער שטאט און צוזאמען ארבייטען מיט אלע מיטבירגער פון דער שטאט, די פראקציע פון „בעבע" וועט קעמפען אין שטאט־ראט פאר פערקלענערן די ארבייטסלאזיגקייט, בויען באראקען פאר היימלאזע, געבען בוי־הלוואות, בויען שול־בנינים, פערברייטערן געזעלשאפטליכע שוץ, דערנעהרען ארימע קינדער, פערענדיגען די קאמוניקאציע א. אז. וו.

די „בעבע" פראקציע וועט אויסמיידען יעדען נאציאנאליטעטען־קאמף און אלערליי העצעס.

דאן רעדט אין נאמען פון די סאציאליסטישע פראקציעס ראטמאן וואלטשאק. ער זאגט, אז דאס נייע זעלבסטפערוואלטונגס־געזעץ האט פערקלענערט די ארבייטער־רעפרעזענטאנץ אין שטאט־ראט. די ענדעקעס האבען בעקומען זייער מעהרהייט א דאנק זייערע עקסטרעמע לאזונגען פון שאוויניזם און אנטיסעמיטיזם. דאס איז נישט קיין נייער מעטאד. אזוי האט זיך געפיהרט דער רוסישער צאראט און דער מאדערנער היטלעריזם. אין דער פראקטיק האבען די ענדעקעס אפגעזאגט הילף קאליקעס און זויג־קינדער. אזוי קעמפען פחדנים. אויב די ענדעקעס ווילען נישט היילען קיין יודישע שווינדזיכטיגע אדער ראק־קראנקע טוען זיי א בערישע טובה דער פוילישער בעפעלקערונג; ווייל קיין שום פאלאק וועט נישט טראגען קיין שילד „איך בין א פאלאק" און די קראנקהייט וועט איהם נישט אנשטעקען. די וואהנזיניגע פאליטיק וועגען אויסשיסען קינדער, וועלכע זענען קראנק אויף טראכאמע, וועט קיינער נישט פערשטעהן. אין נאמען פון די סאציאליסטישע פראקציעס טראגט ער אריין אנ'ענטשפרעכענדע דעקלאראציע, אין וועלכע ער פאדערט, אז די פינאנציעלע פאליטיק פון דער שטאט זאל זיך שטיצען אויף די רייכע קלאסען, שוץ פאר ארבייטסלאזע און היימלאזע, אומזיסטע שולען פאר אלע קינדער, גלייכבערעכטיגונג פאר די נאציאנאלע מינדערהייטען ביים בעקומען ארבייט און פולע פרייהייט ביים ענטוויקלען זייער קולטור און שול־וועזען. ער פאדערט ווייטער ביליגער צו מאכען דעם פרייז פון עלעקטריע, טראמוואיען און דירה־געלד; פערברייטערן סאציאלע שוץ אין שפיטאל־וועזען. דער רעדנער ענדיגט דערמיט, אז די סאציאליסטישע פראקציעס וועלען זיין אין ריקזיכטסלאזער אפאזיציע, סיי צו דער קאמיסארישער זעלבסטפערוואלטונג, סיי צו דעם עווענטועל בעשטעטיגטען ענדעקישען מאגיסטראט.

דאן בעקומט דאס ווארט אין נאמען פון די פעראייניגטע יודישע פראקציעס דעפ. מינצבערג. זיין רעדע ווערט כסדר איבערגעריסען דורך די ענדעקעס. אזעלכע עפיטעטען אויפ'ן אדרעס פון די יודישע ראטמענער, הערט מען אפילו נישט אויפ'ן באלוטער מארק. מ'הערט אויסרופען די ראטמענער־רייען: „פארשיווי זשיד", עקעלהאפט יודיש פאלק א. אז. וו.

דעפ. מינצבערג זאגט: איך האב שוין אנטייל גענומען אין 16 בודזשעט־דעבאטען אין לאדזער שטאט־ראט. איך זוך א פערגלייך צו די איצטיגע בעציהונגען און געפין נישט. איך רעד שוין נישט וועגען דער אלגעמיינער איינשטעלונג פון דער איצטיגער מעהרהייט, אבער דער בודזשעט אליין האט אזוי פיל אנאמאליען, אז מ'קען אפילו וועגען דעם נישט רעדען. דער בודזשעט פון רעגירונגס־קאמיסאר האט אונז יודען אויך נישט בעפרידיגט, אבער די ענדעקעס האבען אלץ איבערגעדרעהט מיט'ן קאפ אראפ, אז דער בודזשעט האט פערלוירען יעדען דין און לאגיק. די מעהרהייט האט געמאכט פערשידענע ענדערונגען און צום סוף — האט זי דעם בודזשעט אפגעווארפען. מ'האט זיך נישט גערעכנט מיט די בעדערפענישען פון דער שטאט און דער בעפעלקערונג, מ'האט נאר געהאט אין זין דעם ספעקטאקל פארן המון. אז מיר זאלען זיך פערנעמען מיט די בעזונדערע פאזיציעס איז צוועקלאז, מיר וועלען די ענדעקעס נישט איבערצייגען. לויט מיין טיפסטער איבערצייגונג ווילען די ענדעקעס גארנישט בלייבען ביים רודער.. מענשען, וועלכע פיהרען די שטאט, וועגדען נישט אן אזעלכע אוואנטוריסטיש־ווירטשאפטליכע מעטאדען. אוואנטוריסטיש איז דאס עלימינירען 33% פון דער בעפעלקערונג — יודען פון דעם, וואס עס קומט זיי. אוואנטוריסטיש איז דאס שטרייכען די סובסידיע פאר דער „וואלנא־וושעכניצא", פייערלעשער, און פאר דעם הויז אויפ'ן נאמען פון מארשאל פילסודסקי, וועלכער איז דער סימבאל פון דעם ווידער אויפגעלעבטען פוילען. נאר אפשר איז גוט אזוי געשעהן. די אויגען פון גאנץ פוילען זענען איצט געווענדען קיין לאדז. אונזערע בעציהונגען וועלען זיין א לעהרע פאר פיל אנדערע אין דער צוקונפט. געוויס וועט מען זיך אפטרייסלען פון אזעלכע מעטאדען, ווי אויסשיסען פון קינדער, וואס זענען קראנק אויף טראכאמע, אדער פון דעם, ווי ראטמאן טשערניק האט זיך אויסגעדריקט אויפ'ן אדרעס פון ראטמאן זיידע, אז „דער יוד דארף בעקומען א קויל אין קאפ".

דאס איז א קרומער שפיגעל און א שרעקליכע קאריקאטור פון זעלבסטפערוואלטונגס־ארבייט. אויב די לאדזער ענדעציע וויל נעמען א ביישפיל פון דייטשלאנד — טא זאלען זיי זיך נישט מאכען קיין אילוזיעס, אז זייערע פלענער וועלען פערווירקליכט ווערען. זאלען זיי נישט פערגעסען, אז מיר זענען 212 טויזענד יודען אין לאדז און 12% פון דער אלגעמיינער בעפעלקערונג אין לאנד. אויב די ענדעקעס ווילען מיט זייערע מעטאדען שרייען אין דער וועלט אריין, וועט אונזער אויפגאבע זיין אויך אויפצוהויבען א מעכטיגען פראטעסט־געשריי פאר דער גאנצער וועלט.

צום סוף גיט ראטמאן מינצבערג אפ אין נאמען פון די פעראייניגטע יודישע פראקציעס א דעקלאראציע, אז דער בודזשעט אין דער איצטיגער פארם וועט בעקעמפט ווערען דורך די יודען מיט אלע מיטלען, וואס שטעהען זיי צו דער דיספאזיציע.

אין נאמען פון דער ציוניסטישער פראקציע רעדט ראטמאן ביאלער. ער זאגט, אז פון מאמענט, ווען די ענדעקישע מעהרהייט האט אנגעהויבען צו ארבייטען, האט מען נישט געהערט זייער ווירטשאפטליכען פראגראם. זייער גאנצער ארבייט איז העצע געגען יודען. דעם גרעסטען קאמפלימענט וואס זיי קענען אונז געבען איז יודען קיין פאלעסטינא. מיר זענען שטאלץ אויף פאלעסטינא. א"י האט מעהר צוטרוי אין דער קולטורעלער וועלט, ווי די לאדזער ענדעקעס. ס'הערען זיך אויסגעשרייען: טא פאהרט אהין, אבער „אייערע פאבריקען זאלט איהר דא איבערלאזען".

ראטמאן ביאלער רעדט ווייטער: איך קען אייך געבען בעווייזען פון דעם דאזיגען צוטרוי. ווען רוטענבערג האט פערלאנגט פון ענגלאנד א הלואה פון א האלבען מיליאן פונט אויף זיין עלעקטריפיצירונגס ארבייט, איז די הלואה גערעקט געווארען ביז 18 מיליאן פונט. מיר קוקען זיך צו מיט אומעט און וועהטאג צו די אלע שאדענס, וועלכע איהר ברענגט דער שטאט לאדז און דער גאנצער מלוכה. איהר רעדט נאר וועגען יודען און אליין מאכט איהר געשעפטען מיט זיי. קאוואלסקי — אייער פיהרער קלאגט אן זיינס א קליענט ביים רב און האלט דארט א דין תורה מיט איהם. (קאוואלסקי בלייבט זיצען בלייך און ענטפערט נישט קיין ווארט). מיר וואלטען דאך געקענט פאר איין בע'עוולה'טען יוד ארויסטרייבען צעהן קריסטליכע ארבייטער פון די פאבריקען, אבער מיר זענען יודען און מיר וועלען אזא עקעלהאפטע ארבייט נישט אויספיהרען. ביי אייך דאמינירט די יודען־פרעסערישע העצע, בורדעס און אוואנטורעס. מיר האבען שוין איבערגעלעבט אזעלכע זאכען און מיר האפען אויך די צרה איבערצוקומען. צום סוף גיט ראטמאן ביאלער אפ א דעקלאראציע, אין וועלכע ס'ווערט געזאגט, אז אויב די ענדעקעס וועלען אדורכפיהרען דעם בודזשעט וועט זייער הארץ נישט קיין ציטער געבען אויף דער נויט, קראנקהייט און הונגער פון דעם יודישען בירגער, קאליקע און זויג־קינד. זיי וועלען נישט געבען קיין שטיצע אפילו א פאנגאטאווע, וועלכע פאהרט צו יעדען קראנקען אהן אונטערשייד פון רעליגיע. אין די בארבארישע צייטען, ווען מ'האט דער'הרג'עט פערוואונדעטע איז נישט פארגעקומען דאס, וואס עס קומט פאר אין לאדזער שטאט־ראט. מיר נעמען אויף דעם קאמף און וועלען איהם פיהרען מיט אלע מיטלען. מיר וועלען זיך פערטיידיגען, ווען מיר וועלען אנגעגריפען ווערען. מיר זענען גלייכבערעכטיגטע בירגער און מיר האבען געברענגט לאדז צו דער איצטיגער מדרגה צוזאמען מיט אנדערע. די ציוניסטישע פראקציע וועט שטימען געגען בודזשעט.

עס נעמט א ווארט דער ענדעקישער ראטמאן פאדגורסקי, וועלכער לייענט א גרויסע דעקלאראציע וועגען דער ענדעקישער ארבייט אין שטאט־ראט. ער זאגט, אז אויב דער ענדעקישער מאגיסטראט וועט בעשטעטיגט ווערען, וועלען זיי איבערנעמען די פעראנטווארטליכקייט פאר דער ארבייט אין דער זעלבסטפערוואלטונג. אויב דער קאמיסאר וועט ווייטער רעגירען, ווארפען זיי אראפ פון זיך די פעראנטווארטליכקייט. דאן גיט ער אפ די דעקלאראציע אין דער יודען־פראגע. פוילען — זאגט ער — איז א נאציאנאלע מלוכה און א קריסטליכע און אזעלכע מוז זי בלייבען. מיר נעמען נישט פאר אומרעכט די יודען, אויב זיי וועהרען זיך. אבער זיי מוזען געדענקען, אז די בעלי־בתים זענען מיר און זיי זענען געסט און סוב־לאקאטארען. און פון דעם זאלען זיי ארויסציהען קאנסעקווענצען.

דאן קומט א סענסאציאנעלע פלירט־דעקלאראציע צו „בעבע". ער זאגט, אז די ענדעקעס ווילען נישט פיהרען אין שטאט־ראט א קאמף געגען דער רעגירונג און זיי וועלען זיך בעמיהען צו געפינען א געמיינזאמע שפראך מיט „בעבע". ווען ראטמאן פאדגורסקי ענדיגט זיין רעדע, שרייט ראטמאן אורבאך אויס: „די דעקלאראציע האט אנגעשריבען סטראנסקי אין ווארשא. דאס איז א יודישער קאפ".

ראטמאן האלענדערסקי ערקלערט, אז די גאנצע טאקטיק פון די ענדעקעס איז צו צווינגען די רעגירונג, אז מ'זאל בעשטעטיגען זייער מאגיסטראט. די ארבייט זייערע איז צו העלפען דעם קאפיטאליזם אין דעם קריזיס, וועלכען ער לעבט איבער. היטלער איז זייער לעהרער אין דער יודען־פראגע.

ראטמאן קאוואלסקי שרייט אויס: — מיר האבען נאך פאר היטלער'ן געטראכט וואס צו טון מיט די יודען.

ראטמאן האלענדערסקי זאגט, אז די יודישע ארבייטער וועלען זיך קיינמאל נישט האלטען פאר קיין געסט און וועלען פאדערן זייער רעכט אויף לעבען און ארבייט. די פ"צ־פראקציע וועט שטימען געגען בודזשעט.

דאן בעקומט א ווארט דער בעקאנטער יודען־פרעסער ראטמאן קאפטשינסקי. ער זאגט, אז דער קריזיס אין פוילען איז ענטשטאנען צוליב צוויי זאכען: די ביוראקראטיע און אונזער גרעסטע אומגליק — דאס יודענטום. די פוילישע גרעניצען זענען אפען פאר'ן צופלוס פון די הונדערטער טויזענדער יודען, וועלכע ווערען ארויסגעיאגט פון פערשידענע לענדער. זייט 1916 זענען קיין פוילען אנגעקומען עטליכע הונדערט טויזענד יודען. ראטמאן אורבאך שרייט אויס: און איהר אליין זענט בעת דער מלחמה אנטלאפען קיין רוסלאנד, כדי נישט צו דינען אין פוילישען מיליטער. ראטמ. אדוו. ווייצמאן שרייט: איהר וועט בעקומען די לאדזער פרעמיע פאר עקאנאמיע. ראטמ. ביאלער שרייט: אין אייערע הייזער האט איהר יודישע אדמיניסטראטארען.

קאפטשינסקי רעדט ווייטער: די סובסידיעס פאר די יודישע קולטורעלע אינסטיטוציעס איז געשטראכען געווארען, ווייל די יודישע קולטור איז דעמאראליזירענד. יודען וועלען בקרוב נישט בעקומען קיין סובסידיעס אין גאנץ פוילען.

דער דייטשער ראטמאן קאהלערט זאגט, אז ער וועט שטימען פאר'ן בודזשעט.

ראטמאן מילמאן זאגט: איך רעד אלס פוילישער בירגער און יודישער ארבייטער, וועלכער האלט זיך נישט ווי קיין גאסט, נאר ווי א גלייכבערעכטיגטער מיט די אלע, וועלכע ארבייטען אויף דער דאזיגער ערד. דאס אלץ, וואס די ענדעקעס טוען איז א דעמאגאגישער מאנעווער פאר די נישט בעוואוסט־

(ווייטער זעה 4־טע זייט)

GUARANTEED
MARKA F.R.S. OCHR.
FINEST WOOL
BIELSKO

F.RABINOWITZ i Synowie
FABRYKA SUKNA
B I E L S K O

די מאדערנסטע הערן-שטאפען
ספעציאליטעט:
אויף דאמען-מאנטלען
ערשטקלאסיגע קוואליטעטען
צו בעקומען אין יעדן בעסערן טוך-לאגער.

צו דער פערלאבונג פון פרל.
מאניע ליסטמאן
מיט ה'
הלל פרוימאוויטש
ווינשט מזל-טוב
פאמיליע שמייער.

צו דער פערלאבונג פון אונזער פריינד
הלל פרוימאוויטש
און קאלעזשאנקע **מאניע ליסטמאן**
ווינשן מיר א הארציגן מזל-טוב
קאלעזשאנקעס: (פארבער. (נימענבערג. (פלודווינסקא.

צו דער פערלאבונג פון אונזער פריינד און
פערוואלטונגס מיטגליד
שמואל גלאזער
מיט פרל. **מינא קרישעק**
ווינשן מיר א הערצליכן מזל טוב.
6817
די פערוואלטונג פון לאדזשער
יוד. מוזיק-פעראיין „שיר".

פון 1-טען אפריל 1935
בילינע טוריסטישע אויספלוגן נאך ז.ס.ר.ר.
דורך די פארשטעהערשאפטען פון „INTOURISTA"
אינפארמאציעס און גענויע אינפארמאציעס דורך אלע אפטיילונגען פון דער
פוילישער רייזע-ביורא „Orbis" Sp. z ogr. odp.
Wagons-Lits-Cook
Union Lloyd, Warszawa,
Chmielna 44.

קאנצעסיאנירט דורך דער רוסישער האנדעלס-פארטרעטונג אין ווארשא
שפייז-פעקלעך נאך רוסלאנד
(אויף פסח)
צו בעדייטענד רעדוצירטע פרייזען.
נעמט אן: די פירמע **ס. דישקין א. ג. לאדז**
8 פיעטריקאווער 8
איז אלע פיריעס און פארטרעטונגען.

געזעלשאפט
„נותן לחם"
לאדז, סאלנא 14, טעל. 145-43
דערמיט האבען מיר דעם כבוד אייך איינצולאדען אויף דער
ס"ה פייערונג
וואס וועט פארקומען מש"ק פרשת צו (23 מערץ 1935).
מוזיק אונטער דער ליישונג פון בעוואוסטן מוזיקער ה' גרינבאום
מיט א שיינעם ארקעסטער, און בעריממטער חזן מיט א כאר
און עס וועט זאגען א מגיד פון דער בריסקער ישיבה.
נייעז פאר פרויען וועט זיך אנהויבען 7 אווענט.
מיט דרך-ארץ
סאמיטעט פון חברה „נותן לחם".
1986

צו דער ערעפנונג
פון ניי-מאדערן-איינגעארדנעטן **שיר-סאלאן**
פון אונזער ליבען שוואגער און שוועגערין
א. פ. י. פוקס נאוואמיעסקא 6
ווינשען מיר פיל גליק און גרויס ערפאלג.
6899
אלי און פעלא.

דאס בעקאנטע טוך- און קארט-געשעפט
פון די ג. מיטארבייטער פון דער פירמע ב. גוטטער
א. י. ווינקלער
לאדז, נאוואמיעסקא 4, טעל. 262-83
פראנט, 1-טער שטאק
עמפפעהלט צום איצטיגען פריהלינג- און זומער-סעזאן
דעם גרעסטען אויסוואהל פון די
בייסטע הערען און דאמען-מאנטעל-שטאפען
פון די נייעסטע פארבען און מוסטערן פון די בעסטע
בילינער. טאמאשאווער און אנד. סחורות.
דעטייל-פערקויף ● קאנקורענץ-פרייזען ● רעעלע בעהאנדלונג
● געדענקט דעם אדרעס ● קומט און איבערצייגט אייך ●

שפארט געלד
דורך קויפען רעעלע סחורה
צו די ביליגסטע פרייזען
לאזט זיך נור ביי דער פירמע
„בארון"
לאדז, נאוואמיעסקא 30 טעל. 210-58
וועלכע איז די איינציגע
ביליגע און רעעלע קוועלע
פון גוטען קידוש-ווייך
פון די געשמאקסטע פאלעסטינער,
אונגארווייגען, ווי אויך אלע סארטען
ליקער, בראנפען'ס און מעהר

ו.ס.א.פ. „פועלי-ציון" פאר. מיט צ.ס.פ. לאדז, פיעטריק. 83,
עס וועלען ארגאניזירט פאר סאלבענ-
דע פאכען **פאך-קורסען** געוואוינען 6 חודש.
1) בעטאן-ביי ארבייט ; 2) קאנאליזאציע, וואסער-ליימונג און צענטראל-
בעהייצונג ; 3) עלעקטראטעכניק (מאנטאזש און אינסטאלאציעס). די
קורסען ווערן געפירט פון בעקאנטע אינזשינירען-טעכניקער. אפצאהל
א צוגענגליכער — די צאה' פלעצער איז בעגרעניצט. איינשרייבונגען
און אינפארמאציעס: סעקרעטאריאט פון „פועלי-ציון", פיעטריקאווער 83
טעגליך פון 6 ביז 8 אווענד.
658

א דאנק פון „נותן-לחם"
דערמיט דריקען מיר אויס אונזער הארציגסטען דאנק דער רעד.
„נייער פאלקסבלאט", דעם פוילישען ראדיא, דער שטאטישער
גאזאווניע, דעם ה' מאקס ראפאפארט און פרוי (פיעטריקאווער 8)
די פרויען מינצבערג, פאטאלאווסקא, טאפלאוויטש און דער
גאנצער יוגענט-סעקציע ביי „נותן-לחם", ווי אויך אלע פירמען, וואס
האבען סיי מיט זייער ארבייט, סיי מיט זייערע נדבות מיטגעהאלפען צום
ערפאלג פון „נותן-לחם"-באל.
די פערוואלטונג פון „נותן-לחם"

נאך לאנגע און שווערע ליידען איז אין חיען דעם
12 ד. ח. געשטארבען און אויך דארטען צו קבורה בעקומען
אונזער ליבער און גישט-פערגעסענער מאן און פאטער
נ"ע שמעריל ב"ר דוב ז"ל גרילאק
וועגען וואס עס מעלדט מיט אין טיפען צער
די פערבליבענע-פאמיליע

Dr, med.
A. KLESZCZELSKI
ספעצ. פאר בלאזען, נירען
און הארן-קראנקהייטען
Narutowicza 16 tel. 127-79
(Piłsudskiego 76)
שפרעכשטונדען פון 4–6 נאכמ.

FIRANKI
Story Kapy i obrusy
wykonuje
PRACOWNIA RĘCZNYCH ROBÓT
Piotrkowska 90, tel, 155-99

Dr. W. ŁAGUNOWSKI
spec. chorób wenerycznych,
seksualnych i skórnych
(Gabinet Roentgeno- i światło-
leczniczy)
Piotrkowska 70, tel. 181-38
Przyjmuje: od 8^{30} do 10^{30} rano, od 1-ej
do 2^{30} pp. i od 6 do 8^{30} wiecz.
W niedzielę i święta od 10 r. do 1 pp.

Dr.
J. Neuman
כירורג
(וועלכער ארדינירט אין שפיטאל
אויף דרעוונאווסקא).
נעמט אן אין דערהיים פון 6–8 אווענד
זאכאדניא 57, טעל. 128-95

Dr. med. **M. TAUBENHAUS**
ספעציאליסט
פאר אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
פערהיטונג געגען שוואנגערשאפט
זגערזשער 11, טעל. 246-09
נעמט אן פון 4–8 אווענד.

Dr. med.
Z. DATYNER
אוראלאג
ספעצ. פאר נירען, בלאז און אורין-קראנק.
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95
נעהמט אן פון 2–3 און פון 6–8 אוו.

Dr. **Artur Banasz**
כירורג-אוראלאג
וואלטשאנסקא 23
טעלעפאן 139-88.
נעהמט אן פון 4–6 נאכמיטאג.

Dr. med.
M. Feldman
ספעצ. פאר אקושעריע- און
פרויען-קראנקהייטען
KILIŃSKIEGO 113 (Nawrot 41)
telefon 155-26.

Dr. med. H. GUTSTADT
ספעציאליסט פאר אקושעריע
און פרויען-קראנקהייטען
Zachodnia 62, tel. 129-52
(Śródmiejska 14)
נעמט אן פון 11–1 און פון 5–7 אווענד

ד"ר העלצער
ספעצ. פאר הויט און ווענערישע
קראנקהייטען און מענער-שוואכע
8 טראוגוטא 8, טעל. 179-89
נעמט אן פון 8–11 און פון 4–8 אוונט
זונטאג פון 11–2 מיטאג.
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל.
אונבעמיטעלטע — לטעשניצע-פרייז

Dr. med.
Leon Familier
אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען
6. שערפיצן 37 (בענעדיקטא)
נעהמט אן פון 5–7 נאכמ.

צו דער פערלאבונג פון אונזער
חבר און פריינד
ה' יעקב גאלד
מיט פרל. **מאניא קראניץ**
ווינשען מיר אייך דאס איהר זאלט
בויען אייער צוקונפט אויף די בערג
פון ציון אין ירושלים.
מנחם אפעל, אברהם בריקאנט.
פרין גרינבערג, יעקב בער און פרוי

א הערצליכען מזל טוב ווינשען
מיר אונזער ליבען פעטער
ר' איטשע נ"י
צו דער חתונה פון זיין ליבע טאכטער
פרל. איטא רובינשטיין
מיט ה' צדוק סטריקאווסקי
גלייכצייטיג ווינשן מיר דעם יונגן פאר
א גליקליך צופרידען צוזאמענלעבען.
משה רובינשטיין און פאמיליע

מזל טוב!
צו דער חתונה פון אונזער
ליבען חבר און פערה. מיט-
גליד פון דער חבורה „עטרת
בחורים" יעקב סענדיק
מיט פרל. רעגינא סושעק ווינשען מיר
א הארציגען מזל טוב און א גליקליך און
צופרידען צוזאמענלעבען.
ועד חבורה „עטרת בחורים"
לאדז, פאמארסקא 18.

Najserdeczniejsze życzenia
z okazji zaręczyn składa
p. Lubie Lewkowiczównie
oraz RODZICOM.
Ch.Moszkowicz, Łódź

דאס בעוואוסטע
טוך און קארט-געשעפט פון
M. Tazbir
לאדז, פיעטריקאווער 23, טעל. 226-39
פראנט II שטאק
טיילט מיט, אז צום קומענדען פריהלינג-סעזאן בעזיצט איך אויף לאגער
א גרויסען אויסוואהל פון די נייעסטע און מאדערנסטע
הערען און דאמען-שטאפען
פון די בעסטע בילליצער און טאמאשאווער סחורות
צו די ביליגסטע פרייזען.
ספעציעלער אויסוואהל פון **רעשטען** וואס מען פערקויפט מיט **30%** ביליגער
געדענקט די אדרעס!
רעעלע און סאלידע בעהאנדלונג!

מזל-טוב
אונזער ה' פערוואלטונגס-מיטגליד און וויצע-פרעזעס פון די גמילת-חסדים-קאסע
ה' משה אפפמאן
ווי אויך אונזערע געעהרטע מיטגל. פון פרויען-קאמיטעט
פרוי אנדזשא אפפמאן
צו דער חתונה פון זייער ליבען זוהן
ה' דוד אפפמאן מיט פרל. רעגינא קאדיש
ווינשט א הערצליכען „מזל טוב" און פיל נחת.
654
די פערוואלטונג פון תומכי אורחים
דער פרויען-קאמיטעט " "
די ווירטש. קאמיסיע " "

פראנצויזישע נאטע צו דער פעלקער-ליגע

אויסערגעווערהנליכע סעסיע פון דער פעלקער-ליגע

פאריז, 21 (ספ. טעל.)

די נאטע, וואס די פראנצויזישע רעגירונג האט צוגעשיקט צום סעקרעטאריאט פון דער פעלקער-ליגע, ענטהאלט אן'אנווייזונג, אז דייטשלאנד האט מיט איהרע ניי'ע מיליטערישע שריט געבראכען אלע פעראפליכטונגען, וואס געפינען זיך אין די טראקטאטען. די פראנצויזישע רעגירונג בעט די פעלקער צוזאמענצורופען אן'אויסערגעווערהנליכע זיצונג פון פעלקער-ליגע-ראט.

די נאטע האט אונטערגעשריבען דער מיניסטער לאוואל.

פאריז, 21 (ספ. טעל.)

דער סעקרעטאריאט פון דער פעלקער-ליגע האט פונאנדערגעשיקט צו אלע מלוכות די פראנצויזישע נאטע.

די סעסיע קאן ערשט צוזאמענגערופען ווערען נישט פריהער ווי דעם 1 אפריל.

מיר וועלען איהם אליין פערניכטען."

ווייטער האבען גערעדט הערבערט סעמיועל און סיימאן וועגען דער מלחמה-געפאהר און, אז ענגלאנד מוז דערפיהרען צו א פערשטענדיגונג פון אלע מאכט-האבער.

נאך די וויזיטען אין בערלין, מאסקווע און ווארשא, וועט פארקומען א ווייטערע קאנפערענץ מיט'ן אנטייל פון מוסאליני'ן און אויך פון דייטשלאנד.

די דייטשען בעדראהען די ציוויליזאציע

דעבאטען אין ענגלישען פארלאמענט

לאנדאן, 21 (ספ. טעל.)

אין ענגלישען פארלאמענט איז געווען פארגעקומען א דעבאטע וועגען וויזיט פון ענגלישען אויסערן-מיניסטער אין בערלין.

די דעבאטע האט געעפענט דער לידער פון דער לייבור-פארטיי לאנדסבורי, וועלכער האט ציו. אנגעוויזען, אז היטלער'ס מיליטערישע דעקלאראציע קען מען פערגלייכען מיט'ן שטורם פון אויגוסט 1914. דאס גאנצע לאנד ווארט אויף ענערגישע שלום-שריט פון דער רעגירונג. די שריט, וואס די דייטשען נעמען איצט אונטער בעדראהען די ציוויליזאציע, וועלכע מען דארף ראטעווען. די לייבור-פארטיי איז אין דער מיינונג, אז סיימאן דארף פאהרען קיין בערלין מיט א נייעם מאנדאט פון אן'אינטערנאציאנאלער אקציע. עס איז אונבעדינגט נויטיג אן'אקטיווע ענטוואפנונגס-פאליטיק און בפרט זיך אפצוזאגען פון א לופט-מלחמה. אין ערגיץ וויל מען נישט קיין מלחמה.

לאנדסבורי האט פערענדיגט מיט די ווערטער: „מיר וועלען זיך נישט לאזען אריינציהען אין א נייער מלחמה, כדי צו פערניכטען דעם מיליטאריזם.

BONA

שאקאלאד, וועלכע דו האסט שטענדיג געזוכט.

ארמאטיש, לייכט שמעלצענד און ביליג

BRANKA

פון דער לאדזער בערזע

באנק פאלסקי – – – –	90.25
3 פראצענטיגע בודאוולאנע –	46.50
4 „ דאלארובקא –	53.40
7 „ סטאביליזאציע (אמ.)	72.30
5 „ ווארשאווער ס.ב. 1934	61.00
5 „ לאדזער .	53.25
ענגלישער פונט – – –	25.20
דאלאר אפיצ. 5.30 נישט אפיצ. –	5.25
גאלד-דאלאר – – – –	8.88
גאלד-רובל – – – –	4.50
דייטשער מארק – – –	1.98

GABINET KOSMETYCZNY
I. NAMIOTOWEJ
ul. Narutowicza 11 front, I piętro
przyjm.: 10–3 i 5–8.
Masaż twarzy, maquillage,
trwałe przyciemnianie
brwi i rzęs, usuwanie
brodawek oraz zbędnego
owłosienia.
Porady bezpłatne.
Ceny przystępne.

ברוך הבא!
די ליטווישע מצות און מצה-רייבעכץ זענען שוין דא!
העל, שעהן, טרוקען, גוט געבאקען פון לוקסוסאווע מעהל מיט א הכשר פון ראבינאט אפילו למהדרין מן המהדרין צו מעסיגע פרייזען בעקומט איהר נור אין דער בעוואוסטער שפייז-הורטאווניע
פיאטרקאווסקי סטארי רינעק 10
פראנט-געוועלב, טעל. 152-24. פריוואט-טעל. 220-92.

אכטונג! אכטונג!
מצה-בעקער!
די פערוואלטונג פון בעקער-צעך אין לאדז פאדערט אויף די אלע, וועלכע ווילען באקען מצות אין לאדז צו קומען זיך רעגיסטרירען אין לאקאל פון צעך, פילסודסקיעגא 57, ביז זונטאג צווישען 6–10 אוועגד.
באמערקונג: שבת אוונד וועט זיין דער צעך טעטיג. די נישט-רעגיסטרירטע בעקערייען וועט נישט ערלויבט זיין צו באקען.
די פערוואלטונג
פון בעקער-צעך אין לאדז.

אכטונג, קאלאניאל-הענדלער!
איך מאך בעקאנט, אז מיינע באק-פראשקעס „פיעקין" און „וואניליע-צוקער" זענען אין פאטענטען-אמט געמעלדעט און פון מיניסטעריום לעגאליזירט, אנאליזירט און בעשטעטיגט אונטערן נומער L. Ch. 1264/5/34 i zn. 17/27-5 דעריבער בעט איך די ג' קונדען צו קויפען נור מיין פראשעק „פיעקין" און „וואניליע-צוקער", פאר וועלכע איך בין פולשטענדיג פעראנטווארטליך.
גלייכצייטיג מעלד איך, אז צוליב דעם. וואס עס האבען זיך בעוויזען פאלסיפיקאטען, וועט דער עטיקעט פון מיין „פיעקין" געענדערט ווערען. מיט אכטונג
בעמישע לאבאראטאריע „לאבארא"
6845 י. כאנאכאוויטש.

די פויליש-פאלעסטינישע האנדעלס-קאמער, אפטיילונג אין לאדז,
לאדז, פיעטריקאווער 113
ערעפענט מיט'ן 1-טען אפריל 1935 א נייעם קורס פון
העברעאישע און ענגלישע שפראכען
פאר אנפענגער. :: אינפארמאציעס און איינשרייבונגען אין סעקרעטאריאט פון דער האנדעלס-קאמער אין די ביורא-שעה'ן.

מעטאל-בעטען
מאטראצען אלע ארט
קינדער-וועגעלעך
אין א רייכען אויסוואהל
וויזשימאטשסעס, אייז-קאסטענס, פעלד-בעטען פאטענט „Perfekt" א.ד. גל. קויפט מע אמביליגסטען אין דער עלטסטער און רעעלסטער פירמע
J. B. WOŁKOWYSKI
עקזיסטירט פון יאהר 1896
פאבריקס-לאגער:
לאדז, נארוטאוויטשא 11
טעל. 137-70
געדענקט דעם אדרעס!
ספעצ. רעפעראטור-ווערקשטעל און לאקירער

צום פריהלינג
די לעצטע מאדעלען
שיך
עמפפעהלט
SALON OBUWIA
A. OGÓREK
Łódź, Zawadzka 11.

ראטעוועט דאס געזונד!
א קראנקער מאגען איז אפט די סיבה פון פערשידענע קראנקהייטען.
ZIOŁA z GÓR HARCU Dra LAUERA
זענען א גוט מיטעל צום רעגולירען דעם מאגען. דורך פערמיידען אבסטרוקציעס און זענען א מילד נאטירליך אפפיהר-מיטעל. זיי באזייטיגען די פערדויאונגס-סובסטאנצען וועלכע פערגיפטען דעם ארגאניזם.
ZIOŁA z GÓR HARCU Dra LAUERA
ווערען געברויכט בײ קראנקהייטען פון דער לעבער, ניערען, פלעטשערער און געדערעם, ווערען גערן גענומען דורך די קראנקע.

לאמפען-פאבריק
ש. פ. שמאר-צוויטש
לאדז, פאלודניאווא 8, טעל. 164-39
עמפפעהלט

לאמפען
אין מאדערנע סטיל-ארטען
צו די ביליגסטע פרייזען

עס-אייל
פון לאגער איז מינדלעך עמפפעהלט
LANDECK i HOFMAN
Andrzeja 6, tel. 10-034.

פאר גאלד,
בריליאנטן
ביזשוטעריע
און לאמבארד-קוויטעס
צאהלט די העכסטע פרייזען
אליזדאר פיאלקא
פיעטריקאווער 7.

אכטונג, דאמען!
אין מיין ניי-ערעפענטן קליידער-אטעליער אויף בזשעזשינער 11 פראנט, 1. שטאק בעקומט מען צו יעדערצייט פערש.
באלאווע- און חופה-קליידער
קאנקורענץ-פרייזען! סאלידע בעהאנדלונג!
Wypożyczalnia sukień balowych i ślubnych
M. Józefowiczowa
Brzezińska 11,
front 1 piętro, m. 5.

קמח של פסח! תחת השגחת הרבינאט דפה לאדז
די איינציגע מיהל אויף לאדז איז געכשר"ט אונטער דער שטרענגער אויפזיכט פון היגען ראבינאט. אונזערע ג' קונדען וועלען זיך ווידער איבערציגען, אז דאס שענסטע און בעסטע זעקעל מעהל אויף מצות בעקומט מען נאר ביי דער פירמע
„עלעקטראמליך"
לאדז, זאקאנטנא 47, טעל. 147-40
וועלכע איז פעראנטווארטליך פאר די רעיעלע און פינקטליכע ליפערונג לויט יעדענס פערלאנג. פערקוקט אייך נישט אויף די פראווינצער מציאות, וואס פאר דעם גראשען בילינער ביים איינקויף דערלעגט איהר מעהר ביי דעם מצות-פערקויף. נאר קומט שוין און בעשטעלט פערזענליך אדער דורך טעל. 147-40.
באמערקונג: די ליפערונג פאר דער פראווינץ ווענדט מען זיך נאך די פערלאנגען פון קויפער. מיט אכטונג
Firma „Elektromłyn"
Łódź, Zakątna 47, tel. 147-40.

די 1-טע און ביליגסטע קוועלע פון
רעשטען
אויף פאלטענס און אנציגער
פון די בעסטע ביליצער און טאמאשאווער סחורות, די מאדערנסטע מוסטערן, אין א גרויסען אויסוואהל, בעקומט מען נאר ביי
R. Szczęśliwy
לאדז, 5 בארוואמיעסקא 5
טעל. 156-09
געדענקט, פראנט 2 שטאק.
געדענקט, פראנט 2 שטאק.
שויפענסטער, שטאם 2 שטאק.

פאר קראנקע און רעקאנוואלעסצענטען!!!
אריגינעלע רוסטוויינען
ווי אויך אונגאר-ווינען
פון דער בעסטער קוואליטעט צו זעהר צוגענגליכע פרייזען בעקומט מען אין דעם בעקאנטען וויין-געשעפט פון
אינה.: ישראל שיסיער
ע. שיקיער לאדז, פולנאצנא 1
טעל. 107-84.

בוכהאנדלונג נ. בערלינסקי, לאדז.

אויסערגעוו. ביליגער פערקויף פון אמעריקאנער ביכער

	אנשטאט	נאר
מש. דארווין—ענטשטעהונג פון מענשן, רמך איל.		
1100 זייטען, 3 לוקסוס-בענדער	81.—	10.50
ס. סטעפניאק, אונטערערדישע רוסלאנד	17.75	3.50
סט. פשיבישעווסקי, בעל-שכל, 2 בענדער	24.75	4.50
ה. ספענסער, ערציהונג (גייסט., מאראל., קערפ.)	13.75	3.25
ד"ר ב. ליבער, געשלעכטס-לעבן פון מאן און פרוי	17.75	3.50
מענדעלע מוכר ספרים, אלע ווערק, 22 ב.	85.—	14.—
מ. ספעקטאר, אלע ווערק, 12 ב.	90.—	14.—
ש. ציטראן, אלע ווערק, 9 ב.	50.—	15.—
י. ל. גאלדשטיין, צוזאמענברוך אדער איבערבוי, 4 ב., 1200 זייטען	30.—	3.90
ישראל זאנג, אלע ווערק, 19 ב.	110.—	14.—

אויך צו בעקומען אלע אויסגאבען, וואס זענען גאר פארהאן אויפ'ן ביכער-מארק. א גרויסער אויסוואל פון פיעסן. אויסערגעוו. ביליגע פרייזען
אדרעס: נ. בערלינסקי, לאדז, אלטשטאט 12 אין הויף, 2. שט'.

קאנפערענץ פון הויכע ענגלישע מיליטער=לייט

וועט בקרוב פארקומען אין ארץ־ישראל

ירושלים, 21 (יט"א טעלעגראפיש)

די אראבישע פרעסע טיילט מיט, אז אין גיכן וועט אין ארץ ישראל פארקומען א קאנפערענץ פון הויכע ענגלישע מיליטער לייט, אויף וועלכער ס'וועלן בעהאנדעלט ווערן וויכטיגע מיליטערישע פראגען.

אויך איטאליען האט געשיקט א נאטע צו דייטשלאנד

לאנדאן, 21 (ספ.)

„דיילי טעלעגראף" ברענגט א דעפעשע פון איהר פאריזער קארעספאנדענט, וועלכער איז מודיע, אז גלייכצייטיג מיט דער פראנצויזישער נאטע איז אין בערלין איבערגעגעבען געווארן אויך א נאטע פון איטאליען. דער אינהאלט פון דער נאטע איז ענליך צו דער פראנצויזישער נאטע.

סיים אנגענומען די אינערליכע הלואה

ווארשא, 21 (טעלעפאניש)

אויף דער נעכטיגער סיים זיצונג איז אנגענומען געווארן אין דער דריטער לעזונג דער געזעץ פראיעקט וועגען אן'אינערליכער הלוואה. ווייטער איז אויך אנגענומען געווארן אין דער דריטער לעזונג דער רעגירונגס געזעץ פראיעקט וועגען א מלוכה'שען שטייער פון ערד. דער לאנד־ווירטשאפט - מיניסטער האט דערביי געהאלטען א גרויסע רעדע.

א פערטעל מיליאן מענשען בעטייליגען זיך אין די קארנאוואל-פייערונגען אין תל=אביב

תל-אביב, 21 (יט"א טעלעגראפיש)

די קארנאוואל פייערונגען איז היי יאהר אויסגעפאלען זעהר אימפאזאנט. אין תל אביב געפינען זיך העכער א פערטעל מיליאן מענשען.

די פייערונג האט זיך אנגעהויבען מיט א ריזיגען צוג, וואס איז געגאנגען עטליכע שעה און האט זיך געצויגען קילאמעטער ווייט. בראש פון צוג איז געפאהרען דער בירגערמייסטער דיזענהאף אין אן'אפענער קארעטע. די בעפעלקערונג האט איהם געמאכט שטורמישע אוואציעס.

אין צוג האט מען געזעהן זעהר געלונגענע קאריקאטורען און סימבאלישע בילדער, צווישען אנדערע א בילד, וואס שטעלט פאר דעם וועלט שלום בעדראהט פון דייטשלאנד.

רעוומאטיזם — איז א קראנקהייט פון האלטער און נעציגער צייט פון יאהר

מיט'ן אנהויב פ־הלינג, ווען די לופט איז נאך גענוג קאלט און דורכגעזאפט מיט בעציגקייט, פארגרעסערן זיך די ווערטאגען פון רעוומאטיזם.

אין אונזער וועכזיגע־וביגען און רעגען־רייכען קלימאט, ליידט מען אמייסטען פון מוסקול־רעוומאטיזם, ארויסגערופען דורך פערקיהלונגען, הויפט־זעכליך בעת די פלוצלינגע וועטער־ענדערונגען און גאר צוליב די שלעכטע וואוינונגס־בעדינגונגען. ס'טרעפט זיך אפט, אז די קראנקהייטען לאקערן אויך אין די מוסקולען פון קרייץ־ביין און אפטמאל איבערטראגען זיי זיך אין אנדערע ערטער. דאס קרענקען רעוומאטישע ליידען פאדערט א ראציאנעלע און זארגפעלטיגע קוראציע, פארבונדען מיט אפהיטען די דיעטע.

די ערשטליכע הערפאהרונגען האבען בעוויזען, אז בעת זעהר היילונג פון די קראנקהייטען, זענען געוואונשען די סאליצילאווע פרעפאראטען, וועלכע האבען דערביי א גרויסע ווירקונג.

צו איינער פון אזעלכע מיטלען געהערן העוומאטיזם געהערען די טאבלעטקעס טאגאל.

זיי ווערען אנגעווענדעט אין ארטריטיזם, רעוומאטיזם, פאדאגרע, טאגאל בערוהיגט די ווערטאגען און ברענגט א פארלייכטערונג. טאבלעטקעס טאגאל ווערען אויך אנגעווענדעט בעת א גריפע, פערקיהלונג, בערוועג־ און קאפ־ווערטאגען

בעריהמטער יודישער דאקטאר בעגאנגען זעלבסטמארד

צוליב די רדיפות פון דייטשע פראפעסארען

פראג, 21 (יט"א טעלעגראפיש)

דא איז בעגאנגען זעלבסטמארד דער בעריהמטער יודישער דאקטאר גלאך. אין א בריף וואס ער האט איבערגעלאזען, שרייבט ער, אז ער בעגעהט זעלבסטמארד צוליב די פערפאלגונגען פון די דייטשע פראפעסארען.

בעשטעטיגט דעם אורטייל אויפ'ן מונקאטשער רבי

פראג, 21 (יט"א טעלעגראפיש)

דאס העכסטע געריכט האט בעשטעטיגט דעם אורטייל אויפ'ן מונקאטשער רבי. דער רבי איז פערמשפט געווארן אויף א חודש ארעסט

סקאנדאלען אהן אויפהער

אויף דער נעכטיגער בודזשעט-זיצונג פון לאדזער שטאט=ראט

(ענדע פון דער ו־טער זייט)

זיניגע ארבייטער־מאסען. מיר וועלען נישט פאלעמיזירען מיט קאפטשינסקי'ן, ווייל געבעלס טוט די דאזיגע ארבייט בעסער פאר איהם. קאפטשינסקי רעדט וועגען מארקס'ן און האט זיכער נאך ביז איצט נישט געלייענט זיינס א בראשור. איהר האט צוגעזאגט די ארבייטער א סך צו געבען, אבער איהר וועט זיי גארנישט געבען. מיר געדענקען די פאגראמען אין קישיניעוו, ביאליסטאק און שעדליץ און מיר ווייסען אויך ווי אזוי מ'האט שפעטער אפגערייניגט די צארישע סאטראפען (ענדעקעס שרייען: איהר האט געשאסען צו פוילישע זעלנער. איהר האט זיי בענאסען מיט הייס וואסער).

ראטמאן ד"ר קרויש זאגט, אז „יודעלעך" דעגענעראטען זענען אנטלאפען פון אונזער לאגער און האבען אויפגעשטעלט די ענדעקישע פארטיי. אין די ענדעקישע רייהען זענען דא משומדים ווי סט־אנסקי, רעדאקטאר פון „זוי־אסטון" יעלסקי, רעד. פון „גאזעטא ווארשאווסקא" שטרומפ און נאך פיל אנדערע. דער ענדעקישער ראטמאן קאפטשינסקי האנדעלט מיט יודען. דער ענדעקישער ראט מאן ד"ר ראסטקאווסקי אנאנסירט זיך אין יודישע צייטונגען. קאוואלסקי געהט צו א ד"ר תורה צום רב און האט א יודישען שותף און ווען ד"ר קרויש הויבט אן צו רעדען וועגן א ביסקופ, א משומד קאן, ברעכט אויס אויף די ענדעקישע בענק א מורא דיגער סקאנדאל. מ'ווארפט זיך מיט די פויסטען, מ'זידעלט און מען לאזט נישט דעם רעדנער קומען צום ווארט. ס'הערען זיך אויסגעשרייען: „עקעלהאפט, חוצפה'דיג יודיש פאלק".

קאפטשינסקי קלאפט אין טיש אריין, שרייט „פשאקרעוו" און איז גרייט צו שלאגען. דעם פאר־זיצענדען געלונגט קוים איבערצוהאלטען די ארדנונג.

ראטמאן אדוו. ווייצמאן זאגט, אז די ענדעקישע פעסטשטעלונג, אז זיי וועלען נישט פיהרען קיין פאליטיק אין שטאט־ראט איז פאלש, ווייל אלס, וואס זיי טוען, איז דיקטירט פון די אינטערעסען פון דער ענדעקישער פארטיי. אין דעם קאמף וואס די ענדעקעס שפילען אויס מיט דער סאנאציע, בענוצען זיי אלס מיטעל די יודען. ווען ס'איז געווארען שלעכט ביים צאר, האט מען אויסגעלאזט די כוליגאנעריע אין די יודישע גאסען. איך בין זיכער, אז ווען איהר וועט קומען צו דער מאכט, וועט איהר אויסשטרעקען צו אונז די הענד וועגען אן'אוגאדע. אזוי האט ג־אבסקי אויך געטון.

די ענדעקעס שרייען: „איהר קענט לאנג ווארטען".

ראטמאן ווייצמאן: „אין אונזער געשיכטע זענען מיר געוואוינט צו ווארטען אויף דער מפלה פון די רשעים, וואס האבען אונז שלעכטס געטון. בישטא אזא כוח. וועלכער זאל ביי אונז אוועקנעהמען אונזערע רעכט. וואס וואלט איהר געטון, ווען מ'זאל אייערע מעטאדען אנווענדען אין אמעריקא, וואו ס'געפינען זיך א מיליאן פאלאקען. ווי שמעקט אייך, ווען פון פראנקרייך טרייבט מען ארויס די פוילישע ארבייטער, וועלכע האבען צוריק אויפגעבויט פראנקרייך נאך דער מלחמה. וואס האט איהר מ'שטייגערט פאר א ווירטשאפטליכען פראגראם ווען איהר ווילט ארויסטרייבען 3 און א האלבען מיליאן קאנסומענטען אין דער צייט ווען די קאנסומציע אין פוילען איז אזוי שוואך.

די ענדעקעס הויבען ווידער אויף א סקאנדאל. אמייסטען שרייט דער ענדעק „קאוואלסקי נומער 2" (ראטמאן שטיצשנעידער- שרייט: איהר האט א יובילעי - געשעפט אויף פיעטריקאווער גאס, העננט דארט אויף א שילד, אז יודען זאלען צו אייך נישט קומען, וועל איך ווייסען, אז איהר זענט אן אויפריכטיגער מענש.)

ראטמאן אדוו. ווייצמאן רעדט ווייטער: די יודישע סובסידיעס, וועלכע איהר האט געשטראכען זענען פון אזעלכע אינסטיטוציעס, וועלכע פארטרעטען די שטאט. מיר וועלען נישט האבען קיין אנדערע עצה, ווי איבערצוּוואַרפען די לאסט פון די דאזיגע אינסטיטוציעס אויף דער שטאט וועלכע מוז לויט'ן געזעץ זיך דאזיגע פונקציעס אויספיהרען.

ס'בעקומט א ווארט דער ענדעק בעלקא, וועלכער רעדט געגען דער סובסידיע פאר דעם הויז א.נ. פון מארשאל פילסודסקי, דערביי עלויבט ער זיך אויף בעליידיגענדע ווערטער אויפ'ן אדרעס פון מארשאל. אויף די סאנאציע־בענק ענטשטעהט א געוואלדיגער טומעל און דער רעדנער קאן נישט ענדיגען. ראטמאן וואלטשינסקי טראגט אריין א שארפען פראטעסט געגען דעם העסליכען ארויס־טריט פון דעם ענדעק בעלקא.

דער ענדעק וויאטקאווסקי הויבט ווידער אן צו רעדען וועגען פאלקאווניק בערעק יאסעלעוויטש און ריכטעט אויף זיין אדרעס פערשידענע מארק־זיד־לעריויען. דא הויבען ווידער אויף א טומעל די יודישע ראטמענער און ביי דער דאזיגער אטמאספער שליסט דער פארזיצער, קאמיסאר וואיעוואודזקי די זיצונג.

DR. MED. H. LUBICZ

פאר הויט, ווענערישע און געשלעכטס-קראנקה.

צעגעלניאנא 7 (פריהער 43), טעל. 141-32

עמפפאנגס-שעה'ן 8–10, 12–2 און 5–8 אווענד,

זונטאג און יום-טוב פון 9–11 בייטאג

און יו"ט 9–1. פאר דאמען בעזונדער ווארטע-זאל.

אויספלוגען קיין פאלעסטינע פון 630.— זל. אן

ארגאניזירט:

„ארביס" פיעטריקאווער 18, טעל. 49-33

„ 65, „ 20-20

קינא=טעאטער

„MIRAZ"

11 ליסטאפאד (קאנסטאנט.) 16

היינט און פאלגענדע טעג!

די ליבלינגען פון ג. פובליקום

Flip i Flap

אין דער פרעהליכער קאמעדיע א. נ.

צו וואס ארבייטן!

ווי אויך

א מיטאג 8 א זייגער

אין די הויפט-ראלען:

Marja Dressler,

Ljonel Barrymore,

Wallace Beery

i Jean Harlow.

פרייזען פון די פלעצער: III פל. 54 גר.

II פל. 85 גר., I פל. 1.09 זל.

באלקאן 75 גר.

דער זאל איז גוט בעהייצט.

Dr. med.

R. Zalcwasser

כירורג

ציגעל-גאס 19, טעל. 125-17

נעמט אן פון 1–2 און פון 4–6 נאכמ.

„פילהארמאניע"

נארוטאוויטשא 20, טעל. 213-84

נאר 3 פארשטעלונגען פון די אפערעטען=ליבלינגען

לאכען פריילעך זיך אמוזירען זיך!

קאסקאדנע סובריטין
זשעני לעווין

געזאנג טאנץ מוזיק!

בעזאנגס-קאמיקער
יעקב פישער

טענצער און מאדערנער טאנגא-זינגער
היימי לעווין

צוזאמען מיט דעם גוט=איינגעשפילטען ווארשאווער אנסאמבל!

פרעמיערע!

דאס

שאמפאנער מיידעל

אין 3 אקטען פון ה. סיגאל. מוזיק א. אלשטיין.

די שענסטע דועטען
מאדערנע טאנגאס
אקטועלע קופלעטען!

--- 2-טער אקט: ---

ספעציעלער קאנצערט פון לידער, הומאר און

„קאריאקא"=טאנץ

בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון טעאטער „פילהארמאניע"

מארגען שבת
4 בייטאג
צו יעדען פארטער-בילעט
1 קינד פריי!
פאלקס=פרייזען:
פון 45 גר.
ביז 1 זל.

שבת 9 אווענד
פרייזען:
פון 70 גר.
ביז 2 זל.
ערשטע רייה.

געזעלשאפטליך - מעדיצינישע השגחה איבער יודישע קינדער אין לאדז

די טעג איז אין אייגענעם לאקאל פארגעקומען די יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג פון „טאז".

„אין א ביטערער שעה זאגט דער פארזיצער פון „טאז" דר. שוויג, עפען איך היינטיגעס יאהר די אלגעמיינע פערזאמלונג.

דער מאגיסטראט מיט וועלכען „טאז" שטעהט דאס גאנצע יאהר אין ענגע פערבינדונגען, ענדערט איהר בעציהונג צו „טאז" ווי צו אלע יודישע קולטורעלע, געזעלשאפטליכע און פילאנטראפישע אינסטיטוציעס. דאס שטרייכען פון סובווענצען איז דער ערשטער שריט; מיטן מאגיסטראט איז געבונדען די פראגע וועגען לינדערען די נויט פון דער בעפעלקערונג דורך אריינגעבען די קינדער אין זויגלינגס-היים דורך אוועקגעבען היימלאזע קינדער אויף דערציהונג אדער אין יתומים-הייזער און ענדליך דער מאגיסטראט האט די מעגליכקייט צו בעפרייען „טאז" פון פערשידענע אפצאהלען, ביים איינארדנען אונטערנעהמונגען, פארלעזונגען א. א. וו. צי וועט דען אין די פראגען נישט אריינגעטראגען ווערען א ענדערונג צום שלעכטען?

ליידער האט אויך די גמינע געפונען דעם מאמענט פאר א פאסענדען, כדי צו פערקלענערן די אויסגאבען אויף די השגחה איבער קינדער אין זויגלינגס-היים, מיט דער גמינע קומען פאר פערטראקטאציעס, וועלכע ווי ס'איז פאראויסצוזעהן וועלען זיך גינסטיג פערענדיגען. אין אזא מאמענט איז ממש די ערשטע נויטווענדיגקייט — די מאראלישע און מאטריעלע שטיצע פון דער געזעלשאפט פאר דער פער דינסטפולער אינסטיטוציע.

נאכדעם ווי דער אנדענקען פון נישט לאנג פערשטארבענעם טאז-מיטגרינדער און בעקאנטען טוער ד"ר צמח שאבאד ז"ל איז בעעהרט געווארען פון אלע אנוועזענדע איז די פערזאמלונג אונטער דעם פארזיץ פון ריכטער י. ליבראך צוגעטרעטען צו דער טאג-ארדנונג.

דעם בעריכט פון דער פערוואלטונג האט אפגעגעבען דר. שוואלבע. ער שטרייכט אונטער אז די געזעלשאפט גיט יעדעס יאהר ארויס געדרוקטע בעריכטען, און אויך דאס יאהר ארויסגעגעבען אזא בעריכט, אין וועלכען ס'זענען אנגעגעבען געווארען גענויע ציפערען פון דער טעטיגקייט פאר דעם פערגאנגענעם יאהר. אבער דעם כאראקטער פון דער ארבייט, דער גייסט מיט וועלכען אלע טאז-מיטארבייטער זענען אדורכגעדרונגען איז נישט מעגליך אפצודרוקען. נישט מעגליך איבערצוגעבען אויף'ן פאפיר. דאס איז דער געזעלשאפטליכער צוגאנג. אין די אנשטאלטען וועלכע ווערען געפיהרט דורך דאקטוירים און געזעלשאפטליכע ארבייטערינס, אזוי גערופענע היגיעניסטינס, קומט פאר א זעלבסטשטענדיגע זיך דערגענצענדיגע מיטארבייט פון דאקטאר מיט דער היגיעניסטין, דער דאקטאר איז פערנומען מיט זיין ספעציאליטעט, ער אונטערזוכט די קינדער, שטעלט דעם דיאגנאז פון דער קראנקהייט, אדער שטעלט פעסט דעם געזונד-צושטאנד פון קינד און גיט דער פרוי מעדיצינישע אנווייזונגען ווי אזוי דאס קינד ווייטער פיזיש צו דערציהען. דער דאקטאר אין „טאז" איז ווייניגער א רופא מעהרער א לעהרער, ראטגעבער פון היגיענע, דערנעהרונג און פיזישער דערציהונג פון קינד. די היגיעניסטין העלפט מיט דעם דאקטאר אלס זיינע אסיסטענטין אבער פיהרט אויך צוזאמען מיט דער טאז - לייטונג א זעלבסטשטענדיגע ארבייט. אין אלע פראגען ווענדען זיך די מוטערס צו טאז. ווען ס'איז שלעכט מאטעריעל, ווען ס'אז אנ'אנדערע צרה, צי שלעכט פאמיליען-צוזאמענלעבען, צי שווערע פראגען ביי דערציהען די קינדער, צי שוועריגקייט ביים אויסארבייטען מעטריקעס, אדער אנדערע דאקומענטען, דארט ווי ס'איז נויטיג די אלגעמיינע אינטעליגענץ, דאס קענטשאפט פון רעכטליכע בעציהונגען, אויך פראגען פון זוכען ארבייט פון עמיגראציע און אז. וו. און אזוי ווי די מוטער קומט אין טאז זעהר אפט מינדעסטענס איין מאל אין חודש שאפט זיך צווישען איהר און טאז א ענגערע פריינדליכע שטימונג, ווייט פון ביוראקראטיזם, ווייט פון אפיציעלקייט, א שטימונג וועלכע גיט אונז דאס רעכט אנרופען די אנשטאלטען פון טאז ביי אונז אין לאדז אלס פאלקסטימליכע אין ריינעם זין פון ווארט.

כדי אט די וויכטיגע נישט-בעמערקטע, נישט-געשריבענע ארבייט אדורכצופיהרען, געפינט זיך די לייטונג פון „טאז" אין ענגער פערבינדונג מיט אלע אנדערע לאדזער אינסטיטוציעס, צו וועלכע ס'קומט אוים זיך אפט צו ווענדען מיט פערשידענע אינטערווענצען, ווי מאגיסטראט, גמינע, יתומים-הייזער, עמיגראציאנס-סינדיקאט, פרויען-שוץ-פעראיין, ארט, פראצא, פראפעסיאנעלע שולען, צעכען, פראפעסיאנעלע פעראיינען, א.אז.וו.

שוץ איבער דעם זויג-קינד ווערט געפיהרט אין צוויי בעראטונגס-שטעלען — אין דער ערשטער האבען זיך פערשריבען אין פערלויף פון יאהר 394 מוטערס מיט זייערע ניי-געבוירענע זויג-קינדער, אין דער צווייטער בעראטונגס-שטעלע האבען זיך פערשריבען 363 מוטערס מיט זייערע קינדער.

אין דער ערשטער בעראטונגס-שטעל האט דער דאקטאר אונטערזוכט 3097 מאל, און 842 בעראטונגען ערטיילט די מוטערס — צוזאמען ערטיילט 3 טויזענט 939 בעראטונגען, דאס מאכט אוים פאסט 10 בעראטונגען אין פערלויף פון יאהר אויף יעדעס קינד.

אין דער צווייטער בעראטונגס-שטעל האט דער דאקטאר ערטיילט 3510 אונטערזוכונגען און 325 בעראטונגען די מוטערס (די מוטער קומט אפט אהן דעם קינד, ווייל דער דאקטאר און די היגיעניסטין האבען דאס קינד געזעהען און קענען דאס קינד, און די מוטער קומט דערציילען און אנפרעגען ווען זי צווייפעלט, צי זי האט גוט פערשטאנען דעם דאקטאר) — צוזאמען 3825 בעראטונגען, דאס מאכט אויך אוים 10 בעראטונגען אויף יעדעס קינד.

א חוץ דעם האט די היגיעניסטין אין דער ערשטער בעראטונגס-שטעל געמאכט 1103 בעזוכען אין די וואוינונגען און די היגיעניסטין פון דער 2טער בעראטונגס-שטעל 1169 בעזוכען.

ביי די ביידע בעראטונגס-שטעלען איז טעטיג איין בעראטונגס-שטעל פאר שוואנגער-פרויען. דא נעהמען אן פיר דאקטוירים אונטער דער אלגעמיינער אנפיהרונג פון פרוי ד"ר קוריאנסקא, וועלכע אונטערזוכען, ערטיילען די נויטיגסטע אנווייזונגען, בעמיהען זיך וועגען אריינגעהמען אין קליניק די אונפערמעגליכע שוואנגער-פרויען, פיהרען אדורך די נויטיגסטע אנאליזען א.א.וו. אין פערלויף פון יאהר האבען זיך פערשריבען 451 שוואנגער-פרויען וועלכע איז ערטיילט געווארען 813 בעראטונגען.

זעהר גענוי שטעלט זיך ד"ר שוואלבע אפ אויף דער טעטיגקייט פון דער בעראטונגס-שטעל פאר קינדער אין פאר-שול - עלטער, שוץ איבער די קינדער טראגט א ספעציפישען כאראקטער. קינדער אין עלטער פון 3 ביז 7 יאהר, נויטיגען זיך ווייניגער אין מעדיצינישער השגחה, אבער נויטיגען זיך מעהר אין פעדאגאגישער, פסיכאלאגישער און דערציהערישע השגחה, דא טרעטען ארוים שוין פערשידענע פראגען פון שפראך, פון גייסטיגער ענטוויקלונג, פון כאראקטער-ענטוויקלונג, דא טרעפען זיך קינדער מיט סמנים פון פערשידענע פעהלערהאפטע נייגונגען צ. ב. צום ליגען-זאגען, צו נישט-געהארכזאמקייט, צום וואנדערען, צום גנבענען א.א.וו. די מוטער קומט מיט אנפראגעס ווי מאראליש און גייסטיג צו דערציהען, דער דאקטאר מוז אויך זיין א פעדאגאג, אדער א פסיכיאטער, א פסיכאלאג, אום פעסטשטעלען דעם אנהויב פון נייראזען, וועלכע קענען זיך ענטוויקלען און מייסטען הויבען זיך אן צו ענטוויקלען אין דעם עלטער. די בעראטונגס-שטעל פון „טאז" בעמיהט זיך זעהר שטארק מאכט אנשטרענגונגען די פראגען צו פערענטפערען, שטעלט זיך אין קאנטאקט מיט פסיכאלאגען, מיט דער שטעטישער פסיכאלאגישער בעראטונגס-שטעל, די בעראטונגס-שטעל פיהרט אוים א זעהר וויכטיגע שליחות אויך אין אויפטראג פון דער יודישער קהלה און פון דעם לאדזער מאגיסטראט נעמליך דורך דעם אנשטאלט פיהרט „טאז" זיין השגחה איבער די היימלאזע קינדער, וועלכע דער מאגיסטראט אדער די קהלה האלט פאר נויטיג אוועק צוגעבען פריוואטע פאמיליעס, זיי זאלען זיך דערציהען אין היימישער סביבה, סיי דער מאגיסטראט סיי די קהלה זארגען פאר דער השגחה, אבער די געזעלשאפטליכע און די מעדיצינישע השגחה איבער די פאמיליעס פיהרט דער „טאז". אינגאנצען איז דא 70 אזעלכע קינדער, זיי ווערט געווידמעט פיל צייט און אויפמערקזאמקייט, די אומגליקליכע קינדער — ביי וועלכע ס'איז אוועקגערויבט געווארען דאס נאטירליכסטע, וועלכע יעדער מענש מוז האבען — די מוטער, די פאמיליע — בעקומען א דאנק דעם „טאז" אלס וואס די געזעלשאפט קען געבען — ד. ה. מעדיצינישע השגחה אין צייט פון קראנקהייטען, פראפילאקטישע השגחה ווי קווארץ לאמפען, זומער-קאלאניעס, פעדאגאגישע השגחה, — פרעבעל שולע, לערנען און בערוף, כדי דערמעגליכען זעלבסטשטענדיג צו ווערען א. א.וו. ד"ר שוואלבע לייענט אדורך א געזונדהייטס-קארטע פון א קינד וועלכע איז אויסנאמסווייזע געוועזן שווער צו דערציהען סיי פיזיש, סיי פסיכיש, פון וועלכער די פערזאמעלטע בעקומען א בילד וויפיל בעמיהונגען מען מוז מאכען, כדי א קינד ריכטיג אויסצוהאדעווען. א דאנק דער ארבייט בעקומט „טאז" אויך די מעגליכקייט צו ווירקען אויף די פאמיליעס אין וועלכע די קינדער געפינען זיך. דא ווערט אריינגעטראגען פיל וויסען סיי פון היגיענע און פיזישער דערציהונג פון קינד, סיי פון פעדאגאגיק. די פאמיליעס לערנען זיך זויבער האלטען די קינדער אייגענע און די פרעמדע, די וואוינונגען, לערנען זיך צו פיהרען א בעוואוסטזיניגלעבען און ווירקען געוויס אויך אויף זייערע נאהענטע אין דער בעראטונגס-שטעל האבען די פאמיליעס בעקומען 1087 בעראטונגען אין פערלויף פון יאהר און 1092 בעזוכען אין די וואוינונגען, דאס מאכט אוים אז איין מאל אין חודש איז יעדעס קינד אונטערזוכט געווארען און איינמאל אין חודש האט די היגיעניסטין בעזוכט דאס קינד. ביי יעדער בעראטונגס-שטעל געפינט זיך א קווארץ-לאמפ. פון דער הילף האבען גענאסען צוזאמען 571 קינדער, וועלכע האבען בעקומען 5826 (פינף טויזענט אכט הונדערט) קווארץ-בעשטראלונגען.

אין דעם טייל קומט נאך פאר א ווייטערדיגע שעפערישע ארבייט. עס וועט נאך אריינגעטראגען ווערען פערשידענע ענדערונגען און דערגענצונגען.

דאן געהט דער רעפערענט איבער צו דעם צווייטען טייל — שוץ איבער קינדער אין שול-עלטער. נאר 11 שולען געפינען זיך אונטער דער מעדיצינישער השגחה פון „טאז" — דאס זענען 4 געזעלשאפטליכע תלמוד-תורות און 4 ציש"א-שולען איין שול „יבנה" און 2 פריוואטע שולען. די קינדער געניסען אויך פון דענטיסטישען קאבינעט, פון שול-אמבולאטאריום, און פון די זומער - קאלאניעס. 147 שול-קינדער האבען בעקומען דענטיסטישע הילף 361 שול-קינדער האבען בעקומען מעדיצינישע הילף 1694 שול-קינדער זענען אונטערזוכט געווארען, און ענדליך 855 קינדער זענען ארויסגעשיקט געווארען אויף די זומער-קאלאניעס, 126 קינדער זענען אויסגעהיילט געווארען פון פארך.)

דר. שוואלבע שטעלט זיך אפ אויף די זומער-קאלאניעס און ווייזט אן אויף דער וויכטיגער מיטארבייט פון די שולען זייערע לייטערס און פון די שול-אפיעקונעס.

אויך ווערט אנגעוויזען אויף די בעשפייזונגס-אקציע וועלכע ווערט רעגעלמעסיג געפיהרט. אין די בעראטונגס-שטעלען איז ארויסגעגעבען געווארען 6850 (זעקס טויזענט אכט הונדערט פופציג) ליטער מילך און 5044 (פינף טויזענט פיר און פערציג) ליטער מילך-מישונגען, דאן 74,681 (פיר און זיבציג טויזענט זעקס הונדערט איינס און אכציג) ...[?] זעמעל) און 298 שפייז-פעקלעך.

א גאנץ בעזונדער קאפיטעל איז דער זשלאבען-היים פאר זויג-קינדער. די אינסטיטוציע ווערט אנגעפיהרט פון „טאז", דאס איז אבער אייגענטליך א קהלשע אינסטיטוציע, זי ווערט פון דער לאדזער קהלה אויסגעהאלטען און סובסידירט. און טראגט דעם נאמען פון „זויגלינגס-היים פון דער יודישער קהלה אין לאדז, אנגעפיהרט און געגרינדעט פון „טאז" אין זשלאבעק האט זיך געפינען אין פערגאנגענעם יאהר 33 קינדער.

דער רעפערענט ענדיגט און ווייזט אן אויף די גרויסע פאפולאריטעט און אנערקענונג מצד די ברייטע יודישע מאסען פון לאדז.

דער רעפעראט איז אויסגעהערט געווארען מיט גרויס פעראינטערעסירונג און האט ארויסגערופען א ברייטע דיסקוסיע אין וועלכע ס'האבען אנטייל גענומען א גרויסער טייל פון די אנוועזענדע, ווי פרעזעס מ. ח. רומקאווסקי, מיטגליד פון דער רעוויזיאנס קאמיסיע פון „טאז" אינזש. שרעטער, דר. שוויג, דר. שיפמאן, אינזש. לעבענהאפט, ליבראך, שולמאן גארפינקעל און אנד.

אין דער דיסקוסיע איז אנגעוויזען געווארען אויף דער נויטווענדיגקייט נאך פערברייטערען די באזע פון דער „טאז"-ארבייט. ערשטענס איז נויטיג פערגרעסערען די טאז-השגחה איבער די תלמוד-תורות; „טאז" מוז ארומנעמען אויך די תלמוד-תורות אויף רזשגאווסקא, פעפער-גאס, וואלבארסקא א.א.וו. דאן איז דאס געבאט פון דער שעה אז „טאז" זאל איבערנעהמען די השגחה איבער די קיבוצים, וועלכע געפינען זיך אין לאדז און ציילען איבער 600 חלוצים אין עלטער פון 18 ביז 25 יאהר, דאן ווערט געפאדערט אז „טאז" זאל אויף די זומער-קאלאניעס ערטיילען מעהר ערטער די יתומים-הייזער ווי ביז איצט. כדי צו פערברייטערען די ארבייט מוז געפיהרט ווערען א גרעסערע פראפאגאנדע צווישען די ברייטע שיכטען פאר פערשרייבען זיך אלס מיטגלידער פון „טאז", צווישען די עלטערען פון די שול קינדער צווישען די עלטערען וועלכע געניסען פון טאז. די רעדנער ווייזען אן, אז די פאלקסטימליכקייט פון דער טאז-ארבייט, וועלכע דר. שוואלבע האט אזוי שטארק אקצענטירט אין זיין בעריכט, דארף אויך ארגאניזאציאנעל זיין פערבונדען מיט „טאז". אט די פאלקס-מאסען וועלכע געניסען פון „טאז" דארף זיין טאז-מיטגלידער, מיר דארפען, זאגט ד"ר שיפמאן, זוכען טאז-מיטגלידער צווישען די, וועלכע זענען זיך צוזאמענגעוואקסען מיט „טאז", פאר וועלכע די עקזיסטענץ פון טאז איז א לעבענס-פראבלעם דאן זאגט ה' רומקאווסקי וועט די אלגעמיינע פערזאמלונג פון „טאז" נישט ציילען עטליכע צענדליג פארשטעהער פון דער יודישער אינטעליגענץ, נאר מען וועט דארפען דינגען די פילהארמאניע, און די טאז-פערזאמלונגען וועלען זיין וויכטיגע געשעהענישען אין לעבען פון אונזער שטאט. דאן זאגט אינזש. שרעטער, וועלען די רייכע לאדזער פירמעס מוזען אריינשטעלען אין זייערע בודזשעטען סובווענצען יעהרליכע. די פינאנציעלע לאגע וועט זיך פערבעסערען און די באזע פאר ארבייט וועט זיך ממילא אויך פערגרעסערען.

דר. שוויג גיט גענויע אויפקלערונגען איבער דער פראגע פון השגחה איבער די קבוצים און אינזש. לעבענהאפט לעגט פאר אלע פארשלאגען אננעהמען אלס דעזידעראטען און זאגט צו אז די נייע פערוואלטונג וועט זיך גענוי פעראינטערעסירען איבער די מעגליכקייטען פון רעאליזירען די אלע פארשלאגען.

דאן גיט דר. שוואלבע אפ דעם קאסע-בעריכט און לייענט אדורך דעם פראטאקאל פון רעווידיר-קאמיסיע, וועלכע האט דריי טעג קאנטראלירט די ביכער פון „טאז", און געפונען אלץ אין בעסטען ארדנונג. די רעווידיר-קאמיסיע האט אנגעוויזען אז פון דער לאדזער קהלה קומט פערלעגענע סובווענצען, אין דער הויך פון 17,010 זל. אין צוזאמענהאנג מיט דעם פראטאקאל ווערט אדורכגעלייענט א בריף פון דער לאדזער קהלה צו „טאז"' וועלכע פראטעסטירט נעגען דעם וואס די רעווידיר-קאמיסיע האט אנגעוויזען אויף די גרויס פון חוב. און שטעלט פעסט אז דער חוב איז נאר 9000 זל. דר. שוואלבע קלערט אויף אז אויף דעם 1טען אפריל ה.י. איז דער חוב פון דער גמינע ווירקליך געווען 17,010 זל. נאר זומער-צייט אין דער צייט, וועלכע איז נישט ארומגענומען פון בעריכט האט די קהלה ארויסגעגעבען צירקא 8.000 זל. אויף דעם רעמאנט אין זשלאבעק, די סומע לויט דער צושטימונג פון דער פערוואלטונג פון „טאז" ווערט אראפגערעכענט פון די סובווענצען וועלכע זענען בעשטימט פאר „טאז".

די אויפקלערונגען און דער בריף פון דער קהלה האבען ווידער ארויסגערופען א לעבהאפטע דיסקוסיע.

די „טאז"-מיטגלידער האבען אנגעוויזען, אז אויב דער זשלאבעק געהערט צו דער לאדזער גמינע דארף זי אויף איהר רעכנונג מאכען דעם נויטיגען רעמאנט און נישט אויף דער רעכנונג פון סובווענצען פאר „טאז", עס זענען געמאכט געווארען גרויסע פארוואורפען דער פערוואלטונג און האבען פעסטגעשטעלט, אז דאס קען מען אנערקענען נאר אלס הלוואה, וועלכע די פערוואלטונג פון טאז האט ערטיילט דער פערוואלטונג פון דער לאדזער קהלה, אויף דעם רעמאנט פון זשלאבעק. אבער אין פרינציפ מוזען די סובווענצען פאר „טאז" פערבלייבען און מוזען נאך פערגרעסערט ווערען, די טאז-מיטגלידער האבען געפאדערט אז ס'זאל אנגענומען ווערען א רעזאלוציע אין דעם זין אז די צוקונפטיגע פערוואלטונג זאל אננעהמען ענערגישע שריט אז די סובווענצען זאלען אויסגעצאהלט ווערען, און די סובווענץ אויף דער אלגעמיינער ארבייט זאל פערגרעסערט ווערען און די סובווענץ אויפן זשלאבעק זאל נישט פערקלענערט ווערען.

נאך דעם איז געוועהלט געווארען די נייע פערוואלטונג: דר. שוויג, דר. שיפמאן, אינזש. לעבענהאפט, דר. וואלפזאן, ה' אמזעל, ק. קאבאקער, פרוי וויינרייך, דר. קלאזענבערג, דר. לאנדוי, ה' הורעוויטש און דר. העלמאן.

חייקעל יאנאווסקי

די איצטיגע מאדערנע וועלט, איז אפילו א געגנער פון די אוניווערסאלע טיפען פיל-בוכיקעס, און איז מעהר אנהענגער פון ספעציאליזירטע פאך מענשען, אבער גאנץ געביט פון מוזיק, קונסט, און ליטעראטור, דער שטאנדפונקט איז אונז יודען אויך נישט פרעמד, פון גאנץ אלטע צייטען, דער תלמוד דריקט זיך אויס „אי סיפא לא ספרא — אי ספרא לא סיפא", ד. ה. א ליטעראט איז נישט קיין סוחר, און פערקעהרט ווידער, א סוחר איז נישט קיין ליטעראט, מען מוז אבער מודה זיין, אז אויך אין דעם כלל גילט אויסנאהמען.

צו די זעלטענע אויסנאהמס טיפען מענשען האט אויך געהערט, אונזער בן-עיר, דער בשעתו ביי אונז אין לאדז זעהר אנגעזעהענער און פאפולערער חייקעל יאנאווסקי, וועלכער איז לעצטענס געשטארבען, אין דער יאפאנישער הויפט-שטאט טאקיא, ווייט פון זיין גרויסער סביבה פריינד, בעקאנטע און פערעהרער.

חייקעל יאנאווסקי, איז געווען, א האריבע סורה, וואס מען האט געדארפט נישט נאר קענען, נאר אויך לעבען און גוט פערשטעהן. זיין יעדעס ווארט א תורה, זיינע וויצען, אפארט-מען, שיחות-חולין פון א תלמוד-חכם, שארף און טיפזיניג, זיין טאן, זיין רעדענס-ארט, קורץ, זיכער, בעפעהלעריש, כמעט דיקטאטאריש, אבער איבערצייגענד.

חייקעל יאנאווסקי, האט שוין אלס יונגער אין וואלקאוויסק, געשמיש פאר א שארפען קאפ מיט עילוי'שע פעהיגקייטען, און אלס אזעלכען האט מען איהם גענומען ווי א וואילען לערנער, פאר א גבירישען איידעם אין בריסק, וואו ער האט חתונה געהאט צו 16 יאהר. חייקעל יאנאווסקי, איז געווען, א לעבעדיגע ענציקלאפעדיע, א לאבירינט פון יודישען און וועלטליכען מלא-גדיש, שטארק בעלעזען, העבראישע, און איראפעאישע ליטעראטור, פילאזאפישע ווערק, בעהערשט איבעריגע שפראכען, אבער די הויפט גרויסקייט זיינע איז בעשטאנען, אין זיינע אלזייטיגע כשרונות, אויף אפצושאצען ... ריכטיג חייקעל יאנאווסקי מוז מען האבען א גאנצען קאלעקטיוו, פון סוחרים, קינסטלער, מוזיקער, שאך-שפילער, קאמפאזיטאר'ס, וכדומה.

חייקעל יאנאווסקי, וואלט איך זאגען, האט מיט אלעמען דיריגירט, מיט די פאבריקאנטען, מיט די סוחרים, מיט א ארקעסטער, מיט חזנים און משוררים מיט שאך-שפילערס, וכדומה און ביי אלע איז ער געווען דער ערציהער דער מדריך דער מורה-דרך, דער צו איז ער געווען דער גרויסער רחים, מוקיר פון פעהיגע טאלאנטען, אויף דעם געביט האט ער ממש וואונדער געוויזען, [illegible]

דעם גרויסען קאמפאזיטאר און חזן ה' א. ב. בירענבוים, און א דאנק איהם איז געדרונגען געווארען די בעקאנטע חזנים-שול און טשענסטאכאו, האט אויך ענטדעקט דעם געניאלען שאך-קעניג עקיבא רובינשטיין, וועלכער איז געקומען זיין לאדז, אלס א יונגער ביאליסטאקער יונגעל, יאנאווסקי איז גלייך געוואר, זיין פאטראן און בעשיצער, און איהם פאפולאריזירט אין דער גרויסער וועלט מיט זיינע שאך-טורנירען.

אלס גאלדענע קרוין פון זיין ארבייט מוז אווואי פערעכענט ווערען, דער דורך איהם געגרינדעטער יוד. געזאנג און מוזיק-פעראיין „הזמיר" אליין א שטאלצער יוד, מיט א הדרת פנים, מילד און ביין צוזאמען, שטענדיג אין שמייכלענדיג דא האט ער געהאדעט מיט די גרעסטע סוחרים און טיפען סוחרים, דא האט ער געשפילט שאך, מיט עקיבא רובינשטיין. דא האט ער פערעהרט די חזנים פון פינאוויץ, דא האט ער אליין פערפאסט קאמפאזיציעס, און געשפילט אויפ'ן רעאל, דא האט ער אפגענומען ראפארטען, און ארויסגעגעבען דירעקטיוועס בנוגע דעם „הזמיר", זיין ליבלינגס שאפונג, ווען איך האב איהם אמאל געפרעגט: פארוואס האט ער בעסער אנשטאט א חזנים-שולע בעסער נישט געגרינדעט א סוחרים-שולע. וואו ער וואלט גערקענט זיין א גוטער לעהרער. דערויף האט ער קורץ געענטפערט, מילא חזנים, האט כאטש די וועלט אויסגעטראכט, זענען בארא'ים, לאזען זיי זיך לערנען, סוחרים האלטען זיך אבער פאר קלוג דעריבער איז שווער מיט זיי צו לערנען....

דער גורל האט געוואלט, דאס נאך מיט א צייט צוריק זאל חייקעל יאנאווסקי פערוואגעלט ווערען, פון לאדז, די שטאט וואו ער האט אזוי לאנג געווירקט און געשאפען, די שטאט, וואס איז געווען שטאלץ אויף איהם און ער אויף איהר, און געוואוינט אין דייטשלאנד, פערעמד און ווייט פון דיינע פריינד און פערעהרער.

שוין אין דער טיפסטער עלטער זיינער קרוב לשמונים איז ער פערוואגעלט געווארען אין דער יאפאנישער הויפט-שטאט טאקיא, וואו ער איז אוועק געפאהרען צוזאמען מיט זיין זוהן, וועלכער איז געווארען פראפעסאר אין דעם דארטיגען, קאנסערוואטאריום, פון וואו מיר האבען לעצטענס בעקומען די טרויעריגע ידיעה וועגען זיין טויט. דארט אין דער פרעמד, ווייט פון דיין היימאטס-שטאט, ווייט פון א יודישער סביבה, יודישער קולטור, מוזיק און קונסט, האט אויסגעהויכט זיין נשמה, דער גרויסער בעגאבטער טאלאנטפולער חייקעל יאנאווסקי.

תהיא נשמתו צרורה בצרור החיים.

א. י. ברזשעזשינסקי.

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבן

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג
יז
22
אדר ב׳ תרצ״ה

מערץ
זון-אויפגאנג 4.35
זון-אונטערגאנג 5.52
ליכט-צינדען: 5.33

שטרייק פון אלע לאדזער בעקערייען

זאל פראקלאמירט ווערען מאנטאג

(א) אין ארבייטס-אינספעקטאריאט איז נעכ־טען, אונטערן פארזיץ פון ארבייטס־אינספעקטאר וויזשיקאווסקי, פארגעקומען א קאנפערענץ, כדי צו בעהאנדלען די פראגע וועגען שליסען א קאלעקטי־ווען אפמאך פאר די בעקערייען אין לאדז.

ווי מיר האבען שוין מיטגעטיילט, האט דער צעך פון די יודישע בעקערס געקינדיגט דעם אפמאך ביז׳ן 17 ד. ח. און דער קריסטליכער צעך ביז׳ן 23 ד. ח. די צעכען האבען ארויסגעשטעלט בעדינגונגען: צו צאהלען נאר פאר 12 טעג אורלויב נישט פאר א חודש און רעדוצירען די טאג-לוינען פון 9 ביז 5 זל. און פון 7 ביז 3 זל. אנבעלאנגט פון די קאטעגא־ריעס פון די ארבייטער.

אויף די דאזיגע פארשלאגען זענען די בעקער־ארבייטער נישט איינגעגאנגען און ערקלערט, אז זיי וועלען אין פאל, ווען די מייסטער וועלען בלייבען ביי זייערינען — ערקלערען א שטרייק. דער שטרייק זאל פראקלאמירט ווערען פון מאנטאג דעם 25 ד. ח. סיי אין די יודישע, סיי אין די קריסטליכע בעקערייען.

ווי מיר דערוויסען זיך זאל זיך מיט דעם ענין איצט פארנעמען די אדמיניסטראטיווע מאכט, וועלכע זאל צו קיין שטרייק נישט דערלאזען.

דער פוטער-סוחר ברייטבארד מאכט א תל פון א יודישער פאמיליע

ארויסגעווארפען א יודישען קצב מיט 5 קליינע קינדער. — אומדערהערטע האנדלונג פון א יודישען הויזווירט

עקסמיסיעס, עקסמיסיעס, עקסמיסיעס!

ווי נאר אונזערע ווירטסלייט האבען דערזעהן די ערשטע פריהלינגס-זון, האבען זיי זיך גענומען וואר־פען. טאג־טעגליך ווערען אויסגעפיהרט צענדליגער עקסמיסיעס.

אבער עקסמיסיעס צו עקסמיסיעס זענען נישט גלייך. אין פיל פאלען זענען די ווירטסלייט ברוטאל׳ בער מענש. לעצטענס געהט איהם מיט דער פוטער און זענען נישט אזוי ווייט אויסען צו עקסמיסירען דעם לאקאטאר ווי איהם צו רואינירען.

אזא סקאנדאליעזע, ממש ביז איצט נישט דער־הערטע עקסמיסיע איז עהערנעכטען אויסגעפיהרט געווארען אויף פאמארסקא 91.

אין דעם הויז וואוינט זייט 22 יאהר דער קצב הערצקע פעלדאן. אמאל איז פ. געווען א פערמעגלי־ראקס. איז זעהר געדריקט. צוליב דעם איז ער שול־דיג געבליבען דעם ווירט דירה־געלד. דער ווירט האט איינגעגעבען אין געריכט און אויף פעלדאן׳ען ארויס־בעקומען א עקסמיסיע.

פ. האט געפרובט מיט דעם ווירט אונטערהאנד־לען. א טאג פאר דער עקסמיסיע האט ער דעם ווירט געוואלט געבען 1500 זל. (אויף א חוב פון 2000 זל.). דער ווירט, ה׳ ברייטבארד, האט אבער נישט געוואלט הערען. ביים ווירט האבען אויך אינטער־ווענירט אנגעזעהענע פערזענליכקייטען, ער זאל דעם יוד נישט רואינירען, ה׳ ברייטבארד האט אבער דאס געלד נישט געוואלט אננעמען.

עהערנעכטען, פורים אינדערפריה, איז געקומען דער קאמארניק און צוגעטרעטען אויספיהרען די עקסמיסיע. קודם כל האט מען צוגענומען עטליכע זייטלעך פלייש פון דער יאטקע, די ווירטין אליין האט דאס פלייש צוגענומען און אריינגעווארפען אין א קעלער, אזוי אז ער האט נישט געהאט וואס צו לייזען. דערנאך האט מען מיט דער הילף פון געדונגענע שק־צים גענומען ארויסווארפען ס׳מעבעל. דערביי הא־בען זיך אפגעשפילט טראגישע סצענעס.

די 5 קליינע קינדער האבען געמאכט אזעלכע גע־וואלרען, אז די גאנצע גאס איז זיך צוזאמענגעלא־פען, דערביי האבען די שקצים נישט געזשאלעוועט די קינדער קיין קלעפ. איין יונגעלע, א שילער פון דער יודישער גימנאזיע איז פון די געדונגענע שק־צים צושלאגען געווארען ביז בלוט. די אנוועזענדע, וואס האבען בייגעוואוינט די סצענע, האבען זיך אריינגעמישט און ס׳איז געקומען צו א געשלעג. דער שפיץ איז געווען, אז דאס מעבעל איז ארויסגעווא־רפען געווארען. די בעסערע זאכען האט דער ווירט צוגענומען און די רעשט בעבעכעס איבערגעלאזט אויפ׳ן הויף.

אוונד־צייט, זעהענדיק די קינדערלעך ציטערן פון קעלט, האבען מענשען אויפגעריסען די טיר און צוריק אריינגעשטעלט די איבערגעבליבענע גרא־טעס, וואו די קינדער האבען איבערגענעכטיגט.

נעכטען ביי טאג איז ווידער אמאל געקומען דער קאמארניק און מיט דער הילף פון ברייטבארד׳ס „מחבלים״ אויפגעפאקט די גראטעס אויף א פוהר און אוועקגעפיהרט. דערביי איז ווידער געקומען צו א געשלעג. די קולות האט מען געהערט אין דער גאנצער גאס. ס׳האט זיך פערזאמעלט א גרויסער עולם און דעם ווירט געוואלט דורם זיין. ערשט די אנ געקומענע פאליציי האט דעם אויפגערעגטען עולם פונאנדערגעטריבען.

ס׳איז כדאי צו בעמערקען, אז דער ווירט, ה׳ ברייטבארד, איז א רייכער לאדזער פעלץ־סוחר (פל. וואלנאשטשי 8).

צי איז טאקע ה׳ ברייטבארד אויסען געווען דעם געדריקטען יוד מיט דער משפחה צו רואינירען?

● יודיש פאלקס-טעאטער, זגערזשער 17. ●

גרויסער אפערעטען-שלאגער פון

רעגינא צוקער

פרעמיערע!!

20 נומערן געזאנג און טענץ

צום ערשטען מאל אין פאלקס-טעאטער
קארל צימבאליסט׳ס אויפפיהרונג
שעהנע אפערעטע מיט 20 נומערן געזאנג און טענץ

20 נומערן געזאנג און טענץ

היינט פרייטאג און מארגען שבת 9 אווענד

די יודישע שיקסע

אין 3 אקטען. „יודישע שיקסע״ — רעגינא צוקער.

מארגען שבת, 4 נאכמיטאג
די אויסגענומענע אפערעטע מיט 15 נומערן געזאנג

„ביילקע קאזאק״

אין 3 אקטען. ראל „ביילקע״ — רעגינא צוקער.

ארטיסטען-אנסאמבל:

בעזמאן סאניע, פאדערמאן חנה, ראזענבערג ליובא, ראזענצווייג רעגינא, באלבירסקי הערש, נייהויז וואלף, פאלאנסקי חיים, רייכענבערג נתן.
ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון דוד בייגעלמאן.
ביים קלאוויר: ש. בלומשטיין.

בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון פאלקס-טעאטער.

שווערע לאגע פון די לאדזער פארבערייען

צוליב דעם קארטעל פון אנילין-פארבען

(אג) בשעתו האבען מיר שוין געמעלדעט, אז עס איז ווידער געשאפען געווארען דער קארטעל פון די פראדוצענטען פון אנילין פארבען, צו וועלכען עס געהערען נישט נאר די פוילישע פראדוצענטען נאר אויך די דייטשע מיט א. ג. פארבען אינדוסטריע אין דער שפיץ. אין שייכות מיט׳ן אנהויב פון זומער סעזאן אין די טעקסטיל פארבערייען, האבען מיר זיך געווענדעט צו די פאר־אינטערעסירטע קרייזען וועגען אינפארמאציעס וועגען דעם איינפלוס וואס דער קארטעל האט געהאט אויף די לאדזער פארבע־רייען. ווי אונזערע אינפארמאטארען ערקלערען האט דער קארטעל פון אנילין פארבען געמאכט א שווערליכע ווירקונג אויף די לאדזער לוין פארבערייען. ביז עס איז געשאפען געווארען דער קארטעל האבען די פארבערייען בעקומען פון די פוילישע אנאליז פאבריקאנטען קרעדיטען, איצט אבער מוזען זיי צאהלען מזומן. דערביי זענען די קרעדיט בעדינגונ־גען אזוי פערשארפט, אז א קליענט פערשפעטיגט זיך נאר אויף א פאר שעה מיט׳ן איינצאהלען דאס געלד ווערט איהם די גאנצע בעשטעלונג אנולירט און ער שטעט נאכ׳ן בעצאהלען אלע פערפליכטונגען קען ער זיך ערשט ווייטער בעמיהען, אז מען זאל איהם צושטעלען דעם צוויי־וואכענדיג קרעדיט.

עס דארף נאך בעטאנט ווערען, אז דער דאזיגער סיסטעם ווערט אנגעווענדעט אפילו ביי די סאלידסטע און אנגעזעהנסטע פארבאנדען. אויב עס האנדעלט זיך וועגען א פינאנציעל שוואכערער קליענטעל מוזען זיי בעצאהלען מזומן פאר דער גאנצער רעכנונג. ווי מען שטעלט אבער זאלען א דער באהענטסטער צייט די קרעדיט בעדינגונגען נאך מעהר פערשארפט ווערען.

פערשטעהט זיך, אז די לאגע פון די פארבערייי אייגענטימער איז זעהר א שווערע, פון איין זייט מוזען זיי צאהלען געלד פאר די אנילין פארבען מזומן און פון דער אנדערער זייט בעקומען זיי פון זייערע קליענטען אלס דעקונג 6 חדשים־דיגע וועקסלען.

Casino

היינט און טעגליך!
Joan Crawford
Clark Gable
אין פילם פון גאך ביז איצט נישט געזעהענע אויסשטאטונג

„די פערפיהרערין״

אויסערן פראגראם:
פראגמענטען פון לעבען פון מארשאל פילסודסקי

שבת און זונטאג אנהויב 12 בייטאג.
אויפ׳ן ערשטען און צווייטען סעאנס זענען די פרייזען פערקלענערט.

יודיש
מאריאנעטען-שפיל
„בערל-שמערל-טעאטער״
אנפיהרונג: משה בראדערזאן
אין קאפע „אידעאל״
(פיעטריקאווער 48)
צווייטער פראגראם א. נ.
נאר נישט געזארגט

עם ווערען געוויזען לאלקעס-קאריקאטורען פון: דער טערקישער חזן כרעל-אבטעט-פאשא, חזן כוסה-וויצקי; שדחאקאס וויצמאל; דער דוטשע זשאבאטינסקי; בען-בען גוריאן; ר׳ מענדעל בראגאך; רעגינא קאנרעל-צוקער; שינע-שיינדל מרים; יוזעף קאהאדלע-שמיר; מעצענאט סאבילע; ר׳ ליבישל מורה מוריני; ד״ר פלויש; רעפוטאטען-פרעזעס ר׳ לייבעל; נח פורים-לוצקי; שבתאי מוהל; אימשע-מאיר קופיעץ און וואוושיניעץ עקס-קאטער; יורקע פאן-לאוועק; שמענדריק עם שמענ-ריקובנע; וואלענטי און וואטשע־כאווע; ראצע מיט די צאצע; בערל-שמערל-ברידער; פיניעלע סוף.

היינט פרייטאג און מארגן שבת
צו 2 פארשטעלונגען
8 און 10 אוונט. קאנסומציע 1 זל.

טעקסטען: משה בראדערזאן, י. אפערושאנעק און ח. בזשוסטאווסקי. לאלקעס געשניצט — ש. טאבאק, מוזיק ארראנזשירט: דוד בייגעלמאן.

צוגאב-פאבאר-קאמיסיע

(א) ד. 28 מערץ 8 אין דער פריה וועט אין לאקאל, פיעטריקאווער 165 אמטירען די צוגאב-פאבאר-קאמיסיע.

עס דארפען זיך צושטעלען די פאבאראווצעס פון יאהר 1913 און עלטערע, וועלכע האבען זיך צוליב וואסערע סיבות נישט רעגולירט זייער מילי־טער-דינסט, וועלכע וואוינען אויפ׳ן שטח פון 1, 4, 6, 7, 10, 12, 13. און 14 פאליציי-קאמי־סאריאטען און וועלכע האבען בעקומען נאמענט־ליכע אויפפאדערונגען פון לאדזער שטאטישער סטאראסטווע.

שוץ פאר די אינטעלעקטועלע אנגעשטעלטע

(א) עס איז לעצטענס פעסטגעשטעלט געווארען, אז אינטעלעקטועלע בעאמטע אין פריוואטע אונטער־נעמונגען און אנדערע אינסטיטוציעס זענען בעזוי־טיגט געווארען פון זייערע פאסטענס אהן א שום סיבה, נאר צוליב דעם, וואס זיי נעמען אנ׳אקטיווען אנטייל אין פראפעסיאנעלע ארגאניזאציעס אלס פער־וואלטונגס-מיטגלידער אדער דעלעגאטען.

צוליב דעם האט דער פעראיין פון אינטעלעקטועלע ארבייטער זיך געווענדעט צום מיניסטעריום פון גע־זעלשאפטליכער שוץ מיט אנ׳ענטשפרעכענדען מע־מאריאל, וואו עס ווערט געבעטען צו שיצען די רעכט פון די אנגעשטעלטע.

פארפאלען ביי דער ארבייט

(אג) אין דער ווידזעווער מאנופאקטור ראקי־טשינער 81 איז שווער פערוואונדעט געווארען ביי דער ארבייט דער ארבייטער יאן גאמפארעק (ראקי־טשינער 102).

אין גאטליבאווסקי׳ן פאבריק פאמארסקא 163 איז פערוואונדעט געווארען ביי דער מאשין דער אר־בייטער ווינצענטי וואשיעק (וואיטאווסקי 22).

* * *

אין זעלינגער׳ס פאבריק פיעטריקאווער 186 איז ביי דער ארבייט פערוואונדעט געווארען דער ארביי־טער סטאניסלאוו וואזשניאק (בזשעזשינער 82).

אין אלע דריי פאלען האט די פאגאטאוויע ער־טיילט די ערשטע הילף.

בעפאלען געווארען איז גאס

(א) אויף בראטערסקא גאס איז בעפאלען און שטארק צושלאגען געווארען דורך אונענטדעקטע פער־ברעכער דער 22-יעהריגער זיגמונט וואיצקי.

דעם געליטענעם האט די פאגאטאוויע ערטיילט די ערשטע הילף.

א שרפה אין א וואוינונג

(א) אויף זשגאווסקא 7א האט אויסגעבראכען א שרפה אין דער וואוינונג פון דאווידאוויטש. צו־הילף איז ארויסגערופען געווארען די פירטע פייערלע־שער־אפטיילונג, וועלכער עס האט זיך איינגעגעבען די שרפה איינצולעשען.

אפיציעלע אנטי־יודישע באיקאט־העצע אין דייטשלאנד

„מען מוז וואס שנעלער מאכען א סוף צו די יודישע אונטערנעמונגען"

בערלין. (יט"א) אין צוזאמענהאנג מיט דער קעלבער פריהליגס־מעסע האט דער גאלייטער שטאטס־ראט געהאלטען, ווי עס טיילט מיט „בערלינער טאגעבלאט", א רעדע געגען וואַרענהייזער און יודישע געשעפטען. גראהע האט אין זיין רעדע צוו. אגד. ערקלערט: „מען מוז ענדליך זיך ערנסט בעמיען דערצו, אז עס זאל נישט קומען צו קיין שום איינקויף ביי יודען. דאס בעציהט זיך נישט נאר אויף דעם איינצעל־האנדעל, נאר אויף אלע קרייזען פון דייטשען פאלק. עס איז אזוי גוט די אויפגאבע פון מיטעלשטאנד ווי פון די מאכט־ארגאנען, וואס שנעלער צו מאכען א סוף מיט די יודישע אונטערנעמונגען, דערמיט וואס קיין איינקויף וועט נישט געמאכט ווערען ביי יודען. וואס שא־פער און ענטשלאסענער יעדער פרעמדער־ראסי־גער וועט אבגעשטויסען ווערען — האט פארענדיגט גראהע — אלץ שטאלצער וועט אמאל די געשיכטע בעריכטען וועגען אונזער צייט".

זעלשאפט פאר אויסערן־פאליטיק" אגן צוו. אבד. ערקלערט, דאס אויב א"י זאל בעזעצט ווערען מיט א בעפעלקערונג, אזוי געדיכט ווי אועלס, איז אין א"י פארהאן ארט פאר אכט מיליאן מענשען.

ארויסטריט פון זשאבאטינסקי אין אמעריקאנער „געזעלשאפט פאר אויסערן־פאליטיק"

ניו־יארק (יט"א) וול. זשאבאטינסקי איז ארויסגעטרעטען מיט א רעפעראט אין דער „גע־

צי וועט דער פעלקערבונד איבערנעמען דירעקט דעם שוץ איבער די דייטשע פליטים?

זשענעווע (יט"א) דא איז פארגעקומען די 7־טע סעסיע פון דער רעגירונגס־קאמיסיע פאר פליטים־ענינים, וואס האט דעם אויפזיכט איבער דעם טעטיגקייט פון נאנסען־אמט. דער נאנסען־אמט האט. ווי בעקאנט, דעם אויפזיכט איבער די רוסישע רומענישע אסירישע, אסיריא־כאלדעאישע און טערקישע פליטים. די קאמיסיע האט בעהאנדעלט א ריידע פראגען, ווי די דעפארטאציעס פון די פליטים פון פערשידענע לענדער, קאלאניזאציע־מעגליכקייטען מעבר־לים, שאפונג פון אן איינהייט־ליכען מוסטער פון נאנסען־פאס א. א. וו.

די קאמיסיע האט זיך ארויסגעזאגט פאר שאפען ביי'ן געלד־מיטלען דורך ארויסלאזען ספעציעלע ביי'ן־מארקעס.

בעת דער דיסקוסיע האט דער פארשטעהער פון אינטערנאציאנאלען ארבייטס־אמט געפרעגט, צי וועט דער נאנסען־אמט אויפטון וואס עס איז פאר פליטים פון דייטשלאנד, וועלכע בעזיצען נישט קיין שום גילטיגע דאקומענטען. דער פארזיצער פון דער קאמיסיע האט דערויף געענטפערט, אז דער דאזיגער ענין געהערט אויסשליסליך צו די קאמפעטענצען פון דעם ספעציעלען אויבער־קאמיסאריאט פאר די ענינים פון די דייטשע פליטים.

דער יט"א פארשטעהער דערוויסט זיך פון א גוט־אינפארמירטער קוועלע, אז אן איניציאטיוו פון א מלוכה, וועלכע געהערט צום פעלקערבונד וועגען איבערנעמען דירעקט דורך דעם פעלקערבונד די שוץ איבער די דייטשע פליטים, וואלט איצט געהאט גוטע אויסזיכטען אויף ערפאלג. אין יאהר 1933 האט די דעמאלסט נאך אין פעלקערבונד רעפרעזענטירטע דייטשע רעגירונג זיך ענטגעגענגעשטעלט דעם קאנטראל פון פעלקערבונד איבער די דייטשע פליטים. דעריבער איז דאן געפונען געווארען א קאמפראמיס־לעזונג אין געשטאלט פון דעם אויבער־קאמיסאריאט מיט דזשעמס מאקדאנאלד בראש. ווען אפילו דייטשלאנד זאל זיך צוריקקעהרען אין פעלקערבונד, וואלטען די פריהערדיגע דייטשע ארגומענטען שוין נישט געווען אקטועל אין ליכט פון דעם נייעם פרעצעדענס: סאוויעט־רוסלאנד איז אן איינגעטרעטען אין פעלקערבונד, נישט מאכענדיג קיין שום בעווארענישען געגען נאנסען־אמט, וועלכער בעשעפטיגט זיך דאך מיט רוסישע פליטים.

די מפא"י־קאנפערענץ אין חדרה

ירושלים. (יט"א) אויף דער היינטיגער זיצונג פון דער מפא"י־קאנפערענץ האט דוד בן־גוריון געהאלטען א לאנגע רעדע, אין וועלכער ער האט גערופען די קאנפערענץ צו אקצעפטירען די אבמאכען, איבער וועלכע עס וועט זונטאג דורכגעפיהרט ווערען א רעפערענדום צווישען אלע הסתדרות־מיטגלידער.

רעדענדיג וועגען צוזאמענהאנג צווישען די געשלאסענע אפמאכען און די בעשטרעבונגען אייבצושטעלען פרידליכע בעציהונגען אין דער ציוניסטישער בעוועגונג, האט בן־גוריון ערקלערט, דאס אויב די הסכמים וועלען דורך דער מפא"י בעשטעטיגט ווערען, וועט עס מחייב זיין די רעוויזיאניסטען צו אנערקענען די דיסציפלין פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע.

בן־גוריון האט גערופען די מפא"י, אז זי זאל זיך אבגעבען א חשבון פון דער אונגעהייערער אחריות, וואס ליגט אויף איהר, און ערקלערט, אז פון די בעשלוסען פון דער איצטיגער מפא"י־קאנפערענץ איז אין א גרויסער מאס אבהענגיג דער גורל פון א פרידליכער ענטוויקלונג פון יודישען אויפבוי־ווערק אין א"י.

ענטפערענדיג אויף קריטישע בעמערקונגען פון געגנער פון אבמאך, האט בן־גוריון ערקלערט, דאס עס קענען געמאכט ווערען שנויים אין טעקסט פון די אבמאכען, מען טאר זיי אבער נישט אבווארפען ווייל די שטעלען מיט זיך פאר דעם איינציג־מעגליכען וועג צו ראטעווען דאס יודישע אויסבויווערק פאר א האפנונגסלאזען ווירוואר. לסוף האט בן גוריון גערופען די קאנפערענץ אנצונעמען עמפעהלונגען פאר די פארטיי־ארגאנען און פאר דער הסתדרות און דער ריכטונג צו ראטיפיצירען די געשלאסענע הסכמים.

ירושלים (יט"א) נאך א לאנגער דעבאטע איבער די פרינציפען פון די אפמאכען האט די מפא"י קאנפערענץ אויסגעוועהלט א קאמיסיע פון 24 פערזאן, אין וועלכער עס זענען אריין פארשטעהער פון די אנהענגער און געגנער פונ'ם אפמאך און וועלכע האט די אויפגאבע אויסצוארבייטען א קאמפראמיס־טעקסט פון דעם הויפט־פארשלאג, וואס בעשטעטיגט דעם פרינציפ פון די אפמאכען און בעפולמעכטיגט די לייטונג צו פערהאנדלען וועגען איינפיהרען שנויים, בתנאי אז זיי זאלען בעשטעטיגט ווערען דורך דער הסתדרות קאנפערענץ. איינציגע פון די פארגעשלאגענע ענדערונגען זענען זעהר וויכטיג־געהענדע.

ירושלים (יט"א) מיט 94 שטימען געגען 80 האט די מפא"י קאנפערענץ בעשלאסען נישט אנצונעמען קיין שום ענטשלוס וועגען די אבמאכען בן־גוריון — זשאבאטינסקי, איבערלאזענדיג דעם בעשלוס דער קאנפערענץ פון דער הסתדרות־העובדים.

רמב"ם־פייערונגען אין די אמעריקאנער אוניווערזיטעטען

ניו־יארק. (יט"א) דער אמעריקאנער קאמיטעט צו פייערען דעם 800־יעהריגען געבורטס־טאג־יובילעאום פון רמב"ם האט בעשטימט דעם 14־טען אפריל אלס טאג פון די פייערונגען אין אמעריקא. פייערליכע רמב"ם פערזאמלונגען וועלען דעם טאג פארקומען אויך אין צאהלרייכע אמעריקאנער אוניווערזיטעטען דערונטער אין די אוניווערזיטעטען קאלומביא, יעל און לאראלא.

קלאנג־קינא־טעאטער

Zachęta

זגערזשער 26

היינט און פאלגענדע טעג!

גרויסער דאפעלטער שלאגער־פראגראם

— I —

„איך בין נישט קיין מלאך"

אין די הויפט־ראלען:

Mae West i Gary Grand

— II —

פיקאנטע עראטישע קאמעדיע

„א נאכט פאר דיר"

אין די הויפט־ראלען:

Lida Baarowa i Luba Hermannowa.

אנהייב 4 נ. מ. שבת און זונטאג 12 בייטאג

דאס לעבען אין ארץ־ישראל

גראנדיעזער פורים־קארנאוואל — דער טוריסטען סעזאן אין פולען ברען — מאביליזאציע פון אלע יודישע ארבייטער אין די קאלאניעס צום קטיף פון די מאראנצען

פון אונזער ספעציעלען א"י קארעספאנדענט בתן זילבערצווייג

שוין איינינע טעג פאר פורים, האבען מיר זיך געפונען אין סאמע ברען פון די גרויסע פארבעריי־טונגען צום גראנדיעזען פורים־קארנאוואל. אין אלע געשעפטען, שטובען און אין גאס, וואו נאר מען טרעפט זיך מיט בעקאנטע און פריינד דרעהט זיך דער שמועס וועגען פורים, ווי וויט מען איז שוין צוגעגרייט צום דאזיגען גרויסען יום־טוב, צי מען האט שוין גענייהט א קאסטיום פאר די קינדער אין שולע, צי מען האט שוין בעשטימט וואו צו פערברענגען די פורים־טעג, און זיך טאקע שוין בעצייטענס פערזארגט מיט איינטריטס־קארטען אויף איינעם פון די גרויסע צאהל פורים־באלער, פייערליכע פארשטע־לונגען, טאנץ־אווענדען א. ד. גל.

פון די מויערן און ווענד פון תל־אביב גלאנצען די ריזיגע רייכפארביגע אפישען און פלאקאטען, וועלכע רופען זיך משמח צו זיין און אנטיילנעהמען אין די פערשידענע פורים־פייערונגען, וועלכע ווערען איינגעארדענט דורך די העבראישע טעאטער, ווארייטעס און אין דעם ריזיגען זאל פון דער „תערוכה" דורך דעם „אוהל טעאטער". אפילו דער מאגיסטראט האט ארויסגעלאזט אפיציעלע בעקאנטמאכונגען, וואס בע־קענען די איינוואוינער פון דער יודישער שטאט מיט דעם פולען אינהאלטרייכען דריי־טאגיגען אפיציעלען פראגראם פון די פורים־פייערונגען. א חוץ דעם, איז פערעפענטליכט געווארען אנ'אפיציעלע מיט־טיילונג, אז מאנטאג האלב זיבען אווענד קומט פאר אין דער גרויסער סינאגאגע אויף דער אלענביי דאס לייענען פון דער „מגילה", אויף דער צייט פון דער מגילה־לייענען ווערט אפגעשטעלט יעדער ראד־פערקעהר אין יענער געגענד און עס זענען אינסטא־לירט געווארען ריזיגע מעגאפאנען, כדי מ'זאל הע־רען די מגילה לייענען אויף א וויטען שטח פון דער שוהל.

דער אפיציעלער טייל (דער נישט־אפיציעלער האט זיך נאך פריהער אנגעהויבען, ווייל דער עולם האט שוין קיין געדולד נישט) הייבט זיך אן „אסתר־תענית", מאנטאג ביינאכט, אויף א ריזיגען שטח, וועלכער געפינט זיך ביי דער עק פון „אחר העם"־גאס, אין „מרכז־המזרחי" איז אויפגעשטעלט געווא־רען אויף א ריזיגע אימפראוויזירטע ביהנע „אסתרס פאלאץ"', דאס איז א גראנדיעזע פאלקס־שפיל, אין וועלכער עס נעהמט אנטייל א כאר פון 100 פערזאן, 3 ארקעסטערס, 100 ספארטלער און 30 טענצערינס פון דער ארנשטיין־סטודיע, א חוץ זינגער־סאלים־טען. די פאלקס־פייערונג עפענט זיך מיט א הימן „שושנת יעקב צהלה ושמחה", פערשטעהט זיך, אין א מאדערנער אימפראוויזאציע. נאך דער פייערליכער ערעפנונג בילדעט זיך א גרויסע פאלקס־פראצעסיע, איבערן צענטער פון דער שטאט.

דינסטאג פריה קומט פאר אין „אסתר'ס פא־לאץ" א גרויסע קינדער פארשטעלונג „פורים פאר קינדער", וואס ענטהאלט געזאנג, פערשידענע פו־רים'דיגע טענץ, א לעבעדיגע מגילה פערפאסט דורך א"ידיכטער המאירי אין בעגלייטונג פון גרויסע בילדער, אילוסטראציעס, געמאהלען פון קינסטלער גוטמאן.

נאכמיטאג זענען איינגעארדענט אין פערשידענע געגענדען פון דער שטאט גרויסע פערוויילונגען. דאן א גרויסע פראצעסיע מיט'ן אנטייל פון דער גאנצער ספארט־יוגענד. אין אסתר פאלאץ ווערען פערטיילט פריזען פאר די, וועלכע צייכענען זיך אויס מיט אריגינעלע מאסקעס, קאסטיומען א. ד. גל. נאך דער־פראצעסיע איז איינגעארדענט אויף דער ביהנע פון אסתר'ס פאלאץ א גרויסער קערמאש פון אלע ארץ־ישראל־פראדוקטען און דערביי ווערט געלעזען א

סאטירישע מגילה אויף מעניני דיומא, און עס ווערען אויך געוויזען פערשידענע פאליטישע קאריקאטורען. אין אוונט מאסענוויזע פאלקס־טענץ אין די גאסען.

די סאמע גרעסטע און פאפולערסטע פייערונג, וועלכע האט שוין א טראדיציע פון 10 יאהר הינ־טער זיך, און וועלכע איז שוין בעריהמט אין דער גאנצער יודישער וועלט, די בעריהמטע „עדלידע", קומט פאר ווי געווענליך יעדעם יאהר, ערשט שושן־פורים. מיטוואך 2 א זייגער בייטאג הייבט זיך אן דער ריזיגער פורים־צוג דורך די ברייטסטע תל־אביב'ער גאסען. דער צוג ווערט איינגעטיילט אין 3 טיילען: א קינסטלערישער, פאלקסטימליכער און פראפאגאנדע פאר דער א"י־פראדוקציע „תוצרת הארץ". דער ערשטער טייל באזירט אויף דער טעמא „מעבדות לחרות". אין פערשידענע הינזיכטען און צייט־פעריאדען. א בייסענדע פאראדיע אויף דער אנגע־וועהטיגטער טעמא פון „בארדען שפעקולאציע".

ביינאכט שליסט זיך דער אפיציעלער פורים־פעסט מיט אנ'עפענטליכען משפט אויף די שפעקו־לאנטען, אלס ריכטער טרעטען ארויס ליאלקעס פון וויצמאנען, אוסישקינען, דיזענהאפען א. א.

עס האט זיך אויך אנגעהויבען דער „טוריסטען סעזאן" אין א"י. טאג־טעגליך קומען אן שיפען פון די פערשידענסטע פארטען פון דער גאנצער וועלט, וועלכע ברענגען אויף זייערע דעקען טוריסטען פון ארבע פנות העולם, א חוץ פון גאנץ מערב און מזרח אייראפא אויך פון די וויטסטע לענדער פון די פער־איינינטע שטאטען אין אמעריקא, אויסטראליען און אפריקא.

הייאהר האבען מיר דא צו ערווארטען אנ'אויס נאהם גוטען טוריסטען סעזאן, דען א חוץ דעם גוטען שם, וואס ארץ־ישראל האט זיך לעצטענס ערווארבען אין דער גאנצער וועלט מיט איהר גוטע עקאנאמישע לאגע, און מיט דער גלענצענדער אינוועסטיציע מעג־ליכקייט פון קאפיטאלען, קומט אויך אין בעטראכט דער גרויסער אינטערעס, וואס ס'האבען הייאהר ארויסגערופען אין דער ברייטער יודישער וועלט די פערשידענע פעראנשטאלטונגען, וועלכער ווערען דא איינגעארדענט, ווי דער פורים־קארנאוואל, דער גרוי־סער ספארט יום־טוב די צווייטע אלוועלטליכע „מכבי־יאדע" און די בעפארשטעהענדע פייערליכקייטען אין צוזאמענהאנג מיט'ן אנקומענדען פריהלינגס יום־טוב פסח.

אט די אלע מאטיווען ווירקען טאקע זעהר גוט, און מיר האבען איצט א שפע פון טוריסטען, דערצו איז איצט איינגעפיהרט געווארען אין דער ים־רייזע פערשידענע פערליכטערונגען, עס קורסירען גרויסע מאדערנע שיפען, וועלכע זענען פערזעהען מיט די נייעסטע טעכנישע איינריכטונגען און בעקוועמליכ־קייטען. אמאליגע צייטען, נאך מיט 2—3 יאהר צו־ריק, איידער מיר האבען געהאט א מאדערן איינ־געריכטעטען פארט אין חיפה, האבען דא גרעסערע שיפען בכלל נישט געקענט צוקומען צום פארט. און דעריבער האבען די גרויסע שיף־ליניעס נישט גע־האט די מעגליכקייט צו בעדינגען די א"י ברעגעס, איצט אבער האט זיך די לאגע אין דער הינזיכט ראדיקאל געענדערט צום גוטען.

דער פרעכטיגער חיפה'ער פארט גיט די מעגליכ־קייט די גרעסטע שיפען צו אנקערן הארט ביי דער יבשה, אט האבען מיר די וואך, דא געהאט צו גאסט איינע פון די גרעסטע וועלט־שיפען, דעם בעריהמטען איטאליענישען ים־ריז „רעקס", וועלכער האט אנ'אויפנאהמסקראפט פון 52 טויזענד טאן (4 מאל אזוי גרויס ווי די „פאלאניא") און איז ערשט נישט לאנג בעשאנקען געווארען מיט דער וועלט־פרעמיע פאר אדורכמאכען אמשנעלסטען די ים־רייזע פון איטאל־יען קיין אמעריקא. דער לוקסוס־דאמפער האט אונז געבראכט צירקא טויזענד טוריסטען און עולים פון אמעריקא. די ריזען־שיף איז דא אויפגענומען גע־ווארען מיט גרויס פאראד און אויף איהר צוריק־רייזע קיין פארט־סאיד איז זי פערביגעפאהרען יפו און ביי די ברעגעס פון תל־אביב האט זי געשיקט „לופט־קושען" תל־אביב און דער פארם פון הערלי־כע ריזיגע פראזשעקטארען־ליכט, וועלכע האט ארויס גערופען אויפמערקזאמקייט און אנזעהען אין דער גאנצער שטאט און טויזענטער איינוואוינער זענען טאקע געלאפען צו „שפת הים" צו בעוואונדערען דעם ים־ריז.

* * *

דער מאנגעל פון יודישע ארבייטער דער עיקר אין די קאלאניעס צום „קטיף" (ארא־פרייסען) פון די מאראנצען נעהמט אן פראסט פשוט א קאטאס־טראפאלען כאראקטער און דראהט צו פערשאפען פיל שאדען די יודישע פרדסנים.

די לאגע איז שוין פון עטליכע חדשים א שווע־רע, וואס אמאל איז די נאכפראגע נאך ארבייטער געווארען א גרעסערע, אבער דאס וואס עס קומט איצט פאר דראהט ממש מיט א קאטאסטראפע.

עס קומען אן טעגליך אלארם־ידיעות פון אלע גרעסערע יודישע קאלאניעס פון פתח תקוה, הרצליה כפר סבא און אנדערע, דאס עס דראהט די דארטיגע יודישע פרדסים - אייגענטימער צו ליידען גרויסע פערלוסטען, א גרויסע טייל פרוכט, וועלכער געפינט זיך נאך אויף די בוימער און ווערט געשאצט אין די צעהנדליגער טויזענדער קעסטלעך פאמעראנצען, וועט מוזען צושאנדען ווערען פשוט פערפוילט ווע־רען, ווייל עס זענען נישטא קיין פרייע הענד, וועל־כע זאלען די פאמעראנצען אראפרייסען פון די בוי־מער, סארטירען און פערפאקען, דערצו קומט נאך צו דער וויכטיגער מאמענט, דאס פון 1־טען אפריל פערפליכטעט אין ענגלאנד א הויכער צאל פאר די א"י - פאמעראנצען, (ביז צו דער צייט, דאס הייסט, דעם גאנצען ווינטער געניסען די א"י - פאמעראנ־צען פון א הנחה, זיי ווערען אריינגעלאזט אהן שום צאל, און א דאנק דעם זענען זיי קאנקורענץ־פעהיג און האבען זיך ערווארבען א גרויסען אפזאץ־מארק אין ענגלאנד), די לאגע איז פשוט א טראגישע, עס דארפען נאך ווערען עקספארטירט פון ארץ־ישראל צירקא א מיליאן קעסטלעך (ביז היינט זענען עקס־פארטירט געווארען 5½ מיליאן קעסטלעך פאמע־ראנצען, מיט העכער ווי א מיליאן קעסטלעך מעהר ווי פאראיאהרען ביז דער צייט) און עס זענען נישטא די הענד, וועלכע זאלען דאס קענען אדורכפיהרען.

די שטאט - פערוואלטונגען פון די אויבענדער־מאנטע קאלאניעס האבען זיך געכאפט פאר אנ' אויסנאהם מיטעל. נעמליך זיי האבען פעראָרדענט פשוט אפצושטעלען אלע ארבייטען ביי דער בוי־בעוועגונג אויף א וואך צייט, כדי צו מאביליזירען אלע כוחות יונג און אלט צו דער ארבייט ביי די פאמעראנצען, כדי וויפיל עס איז צו ראטעווען די לאגע און כאטש א טייל פון די פאמעראנצען צו קענען עקספארטירען. אזוי זעהט דא אוים די לאגע אין די קאלאניעס, דאס איז דער ריינער אמת אהן שום גוזמאות, ביי אייך הערשט א ביטערע ארבייטס־לאזיגקייט, מענשען חלש'ען נאך ארבייט און מיר דא לעכצען נאך ארבייטער, א שעהנער וישר אויף גאטס וועלט!

פעראייניגטער פראנט געגען היטלער דייטשלאנד

צוליב די גרויסע פאליטישע געשעענישן, וואס שפילן זיך אפ אויף דער ליניע לאנדאן—בערלין—פאריז, געשעענישן וואס קענען האבן א געוואלדיגן איינפלוס אויפן גורל פון דער מענשהייט שוין אין משך פון די נאהנטסטע יאהרן, איז א־ביסל כמעט אומבעמערקט פאר דער ברייטער עפענטליכקייט - נישט וועניגער וויכטיג געשעעניש, וואס דאס איז די פערענדערטע באציהונגען צווישן צוויי מלוכות, צווישן וועלכע עס האט ביז־איצט געהערשט א שארפער אנטאגאניזם און נעמליך צווישן איטאליען און יוגא־סלאוויען.

ווי עס מעלדעט די אייראפעאישע פרעסע איז צווישן איטאליען און יוגא סלאוויען געקומען צו א געוויסער הסכם און פון ביידע צדדים ווערן געמאכט באמיהונגען אין דער ריכטונג פון א הערנעהנטערונג צווישן די ביידע מלוכות, די ענדערונגען פון די באציהונגען האט זיך באזונדערס בולט ארויסגעוויזן ביי דער געלעגנהייט פון איבערגעבן דורך דעם נייעם איטאליענישן פארשטעהער אין בעלגראד, גווידא וויאלא די קאמפאלטא, זיינע בעפולמעכטיגונגס־פאפירן דעם יוגא־סלאווישן פרינץ־רעגענט פאוועל. עס זענען ביי דער דאזיגער צערעמאניע געהאלטן געווארן רעדעס, וואס זענען מיט זייער אינהאלט ווייט ארויס פון די ראהמען פון די געוועהנליכע, אין אזעלכע פאלן, אנגענומענע מנהגים און זיי זענען גלייכצייטיג געווען א דעמאנסטראציע פון דער ליקווידאציע פון די קאנפליקטן און סתירות, וואס האבן געהערשט צווישן איטאליען און יוגא־סלאוויען.

דאס דאזיגע געשעעניש האט א באדייטונג נישט נאר פאר די דירעקט פאראינטערעסירטע מלוכות, נאר אויך פאר דער אלגעמיינער אייראפעאישער פאליטיק, באזונדערס אין איצטיגן מאמענט אין שייכות מיט די ענדערונגען פון די געגנזייטיגע באציהונגען פון די אייראפעאישע מלוכות, צוליב היטלערס פערגוואלטיגען פון ווערסאילער טראקטאט.

שוין זייט א פאר חדשים האט זיך צווישן איטאליען און יוגא־סלאוויען געפיהרט א לעבהאפטע דיפלאמאטישע אקציע מיטן ציל פון א הערנעהנטערונג, וועגען דעם האט זיך נאך בעמיהט דער ערמארדעטער פראנצויזישער מיניסטער בארטו, ווען דער יוגא סלאווישער קעניג אלעקסאנדער איז געפאהרען קיין פאריז און איז אויפן וועג קיין מארסעל געפאלן א קרבן פון א אטענטאט, איז דער באדען צו אזא איטאליעניש־יוגא־סלאווישער פארשטענדיגונג געווען צוגעגרייט. קעניג אלעקסאנדער, וועלכער האט א סך אויפגעטון בכדי צו דערפיהרען צו פריינדשאפטליכע באציהונגען צווישן יוגא־סלאוויען און בולגאריען האט זיך אויך געשטעלט פאר א אויפגאבע די דערנעהנטערונג מיט איטאליען. דער טעראריסטישער אקט אין מארסעל האט נאך איבערגעריסן די דאזיגע באמיהונגען, אבער האט זיי נישט ליקווידירט און איצט זענען זיי דערפיהרט געווארן צו א פאזיטיווען רעזולטאט.

דער איטאליענישער פארשטעהער אין בעלגראד גראף גווידא וויאלא, האט אין זיין רעדע ערקלערט, אז ער איז בעפולמעכטיגט געווארן צו בעטאנען, דאס איטאליען האט נישט בדעה צו שטערן די ענטוויקלונג פון יוגא־סלאוויען, אדער וועלכע עס איז פרעטענציעס אויף איהרע גרעניצן, להיפך, איטאליען שטרעבט צו א צוזאמענארבייט און געגנזייטיגע פערשטענדיגונג אויפן פאליטישן און ווירטשאפטליכן געביט.

אין זיין ענטפער־רעדע האט דער יוגא־סלאווישער פרינץ פאוועל געזאגט, אז ער באציהט זיך מיט סימפאטיע צו די צילן, וואס מוסאליני האט זיך געשטעלט אין דער אינטערנאציאנאלער פאליטיק, און אז די צוזאמענארבייט האט א שייכות נישט נאר צו איטאליען און יוגא־סלאוויען, נאר זי איז אויך זעהר וויכטיג פאר דעם אלגעמיינעם שלום.

לויט דער מיינונג פון דער אייראפעאישער פרעסע זענען איצט ביידע מלוכות ווירקליך באלעבט פון א ווילן צו א פרידליכן צוזאמענלעבן, דער אלטער איטאליעניש־יוגא־סלאווישער אנטאגאניזם אויפן אדריאטישן ים וועט זיך פערוואנדלען אין א פריינדליכע צוזאמענארבייט און וועט שפילען א וויכטיגע ראלע אין די אלגעמיין אייראפעאישע באציהונגען.

לויט דעם „דיילי העראלד" האט מוסאליני איינגעלאדענט קיין רום דעם יוגא־סלאווישן אויסערן מיניסטער. די פראנצויזישע פרעסע האלט אז די איטאליעניש־יוגא־סלאווישע דערנעהנטערונג, איז א ערפאלג פון דער פראנצויזישער דיפלאמאטיע, באזונדערס פון לאוואלען. „עווור" איז אין דער מיינונג, אז אין דער ביי־געשאפענער לאגע וועט לאוואל האבן די מעגליכקייט צו פאהרן קיין מאסקווע און צו רעגיסטרירן ביידע ערפאלגן פון דער פראנצויזישער פאליטיק. דיזעלבע צייטונג מעלדעט אויך, אז מוסאליני וועט שוין מעהר נישט אונטערשטיצן די אונגארישע רעוויזיאניסטישע שטרעבונגען.

וולאדימיר ד׳אָרמעסאן שרייבט וועגן דער דאזיגער פראגע אין „פיגארא": „די אייראפעאישע סיטואציע איז צוליב די דייטשע באוואפנונגען, וועלכע ווערן מיט יעדן טאג אלס אגרעסיווער, צו ערנסט, אז די אלע, וועלכע דאס דריטע רייך בעדראהט דירעקט אדער אומדירעקט זאלן נישט אוועקשטעלן אין א זייט אלע פראגן וואס טיילן זיי פונאנדער. דאס האבן אויך פערשטאנען איטאליען און יוגא־סלאוויען. באזונדערס איז עס א גרויסע פערדינסט מצד יוגא־סלאוויען, וואס איז אין דער לעצטער צייט געווען דער אביעקט פון אן אומגערעכטער אינטענסיווער דייטשער פראפאגאנדע". ד׳ארמעסאן רעכנט אויס די אלע מיטלען, וואס דייטשלאנד האט אנגעווענדעט צוצוציהען יוגא־סלאוויען. „דער דייטש־סלאווישער אינסטיטוט אין מינכען, דער ראדיא דינסט, דער האנדעלס אפמאך, וואס איז מיט א קורצער צייט געשלאסן געווארן און האט געגעבן גרויסע ווירטשאפטליכע הנחות פאר יוגאסלאוויען, דייטשלאנד האט אויך געגעבן פאליטישע צוזאגן פאר יוגאסלאוויען אויף עסטרייכס חשבון, עס האט אבער גארנישט געהאלפן.

דער דייטשער חלום איז געווען, צו הערשן איבער אייראפא פון האמבורג ביז סאלאניקי, איז אין די ביכער פון פאר דער מלחמה, אין וועלכע עס זענען פריי ארומגעצויגט געווארן די אלדייטשע דאקטרינען, האבן זיך די דייטשע היסטאריקער און ווירטשאפטליכער טוער ארויסגעזאגט דערפאר, אז דאס דייטשע רייך מוז זיך אויסשפרייטן ביז סערביען, בכדי צו הערשן אויך איבער דעם אדריאטישן ים און דעם באלקאן. מיט א זעלטענער עקשנות וויל אויך די איצטיגע פאליטיק פון דריטן רייך בנוגע יוגא־סלאוויען דיזעלבע צילן דערגרייכן. עס איז דעריבער א גליק, וואס איטאליען און יוגא־סלאוויען האבן זיך ענטשלאסן צו מאכן א סוף צו די דייטשע אינטריגעס".

א חוץ אלעם האט נאך די איטאליעניש־יוגא־סלאווישע דערנעהנטערונג א גרויסע באדייטונג: עס שליסט זיך אפ דער רינג ארום דעם דריטן רייך, ווייל א איטאליעניש־יוגא־סלאווישע פארשטענדיגונג באדייט אויך א איטאליענישע דערנעהנטערונג צו דער באלקאן קאאליציע און קליינער קאאליציע. עס שאפט זיך דעריבער א פאראייניגטער פראנט פון פראנקרייך דורך דער קליינער קאאליציע, איטאליען און ראטען־פארבאנד, א פאראייניגטער פראנט געגן דעם היטלער דייטשלאנד.

צוויי יאהר רוזוועלט
אמעריקא מאכט א סך־הכל

עס איז די טעג געווארען צוויי יאהר זינט רוזוועלט האט איבערגענומען דעם פרעזידענט - אמט. אין צוזאמענהאנג דערמיט ווערט אין אמעריקא דורכגעפיהרט א סך - הכל פון „צוויי יאהר רוזוועלט". מען פרעגט זיך: וואס האט די רוזוועלט־רעגירונג אויפגעטון ביז איצט און וואס זענען די אויסזיכטען אויף ווייטער?

ווען רוזוועלט האט דעם 4־טען מערץ 1933 איבערגענומען די פרעזידענטשאפט האבען די אמעריקאנער געקוקט אויף איהם שיער נישט ווי אויף א רעטער פון די פעראייניגטע שטאאטען, ווי אויף א מין ווירטשאפטליכען משיח. ארום דער רוזוועלט - רעגירונג האט געהערשט אן אטמאספערע פון ענטוזיאזם, פון גרויסע האפנונגען. רוזוועלט איז געקומען מיט א בעשטימטען, ווירטשאפטליכען פלאן, וואס האט געזאלט ראטעווען אמעריקא, צוריקקעהרען בהדרגה׳דיג די אלטע, גוטע צייטען פון „פראספעריטי".

ער האט פראקלאמירט דעם „נירא", דאס פראגראם פון ווירטשאפטליכער אויפלעבונג און האט זיך ארומגערינגלט מיט א גאנצען שטאב וויסענשאפטליכע און עקאנאמישע „ספעצען", וועלכע האבען געשאפען דעם אזוי גערופענעם „טראסט פון די מוחות".

פון אלע עקען לאנד האבען זיך ווערבירט יועצים און מיטהעלפער, פראפעסארען און פינאנץ - קענער זענען געקומען צום ווארט, און עס איז מיט געמיינזאמע כוחות אויסגעארבייט געווארען א ווירטשאפטליכער קאדעקס, וואס איז געווארען די נייע תורה פון אמעריקא, צווישען די, וואס האבען געהאלפען דער רוזוועלט - רעגירונג אויסצוארבייטען דעם „נירא - קאדעקס" און וואס דינען איהר אויך ווייטער מיט איהרע עצות און אנווייזונגען, איז אגב, פערהאן א היבש ביסל יודען — יודישע עקאנאמיקער, באנקירען און וויסענשאפטליכע. דער מיט ערקלערט זיך דער פאקט, וואס די אפאזיציע, וועלכע בעקעמפט רוזוועלטן און זיין רעגירונג העלפט זיך שטארק ארויס אויך מיט׳ן אנטיסעמיטישען מאטיוו...

איצט, ווען מען ציהט אונטער א סך־הכל פון צוויי יאהר רוזוועלט - רעגירונג, ווייזט זיך קודם כל ארויס, אז די עפענטליכע מיינונג אין אמעריקא איז אין איהר גרעסטען טייל נאך אלץ אויף רוזוועלטס זייט. מען האט אבער אויפגעהערט צו קוקען אויף רוזוועלטן ווי אויף א משיח. ווי אויף א מענש, וואס וועט פערענטפערן אלע קשיות.

רוזוועלט אליין האט דא נישט לאנג זיך אויסגעדריקט אין א רעדע, אז ער מאכט עקספערימענטען ער פרובט זיך. וועלען זיך איניגע עקספערימענטען נישט איינגעבען, וועט ער אויספרובען אנדערע, ער האט, הייסט עס, נישט קיין פערטיגע תורה. ער איז נאך גרייט צו מאכען פערשידענע ענדערונגען אין זיין פראגראם, אויב די בעדינגונגען זאלען עס פאדערען.

די דאזיגע ערקלערונג האט ארויסגערופען א געוויסע ענטוישונג.

צוליב דעם שווערען קריזיס, וואס מען זעהט נאך אלץ נישט זיין סוף איז אפילו דאס קאנסערוואטיוו געשטימטע אמעריקא פסיכאלאגיש צוגעגרייט צו ווייטגעהענדע ענדערונגען פון סאציאל־עקאנאמישען כאראקטער; און דא קומט רוזוועלט און זאגט אויס — הגם אויף אן׳אומדירעקטען אופן — דעם סוד, אז אין תוך גענומען האט ער נאך נישט קיין איינציגען, גענוי בעשטימטען רעצעפט.

א פאקט איז אבער, אז די צאהל ארבייטסלאזע האט זיך אין משך פון די צוויי יאהר דאך פערקלענערט: פון 15 מיליאן איז די ציפער אראפ אויף קרוב עלף מיליאן. ווייזען טאקע אן דערויף די אנהענגער פון רוזוועלטן ווי אויף א דערגרייכונג פון דער „נירא" - רעגירונג. די געגנער ענטפערען דערויף, אז נאך די אלע מיטלען פון דער נייער רעגירונג וואלט די ארבייטסלאזיגקייט געדארפט זיין א סך קלענער ווי זי איז איצט. זיי ערווארטען אויך נישט קיין גרויסע ישועות פון דעם נייעם פראיעקט פון עפענטליכע ארבייטען, אין ווערט פון העכער 4 מיליארד דאלער, וואס דארף געבען בעשעפטיגונג פאר דריי און א האלב מיליאן ארבייטסלאזע, אזוי אז די צאהל ארבייטסלאזע אין לאנד וואלט אין אזא פאל פערקלענערט געווארען ביז 8 מיליאן אן׳ערך. פונקט אזוי לעגען זיי אויך נישט קיין איבעריגע האפנונגען אויף א צווייטען פראיעקט פון דער רעגירונג, דעם פראיעקט וועגען פערברייטערען די טעטיגקייטס ראהמען פון די אזוי גערופענע ארבייטס - לאגערען, וואו עס געפינען זיך שוין ארום 300 טויזענד יוגענדליכע. איצט זאל די צאהל יוגענדליכע אין די ארבייטס לאגערען שטארק פערגרעסערט ווערען.

עס ווערט אויך אנגעוויזען דערויף, אז נישט קוקענדיג אויף די נייע עקאנאמישע סדרים, וואס די רעגירונג האט איינגעפיהרט, איז דאך די קויף־קראפט פון דער אמעריקאנער ארבייטערשאפט נישט געוואקסען.

דאס ערגסטע איז, וואס די רייכע קלאסען האבען — לויט אלע סימנים — ביסלעכווייז אנגעהויבען צו פערלירען די מורא פאר רוזוועלט׳ן. רוזוועלטס געגנער ווייזען אן, אז דאס איז א רעזולטאט דערפון, וואס ער האט געמאכט צופיל הנחות פאר׳ן „וואל־סטריט". דאס זאל די וואל־סטריט באנקירען האבען ארייגעבראכט אין א חוצפה. ווארום איצט טענה׳ט מען אויפ׳ן וואל־סטריט, אז טאקע צוליב רוזוועלטס רעפארמען ווערט דער קריזיס פערשלעפט — דער עיקר צוליב זיין געלד־פאליטיק.

דער אמת איז, אז גראד רוזוועלטס געלד - פאליטיק האט אפגעהאלטען אמעריקא פון אן׳אלגעמיינעם באנקראט. עס איז אויך א פאקט, וואס נישט נאר אנהענגער, נאר אויך געגנער זענען מודה אין איהם, אז די אמעריקאנער פארמערס זענען א דאנק רוזוועלטס געלד־פאליטיק שטארק געהאלפען געווארען. זענען טאקע די פארמערס שטאל און אייזען פאר רוזוועלטן. די קאפיטאליסטען אבער שרעקט אפ די אונזיכערע לאגע פונ׳ם דאלאר און זיי האלטען זיך אפ פון צו מאכען לאנג־טערמיניגע אינוועסטיציעס. דאס רופט זיך, נאטירליך אפ אויף דער אלגעמיינער עקאנאמישער לאגע און עס בעשווערט אין א גרויסער מאס די דורכפיהרונג פון רוזוועלטס פלענער.

אויך און א רייהע צווייגען פון דער אינדוסטריע האט זיך אבער די לאגע א היבש ביסל פערבעסערט. האט זיך אבער די לאגע גאנץ ווייניג געענדערט אין דער שווערער אינדוסטריע (די פראדוקציע פון מאשינען, אייזענבאהן - מכשירים, די בוי־אינדוסטריע אין פערשידענע פארמען), און גראד די שווערע אינדוסטריע איז פון ערשט־ראנגיגער וויכטיגקייט פאר דער בעקעמפונג פון קריזיס, איז דאך דער קריזיס אין אמעריקא אין א גרויסער מאס ארויס גערופען געווארען טאקע דורך דעם וואוקס פון דער שווערער אינדוסטריע, זי פאדערט אבער לאנג טערמיניגע אינוועסטיציעס און די אמעריקאנער אינדוסטריעלער האבען, ווי געזאגט, מורא דערפאר, ווייל די געפאהר פון אינפלאציע הענגט נאך אלץ איבערן לאנד. רוזוועלט האט אפען ערקלערט, אז ער ערווארט א דעפיציט פון קרוב פינף ביליאן דאלאר. דער נאציאנאלער חוב וועט צום סוף פון פינאנץ־יאהר בעטרעפען קרוב צו 35 ביליאן דאלאר. ביי אזא לאגע איז טאקע דא וואס מורא צו האבען פאר אינפלאציע. עס העלפט נישט אפילו דאס, וואס די רעגירונג האט דא נישט לאנג פייערליך פערזיכערט די קאפיטאליסטען, אז יעדע ווייטערדיגע אינפלאציע איז אויסגעשלאסען, אז דער דאלאר וועט מעהר נישט פאלען. די קאפיטאליסטען גלויבען נישט און נאך צוויי יאהר ארבייט שטעהט איצט די רוזוועלט־רעגירונג פאר אן׳אונבעשטימטער לאגע און אונבעשטימטער צוקונפט.

וועגען וואס דער דייטשער פרעסע איז נישט ערלויבט צו שרייבען
שאכטס נאהנטער מיטארבייטער — א יוד

די נייעסטע געהיימע אינסטרוקציעס פון דעם דייטשען פראפאגאנדע - מיניסטעריום פאר די דייטשע רעדאקציעס געבען א שפע פון אינטערעסאנטע מעלדונגען, וואס זענען דער עפענטליכקייט אינגאנצען נישט בעקאנט.

פון די לעצטע אינסטרוקציעס נעהמען מיר ארויס פאלגענדע מעלדונג:

אונטער קיין שום אומשטאנד אפילו נישט קיין אנדייטונג דארף נישט געגעבען ווערען וועגען דעם נייעם געזעץ, אז אלע אנגעשטעלטע און ארבייטער דארפען יעהרליך בעקומען אורלויב אדורכצומאכען ליכט־אטלעטישע איבונגען, עס דארפען אויך וועגען דעם קיין שום איינצעלהייטען נישט געשריבען ווערען. די געהעריגע פעראָרדנונגען וועגען די איבונגס אורלויבען וועלען צוגעשיקט ווערען דירעקט אין די פאבריקען.

אין א ווייטערדיגער אינסטרוקציע מאכט געבעלס דער פרעסע פארוואורפען אז זי איז נישט דיסציפלינירט, און ער דראהט אז: „עס איז נישט די זאך פון דער דייטשער פרעסע אין בעריכטען וועגען קליינע און אונבעדייטענדע געשעהענישען צו שרייבען וועגען אפאזיציאנעלע און דעפעטיסטישע ארבייטען, אויב אין א בעריכט וועט נאך אמאל איבערגעגעבען ווערען אזוי ווי דאס איז למשל געווען דער פאל אין בעריכט פון דער פערזאמלונג פון די בערלינער קוגעל־הענדלער בעת וועלכען מען האט דעם רעגירונגס־רעדנער נישט געלאזט רעדען. און אויך אויף דער זיצונג פון רעסטאראטארען אייגענטימער און אין עטליכע אונטער־ארגאניזאציעס פון דער בוי־אינדוסטריע, אז מען האט די רעגירונגס־רעדנער נישט געלאזט רעדען, וועלען געגען די צייטונגען אנגעווענדעט ווערען ענערגישע שריט בכלל זענען אזעלכע בעריכטען נישט דערלאזבאר".

„עס איז נישט געוואונשען צו געבען א בעריכט וועגען דעם אויפענטהאלט פון ווילהעלם דעם צווייטענס פרוי, הערמינע אין דייטשלאנד, מיטן ציל צו ערלעדיגען פערשידענע ענינים".

„דער לייטער פון אויסבילדונגס־אמט פון די שטורם־אפטיילונגען אויבער גרופען־פיהרער קריגער, איז צוריקגעקעהרט אויף זיין פאסטען אין די שטורם־שטאפעטען, אין שייכות דערמיט טאר נישט דערמאנט ווערען אז דאס אויסבילדונגס־אמט ביי די שטורם־אפטיילונגען איז ליקווידירט געווארען".

עס זאל נישט גענומען ווערען שטעלונג צו די ידיעות וואס עס האבען זיך לעצטענס בעוויזען, אז עס ווערט געשאפען א עקספארט־מארקע אין ווערט פון 50 פראצענט פון דער רייכס־מארקע מיט׳ן ציל צו הייבען דעם עקספארט. עס זאל וועגען דעם אפילו נישט דערמאהנט ווערען. ווייטערדיגע ידיעות וועגען דעם וועלען שפעטער מיטגעטיילט ווערען.

עס איז פערוועהרט צו שרייבען וועגען דעם, אז עס איז פעראָרדענט געווארען צום בהויט צוזוגעבען געוויסע כעמישע צומישונגען און אויך נישט ווי גרויס די מישונגען זענען.

געגען דעם אינדוסטריעלער אטא וואלף וואס געפינט זיך איצט נישט אין דייטשלאנד, ווערט אריינגעטראגען א אנקלאגע, עס ווערט דרינגענד אויפגעפאדערט וועגען דעם גארנישט צו שרייבען. אזוי לאנג ווי די אינדוסטריעלער געפינט זיך אין אוסלאנד און איז דארט טעטיג אין די דייטשע אינטערעסען.

די ווילע אויפן שטח פון אלטען פרייסישען לאנד־טאג וואו עס וואוינט איצט גערינג ווערט איצט איבערבויט, די איבערבויאונג איז נויטיג צוליב די אלגעמיינע פעראָרדנונג וועגען שוץ געגען גאז־אנגריף. די רעדאקציעס ווערען געבעטען וועגען דעם גארנישט צו שרייבען.

וועגען דער פעראָרדנונג פון בערלינער שטאט־קאמיסאר דר. ליפערט לויט וועלכער דאס רעכט צו פערדינגען שטוהלען אויף עפענטליכע פלעצער, פאהקען א.א.וו. האבען נאר ריינע אריער, זאל דערווייל גארנישט געשריבען ווערען, ווייל גאנץ וואהרשיינליך וועט די דאזיגע פעראָרדנונג אין א געענדערטער פארם פערעפענטליכט ווערען.

עס זאל נישט געשריבען ווערען אז די עקזאמענס אין פערשידענע העכערע שולען וועלען פארקומען אין פריהערען טערמין ווי געוועהנליך, עס

(ווייטער זעה 20־טע זייט)

לאדז
22 מערץ 1935

נייער פאלקסבלאט

לאדז
22 מערץ 1935

בירגער־רעכט און האנדעל־רעכט

פון לעא קעניג

אויב עמיצער האט נאך געדארפט א באווייז, אז דער נאצישער אנטיסעמיטיזם איז בלויז געמיינע בארבארישע דעמאגאגיע, מיט וועלכער זיי מיינען צו פארשטעלען פון די דייטשע מאסען און פון דער וועלט בכלל זייערע יונקערישען שאוויניזם, קען ער דעם בעסטען באווייז האבען פון דעם פאקט, ווי אזוי היטלער און זיין רעגירונג באציהען זיך צו די יודישע יוגנד־ארגאניזאציעס, וועלכע האבען זיך אין די לעצטע פאר שרעקליכע יאהר געשאפען אין דייטשלאנד.

דער היטלעריזם האט מיט א יראת שמים מינע גע'טענה'ט, אז די דייטשע יודען זענען בלויז דאקטוירים, אדוואקאטען, ארטיסטען און סוחרים, סוחרים און סוחרים. ד. ה. אז זיי באלאנגען נישט צו די באזישע, פראדוקטיווע שיכטען פון דער דייטשער געזעלשאפט, נאר צו די אזוי־גערופענע פאראזיטישע קלאסען.

די וועלט, און די יודען בתוכם (מיר מעגען זיך אליין אמאל אויך מאכען א קאמפלימענט!), האבען נישט געקענט פארמאכען די אויגען און דערזעהען דאס ביסעל „אמת", וואס איז געווען אין דער טענה, כאטש מיר האבען אלע געוואוסט, אז דער איצטיגער עקאנאמישער צושטאנד פון די יודישע מאסען אין דייטשלאנד און אלע לענדער איז א פראדוקט פון היסטארישע און עקאנאמישע באדינגונגען, וועלכע זענען אויף אונז ארויפגעצוואונגען געווארען ס'רוב פון דרויסען. אבער פונדעסטוועגען האט דאס מאדערנע יודענטום נישט פארמאכט די אויגען פונ'ם פאקטישען אמת, און דעם בעסטען ענטפער, וואס יודען האבען געגעבען און געקענט געבען דעם היטלעריזם איז די איצטיגע מעכטיגע באוועגונג צווישען יודען איבעראל און בכלל צו קאלאניזאציע און פראדוקטיוויזאציע.

און מיר מוזען צוגעבען, אז דאס שווער געפרובטע דייטשע יודענטום האט אין אלגעמיין א גלענצענדען קאנסטרוקטיווען, און טאקטישען ענטפער געגעבען דעם היטלעריזם.

אנשטאט די פראטעסטען און באיקאטען האבען זיי זיך אין זייער יוגנד גענומען עקאנאמיש און אידעאיש איבערבויען: יודישע יוגענט־ארגאניזאציעס זענען דארט געשאפען מיט אייגענע פאך־שולען און פארמעס, וואס זייער אויפגאבע איז צו בילדען פראדוקטיווע ארבייטענדיגע יודישע בירגער.

א רעוואלוציע איז פארגעקומען אינ'ם יודישען לעבען אין דייטשלאנד און אין אנדערע לענדער; יודישע עלטערען ווילען שוין נישט זייערע קינדער זאלען ווערען דאקטוירים און „גרויסע לייט" נאר איינפאכע, געזונדטע ערד־ארבייטער און הארעפאשניקעס.

ווי אזוי־זשע רעאגירט דער היטלעריזם אויף אט דער קאנסטרוקטיווער אינערליכער איבערבויאונג פון דעם דייטשען יודענטום? מיינט איהר, אז זיי פרעהען זיך דערמיט? מיינט איהר אפילו, אז זיי טייטלען איצט אויף די יודישע אגריקולטור־ און פאך־שולען אין דייטשלאנד און זאגען: איהר זעהט די יודען האבען איינגעזעהען, אז אונזער קריטיק איז געווען א גערעכטע און זיי טוען איצט תשובה.

ווי „נישט נאבעל" עס וואלט געווען אזא טענה, וואלט מען זי נאך געקענט פארדייען. אבער היטלער און זיינע אדיוטאנטען פרעהען זיך גארנישט מיט די נייע יודישע יוגענט־ארגאניזאציעס אין דייטשלאנד און מיט זייערע נייע קאנסטרוקטיווע אידעאלען. פארקעהרט, דאס שמעקט זיי גארנישט. איהר ווילט זיך לערנען פארמעריי און פאכען, דאס קענען טון נאר די פון אייך, וועלכע ווילען פאהרען קיין פאלעסטינא; אבער ביי אונז אין דייטשלאנד דארפען מיר נישט אזעלכע פשוט'ע און הארעפאשנע יודען; דאס ביסעל יודען, וואס מיר האבען און דארפען זענען יודען סוחרים, הענדלער. מיר זאלען זיי קענען פארפאלגען; מיר ווילען זיי אפילו אין א נויט לאזען פריי האנדלען, מאכען געשעפט, אבי מיר זאלען קענען שרייען און ווייזען דער וועלט, אז יודען זענען פאראזיטען, אז יודען ארבייטען נישט.

האט מען נאך געדארפט האבען א בעסערען באווייז, אז דער נאצישער אנטיסעמיטיזם איז נאר א ווילדער קאמופלאזש און בלאף צו פארדעקען זייערע כוונות און צילען פון זייערע אייגענע מאסען און פון דער וועלט בכלל?

ערד־ארבייטער צי אנדערע בעלי־מלאכות קענט איהר זיין אין פאלעסטינא, ביי אונז אין דייטשלאנד דארפען מיר העכסטענס האבען יודישע פינאנסיסטען יודישע הענדלער; זיי קומען דאך אין א נויט צונוץ. און דער עיקר מען קען שלאגען פון זיי דעמאגאגישען קאפיטאל. הכלל, עס איז שוין אנ'אלטער אמת: ווען ס'זענען נישטא קיין יודען און קיין יודען־פראגע אויף דער וועלט, וואלטען די פינסטערע אנטיסעמיטען זיי אויסגעקלערט.

עס האט זיך געלוינט אפשטעלען אויף אט דעם נייעם באווייז, ווי היפאקריטיש געמיין דער נאצישער אנטיסעמיטיזם איז, נאך צוליב פראקטישע און טאקטישע טעמים, אזוי צו זאגען:

עס האבען זיך לעצטענס גענומען הערען אפיציעלע און האלב אפיציעלע שטימען פון דייטשלאנד, וועלכע לאזען דער וועלט וויסען, אז יודען איז דארט מען שוין יאקבי נישט אזוי שלעכט, אז מען לאזט זיי האנדלען פריי א. אז. וו.

אויך דער זעהר איינפלוסרייכער (און מעסיגע) ד"ר שאכט האט זיך אין דעם זין לעצטענס אויסגעדריקט, אפגערעדט דערפון, אז די גאנצע מעשה איז נישט אמת, אז יודען ווערט אין דייטשלאנד נאך אליין נישט בעסער, זענען אבער די שטימען זעהר כאראקטעריסטיש און סימפטאמאטיש און דארפען אונז יודען איבעראל דינען אלס שרעקליכע ווארנונג.

עס קאן זיין, אז די נאצים געהען איצט ארויסלאזען די שרעקליכסטע גזירה אויף יודען; זיי געהען איבער'חזר'ען די גזירה פונ'ם מיטעלאלטער, אז יודען מעגען זיך נאר באשעפטיגען מיט געלד, און מיט האנדעל. לאזען נאר די אויסלענדישע יודען זיי אויפהערען באיקאטירען, וועלען זיי לאזען זייערע געבליבענע יודען מאכען געשעפטען, פריי האנדלען.

דאס האט געהאט דער פינסטערער מיטעלאלטער צו יודען: נישט צוגעלאזט זיי צו קיין פראדוקטיווע פאכען, נישט געגעבען זיי קיין פאליטישע בירגער־רעכט, נאר ערלויבט זיי צו האנדלען מיט געלד... און דערנאך געשריגען, אז יודען זענען בלויז פראצענטניקעס.

אבער די היינטיגע באוואוסטזיניגע יודישע מאסען וועלען זיך שוין נישט לאזען אפנארען, און זיי וועלען נישט פארקויפען זייערע פאליטישע און בירגער־רעכט אפילו פאר א טאפ געלד נישט.

ווייל מיר ווייסען שוין צו גוט, אז מיט דעם רעכט צו האנדלען און וואנדלען פאשען זיי נאר א שעור לעזאזל.

וויקטאר הוגא און עמיל זאלא

(צוויי יאהרצייטען) — פון נ. פראנק

— 1. —

פופציג יאהר ווערט זינט עס איז געשטארבען דער באריהמטער פראנצויזישער ראמאנטיקער און דיכטער וויקטאר הוגא. פופציג יאהר — זינט עס איז ערשינען דאס גרויסע ווערק פון עמיל זאלא „זשערמינאל".

א נאציאנאלער טרויער איז געווען אין פראנקרייך דער טויט פון וויקטאר הוגא. זיין טויטער קערפער איז ארויפגעשטעלט געווארען אויפן טריומף־טויער און די גרעסטע דיכטער פון לאנד האבען געוואכט איבער איהם. וויקטאר הוגא'ן איז געלונגען צו ווערען דער פראנצויזישער נאציאנאלער דיכטער און דאס איז פיל א העכערע און דערהויבענערע מדרגה ווי סתם א גרויסער דיכטער. די לויה פון וויקטאר הוגא שילדערט מען פאר איינע פון די גרעסטע וואס פאריז האט ווען עס איז געזעהען, טויזענדער מענשען האבען דעם גרויסען ריז פון דער פראנצויזישער ליטעראטור געפיהרט אין „פאנטעאן" צו זיין אייביגער רוה. קיינער ווי ער האט נישט אזוי פערשטאנען צו טראנספאנירען אויפן געביט פון שענקייט די גרעסטע פסיכאלאגישע מאמענטען, לעגענדעס און עפאפייען, היינט האט שוין וויקטאר הוגא געגנער אין פראנצויזישער דיכטונג, פיל האלטען איהם נישט מעהר ווי א געניאלען גראמען־מאכער, וועלכער האט באוויזען ווירטואזיטעט און קינסטלערישע אקראבאטישקייט, אויף די פארשידענע געביטען, אבער נאך היינט מוז מען פאלען כורעים פאר דעם דאזיגען גרויסען זשעני, וועמעס קולט עס טראגט זיך נאך היינט פון דור צו דור, מעג מען איהם שוין היינט אפילו נישט לייענען מעהר, בלייבט ער אבער דאך איינער פון די גרעסטע נעמען פון דער פראנצויזישער ליטעראטור.

איך וואלט געזאגט אנדערש: וויקטאר הוגא איז אזוי גרויס, אז מען לייענט איהם שוין נישט מעהר. מען קען איהם פון די שול־ביכער. פון די קינדער־יאהרען, פון ליסעאום, מיט איין ווארט: פון דער לערן פעריאדע, וואס פאר א פראנצויז וועט דאס נישט ציטירען די הויפט־ווערק פון וויקטאר הוגא?

ער איז געווען די שארפסטע עקספרעסיע פון פאלקס־דיכטער, זיינע שלאגענדע, שארפע און גלייכצייטיג הארמאנישע פערזען האבען געקלינגען אין די אויערען פון די מאסען און האבען זיך איבערגעגעבען אין וויזועלע בילדער און סצענעס. גלייך גרויס, איז וויקטאר הוגא געווען אויף אלע מעגליכע אונז, מיט זיין גייסט, ווי וויקטאר הוגא. עס זענען ראמאן, אין טעאטער, זיין פענאמענאלע פראדוקטיוויטעט האט זיך נישט געקענט לעשען און שטילען.

היינט לייענט מען איהם שוין נישט מעהר אין פראנקרייך.

היינט ווען עס הויבען זיך אן די טעג פון די פופציג יאהר זייט הוגא איז געשטארבען, האבען זיך אנגעהויבען הערען שטימען אין פראנקרייך, אז עס פאסט נישט פאר הוגא'ן דער קבר, וועלכען ער האט אין „פאנטעאן", ער אליין האט נישט איבעריג ליב געהאט דעם „פאנטעאן" און מען וואלט איצט — זאגען מאנכע — פון דארט געדארפט ארויסנעהמען און איהם אנדערשוואו איבערטראגען.

אויך יודען דארפען געדענקען דעם געניאלען פראנצויזישען דיכטער נישט נאר אויך צוליב זיינע גרויסע דיכטערישע שאפונגען נאך אויך צוליב זיינם א בריף אויף יודישער נויט אין זיין צייט, גלייך נאך די ערשטע פאגראמען אויף יודען אין רוסלאנד האבען זיך קיין פראנקרייך א לאז געטון כוואליעס אימיגראנטען, וויקטאר הוגא וועמענס הארץ עס האט געבלוטעט פאר אלע גערודפטע פעלקער, און מענשען, האט אויך זיין דערהויבענע שטימע אויפגעהויבען פארן יודישען פאלק און מיר געפינען זיין נאמען אונטער אנ'אויפרוף, וואס איז ערשינען לטובת דער יודישער אינטעליגענץ פון רוסלאנד, מיר שיינט אז ער איז ארויסגעטרעטען פערזענליך אויף א פראטעסט־מיטינג.

מיר שיינט אז וויקטאר הוגא וואלט געווען אומפאלקאם ווען ער טוט עס נישט.' מיר האט תמיד געשיינט אז עס איז פאראן א גרויסע אינערליכע עהנליכקייט צווישען וויקטאר הוגא און זשאן זשארעס.

דאס וואס זשארעס איז געווען פארן סאציאליזם איז וויקטאר הוגא געווען פאר דער ליטעראטור. פאר דער דיכטונג, פאר דער קונסט פון זיין צייט. אגב האט מען אלע מאל פארגעווארפען זשאן זשארעסן אז ער איז מעהר סאציאליסטישער דיכטער, ווי דענקער.

פופציג יאהר ווערט זינט עס איז ערשינען דאס באריהמטע ווערק „זשערמינאל", וועלכען איך באטראכט פאר איינס פון די בעסטע ווערק וועלכע זענען ערשינען אין דער אלוועלטליכער ליטעראטור, עמיל זאלא האט געהאט אויסערגעוועהנליך מעכטיגע געגנער אין זיין לעבען. „זשערמינאל" האט געווירקט ווי א דונער. עס האט זיך אויפגעוויקעלט פאר אלעמען די טיפקייט פון דער ארבייטער־טראגעדיע.

וויקטאר הוגא און עמיל זאלא: צוויי געגענזאצען, וויקטאר הוגא — א ראמאנטיקער, עמיל זאלא — דער נאטוראליסט.

„זשערמינאל" איז בעגריסט געווארען ווי א מייסטערווערק פון זאלאס גרעסטע ליטעראריש געגנער. עס האט זיך באוויזען די גאנצע הויך פון א ריז, וועלכען נישט אלע האבען געוואלט זעהן צווישען די בוימער פון וואלד.

וויקטאר הוגא האט גיכער געשאפען לויט פאנטאזיע, ער האט געשעפט פיגורען אין רייכען קוואל פון זיין כוח הדמיון און פענאמענאלע ערפינדערישקייט, עמיל זאלא האט געשעפט אין מקור פון לעבען. ער איז געפאהרען זוכען זיינע טיפען. ער האט זיך אראפגעלאזט אין די שאכטען צו שטודירען און פיהלען די נשמה פון זיינע העלדען. דארט, אין די טיפענישען פון די פראנצויזישע גארד־מינעס, האט ער זיך ארונטערגעלאזט כדי צו זעהען און מיטלעבען מיט די וועלכע ער האט געדארפט דערנאך שילדערען, וויקטאר הוגא האט זיך אין דעם נישט גענויטיגט, ער האט זיך אראפגעלאזט אויפן דנא פון זיין אייגענער פסיכאלאגיע און פאנטאזיע, דארט און נאר דארט האט ער גענומען און געזוכט זיינע העלדען.

עמיל זאלא איז דעריבער היינט נעהענטער צו אונז, מיט זיין גייסט, ווי וויקטאר הוגא, עס זענען שוין פערפלויגען פופציג יאהר זינט „זשערמינאל" האט דערזעהן דעם ליכטיגען שיין, און נאך איצט איז דאס גרויסע בוך א מאנומענט פון ארבייט און פאלקס־פסיכאלאגיע. „זשערמינאל" קלינגט נאך היינט אזוי פריש און זאפטיג. ווי ער וואלט נאר וואס ארויס פון דער פען, עס טראגט זיך אין איהם דער שטארקער און געזונטער ריח פון די ערד־מענשען, מיט זייערע מעלות און חסרונות.

וויקטאר הוגא איז אפשר גרעסער אין פערגעם ווי עמיל זאלא נאהענטער צו דער פראנצויזישער פאלקס־טראדיציע, עמיל זאלא איז מעהר סאציאל.

איינציגע יאהר פאר איהר טויט, האב איך זיך געזעהען מיט מאדאם עמיל זאלא, לאנג האט מאדאם זאלא מיט מיר גערעדט וועגען דער ארבייטס־פעהיגקייט פון איהר מאן. פון די ,פיער בלעטער" וועלכע ער פלעגט אלע טאג אנשרייבען, און וואס מעהר איך האב זיך פארטראכט וועגען לעבען און שאפען פון טאטען פון דעם נאטוראליזם, אלץ מעהר באוואונדערונג האב איך בעקומען פאר זיין פלוצליגען שטוים און אריינווארפען זיך אין דער „דרייפוס־אפערע".

עמיל זאלא איז נישט געוועזען קיין סאלאן־מענש, ער איז אויך נישט געווען קיין מיטינג־מענש, פון אזא איינעם איז נאך מעהר מוט אריינצוווארפען זיך אין א גאסען־קאמף וואס פאסט גיכער פאר א סאציאלען קעמפער, ווי פאר א קינסטלער פון קאבינעט.

וויקטאר הוגא איז פיל מעהר נאציאנאל־פראנצויזיש ווי עמיל זאלא, עמיל זאלא איז פיל מעהר אינטערנאציאנאל, די דראמעס, וועלכע ער האט געשילדערט זענען טאקע סביבה־דראמעס, קאנפליקטען אין א באשטימטען מיליע, און א באשטימטער אטמאספער, אבער מיט זייער טיפער, גרויזאמער און ניכטערער באבאכטונג, דערגרייכען זיי און ריהרען אן אלע מענשען אלע הערצער.

אונזער צייט איז א סאציאלע צייט קיינמאל זענען נאך די סאציאלע פראבלעמען נישט ארויסגערוקט געווארען מיט אזא ברוטאליטעט ווי איצט. קיינמאל איז נאך דער קלאסען־קאמף נישט געווען אזא פארביטערטע מלחמה ווי איצט. „זשערמינאל" איז דערום א ווערק פון אונזער צייט, פון אונזער געגענווארט.

איצט ווען פראנקרייך דערמאהנט די צוויי יאהרצייטען פון איהרע צוויי פארשידענארטיגע ריזען, איז דערום א ווערק פון אונזער צייט, פון אונזער זיי נישט געווען גלייכגילטיג און אז זיי האבען אויך געהאט א גוט ווארט פארן יודישען פאלק.

ביידע ליגען זיי אין „פאנטעאן". די ראמאנטיק און דער נאטוראליזם. מען פלפלט זיך, צי עס פאסט פאר זיי אזא קבר, טאקע נישט מעהר ווי פלפול, וואס פאר א חלוק איז וואו דער גרויסער קינסטלער רוהט? ווען ער לעבט אין הארץ פון מענשען, איז זיין קבר נישט מעהר ווי א קלייניגקייט, ווען דער דיכטער איז באמת אומשטערבליך, לעבט ער זיך אליין איבער אין אלע מענשליכע הערצער, כל זמן ער לעבט דארט איז ער נישט געשטארבען.

וויקטאר הוגא נויטיגט זיך נישט אין דעם. אז מען זאל זיין אש איבערטראגען אן אנ'אנדער בית עולם. עמיל זאלא אויך נישט. זיי האבען געלאזט עפעס גרעסערס ווי קאלטע קברים, די בעסטע אנערקענונג פאר זיי איז: לייענען זייערע ווערק.

געשיכטע פון יודען אין לאדז

אנאליז פון די בעזונדערע בעשטאנד־טיילען און די בעשעפטיגונגען פון לאדזער יודען

פון ד״ר פ. פרידמאן

(נאכדרוק פערבאטען)

כדי צו דערפארשען די געזעלשאפטליכע שיכטונגען פון דער יודישער בעפעלקערונג אין לאדז קענען מיר אלזא פון די רובריקעס, אין דער טאבעלע: טאג־לוינער און בעטלער, צוליב די געבראכטע מאטיווען (ווייל אונטער די דאזיגע רובריקעס פיגורירען גאנץ אפט סוחרים און אפילו הויז־בעזיצער) קיין געברויך נישט מאכען און מיר וועלען זיך דעריבער בענוצען מיט אנדערע, זיכערע מאטעריאלען.

די דערמאנטע בעווארעניִשען זענען אויך חל אויף די רובריקעס: „ביי די עלטערען״ און „נישט־אנגעגעבענע בערופען״. די דאזיגע צוויי רובריקעס מוזען עלימינירט ווערען פונם קרייז פון אונזערע סטאטיסטישע בעהאנדלונגען, אלס נישט־זיכערע און מינדערווערטיגע, איבריגענס זענען זיי סיי ווי, זעהר ארעם אין זייער ציפער־ענטהאלט.

אזא עהנליכע מינדערווערטיגקייט בעזיצט אויך די רובריק: „הויז־בעזיצער״, ווייל נאכן דערפארשען די מקורים זענען מיר דערגאנגען, אז אלס הויז־בעזיצער, האט די קהלה־סטאטיסטיק נאר נאטירט, אדער אזעלכע, וואס האבען, אויסער הויז ־ בעזיץ נישט געהאט קיין אנדערע, סטאבילע חיונה־מקורים, אדער גאר אזעלכע, וואס מ׳האט צוליב דער, אדער יענער סיבה, נישט געוואלט נעהמען אלס שטייער־באזע זייער היונה־מקור, נאר זייער הויז־בעזיץ. דעריבער איז די דאזיגע רובריק, אין די שטייער־ליסטעס נישט קיין קאמפלעטע. כדי אלזא, צו דערגענצען די פראגמענטארישע און ספקדיגע ידיעות, וואס מיר האבען, אין דעם געביט, פון דער קהלהשער סטאטיסטיק, גיבען מיר, אויף אנ׳אנדער ארט די סטאטיסטישע ידיעות, וועגען יודישע הויז־בעזיצער, לויט אנדערע, ארכיוואלע מאטעריאלען.

אויך די רובריק: „זאלץ־שענקער״ פאדערט דער גענצונגען. די קהלשע ליסטע פון שטייער־צאהלער אין 1820 דערמאנט צוויי זאלץ־אויסשענקער, אין 1830 — 4 און שפעטער פערשוואונדען זיי שוין לגמרי פון די ליסטעס. אנדערע, ארכיוואלע מקורים, אבער, גיבען אונז אן, לחלוטין אנדערע ידיעות. לויט די מקורים זענען אין לאדז געווען: אין 1808 — 7 יודישע זאלץ־אויסשענקער, אין 1818 — 11, אין 1820 — 15, אין 1834 — 18 יודען און 9 קריסטען און אין 1861 — 40 יודען.

די דאזיגע דיפערענצען און די, אין פלוג, אונטערשידען, צווישען די קהל׳שע ליסטעס און די מאגיסטראטס שטייער־ליסטעס, קען מען פערענטפערען מיט פאלגענדיגע אומשטענדען: דער זאלץ־אויסשענק איז, על פי רוב, נישט געווען קיין זעלבסטשטענדיגער האנדעלס־צווייג, נאר איז געפיהרט געווארען דורך הענדלער און קרעמער פון אנדערע לעבענסמיטעל־פראדוקטען, ווי א נעבען־פרנסה, טיילמאל איז זאלץ־שענקעריי געווען די נעבען־פרנסה אפילו ביי אנדערע בערופען, ווי למשל, ביי בעקערס און קצבים. דעריבער, ממילא, קען די רובריק: „זאלץ־שענקער״ אין די קהלשע ליסטעס נישט זיין קיין קאמפלעטירטע, ווייל די זאלץ־אויסשענקער פאלען ארונטער אונטער אנדערע רובריקעס (הענדלער און בעלי־מלאכות).

אויך די רובריק: „הענדלער״ פערשאפט, נישט קיין קליינע שוועריגקייטען; די ציפערען פון דער דאזיגער רובריק שפרינגען פון יאהר צו יאהר אויף א גאר פרייען שטייגער. די סיבה דערפון ליגט אין דעם וואס די קהלשע ליסטעס האבען אמאל אט דעם האנדעלס־עלעמענט כולל געווען אונטער דער אלגעמיינער רובריק פון הענדלער און א צווייט מאל (למשל, אין 1842) האבען די ליסטעס געגוי און בפרטיות, ביי יעדען שטייער־צאהלער, אויסגערעכנט זיין ספעציעלען האנדעלס־געביט און נישט קיינער פון זיי איז בעצייכענט געווארען אונטער דער כלל־רובריק: „הענדלער״ (די אלגעמיינע רובריק: „הענדלער״ פערשוואונדט דא לגמרי).

דיזעלבע פליסיגקייט בעווייזען אויך די רובריקעס „מעקלער און קרעמער. די קלאסיפיקאציע פון די צוויי בערופען איז, בכלל, נישט קאנסעקווענט; אמאל ווערט איינער אנגעגעבען אלס מעקלער, אדער קרעמער און שוין, אין נאהענטסטען יאהר, קען ער פיגורירען אונטער׳ן כלל ־ נאמען: „הענדלער״. דעריבער האט פאר אונז א בעדייט נאר די אלגעמיינע סומע פון אלע קרעמער, מעקלערס, און סוחרים, ווייל אין דער גלאבאלער סומע קומען זיי זיך צונויף און עס גלייכען זיך אויס די אונטערשידען פון יעדער, בעזונדערער רובריק.

צו דער רובריק: „סוחרים״ ווילען מיר זיך נאך אומקעהרען אין פערלויף פון אונזערע ווייטערדיגע בעטראכטונגען.

די רובריק: „קאפיטאליסטען״ דארף ענטהאלטען — לויט דער אומגאנגס־שפראך פון יענער צייט — די פראצענטניקעס (מלוה בריבות).

אין אונזערע, סטאטיסטישע מאטעריאלען, האבען מיר נאר אנ׳איינמאליגע נאטיץ וועגען פראצענטניקעס, די דאזיגע נאטיץ האט דעריבער פאר אונז נאר א צופאל־כאראקטער און קען פאר אונז אלס אזעלכע, ממלא נישט האבען קיין רעאלען ווערט. עס אונטערליגט נישט קיין ספק, אז, צו יענער צייט האבען אין לאדז זיכער עקזיסטירט יודישע פראצענטניקעס. דער בערוף איז אבער, העכסטווארשיינליך נישט געווען זייער איינציגע בעשעפטיגונג, אדער איז, עווענטועל, נישט קלאסיפיצירט געווארען אלס הויפט־בעשעפטיגונג.

די רובריקעס: „פורמאנעס (וואזשניצי) און אויפזעהער (סטראזשניצי)״ פערשוואונדען פלוצלונג פון די קהלשע ליסטעס אויף א גאנצע רייהע יאהרען. העכסטווארשיינליך האט מען זיי כולל געווען אין די רובריקעס פון טאג־לוינער און בעטלער, כדי זיי צו בעפרייען פון שטייערען.

נישט דערגענצט איז אויך די רובריק פון קהל־בעאמטע און כלי־קודש (דוכאווני), ווייל די דאזיגע אמטען זענען געווען בעפרייט פון קהלה־שטייער, האט מען מן הסתם, נישט געלעגט קיין גרוים געוויכט אויף דער גענויאיגקייט ביים אריינטראגען זיי אין די שטייער־ליסטעס.

דער הויט־השדרה, אלזא, פון דער יודישער, אקטיווער בעפעלקערונג, בילדען די צוויי גרויסע בעשעפטיגונגס־גרופען: 1) האנדעל און מעקלעריי, 2) מלאכה און אינדוסטריע, דערצו קומט נאך די פערהעלטנים מעסיג, אומבעדייטענדיגע גרופע, וועלכע נעהמט ארום דעם עפענטליכען דינסט און די גייסטיגע בערופען, די 2 איבערגעבליבענע גרופעס: טאג ־ לוינער און בעטלער, ווי אויך די, וואס זענען אהן אנ׳אנגעגעבענער בעשעפטיגונג, מוזען מיר — צוליב די אויבענגעבראכטע טעמים — עלימינירען פון אונזערע פארשונגען. ווען עס וואלט מעגליך געווען ארויסצובעקומען דעם אמתען פנים פון די „טאג־לוינער און בעטלער״, וואלטען מיר דאן, העכסטווארשיינליך, זיי געקענט צורעכענען צו די ערשטע, דריי בעשעפטיגונגס־גרופען. ווייל אבער, מיר האבען נישט די דאזיגע מעגליכקייטען, מוזען מיר זיך רעכענען דערמיט, אז יעדע איינציגע פון די ערשטע דריי בעשעפטיגונגס־גרופען ענטהאלטען געוויסע — אונגענוי נישט בעקאנטע — בלויזען.

די צאהל פון די פערזאנען, וואס פערנעהמען זיך מיט האנדעל און מעקלעריי איז, פערהעלטניסמעסיג זעהר א הויכע און בעטרעפט, אפט, איבער א דריטעל פון אלע בערופליך־אקטיווע יודען. זייט 1842 בעמערקט זיך א סטאבילע העכערונג אין דעם פראצענט־וואוקס פון די, וואס זענען טעטיג אין האנדעל און מעקלעריי. אין 1861 דערגייט זייער פראצענט־פערהעלטניש ביז אויף 50 פון דער גאנצער, יודישער, אקטיווער בעפעלקערונג. דער וואוקס פון דעם האנדעלס־עלעמענט, נעבען דער פאל־טענדענץ פון אנדערע בעשעפטיגונגס־גרופעס איז כאראקטעריסטיש פאר דער ווירטשאפטליכער ענטוויקלונג פון לאדזער יודענטום.

מיר ווילען זיך פערנעהמען מיט דער אנאליז פון די בעזונדערע בעשטאנד־טיילען פון דער האנדעל־און מעקלער־גרופע.

שענקערס: ביז 1825 בילדען זיי א זעהר בעדייטענדיגען און א ציפערשטארקען ברוך־טייל אין דער האנדעל־ און שענקער־גרופע, אין 1825, מאכען די שענקערס אוים א העלפט פון אלע יודישע האנדעלס־עלעמענטען, פון יענער צייט אן, הויבט זיך אן א בעדייטענדיגע ירידה. די שענקער ־ ירידה איז א פועל־יוצא פונם פערבאט פון יודישער שענקעריי און פון דער, וואס אמאל קאנסעקווענטער און דעצידירטער רעגירונגס־פאליטיק אין דער ריכטונג. ווען מיר ווילען אפילו, אין די שפעטערדיגע יאהרען, צו דער דאזיגער שענקער־גרופע, צורעכענען די טראקטיר־בעזיצער — און טון, ווילען מיר דאס קענען, ערשט נאך א ברייטערער אינטערפרעטאציע — וועט טראצדעם די גרופע, און סוף פון די דרייסיגער יאהרען, אויסמאכען נישט מעהר ווי איין פראצענט פון די בעשעפטיגונגס־אקטיווע יודען.

הענדלער, קרעמער און מעקלער: מעהרסטענטיילס האט די קהלשע סטאטיסטיק בעצייכענט די אלע פערזאנען וואס האבען זיך בעשעפטיגט מיט מסחר, מיט דעם כלל־נאמען „הענדלער״ און נאר זעהר זעלטען, האט זי אויסגערעכנט זייערע האנדעלס־ספעציאליטעטען. איבריגענס איז די קלאסיפיקאציע, כמעט קיינמאל נישט אדורכגעפיהרט געווארען קאנסעקווענט. אזוי למשל, ווערען די יודישע מעקלערס אמאל אויסגערעכנט ביחידות, אדער אין קליינע צאהלען, (אין די יאהרען: 1839, 1842, 1850) און אין רעזולטאט בעקומען מיר די ציפערן: 1, 4,

(ווייטער זעה 20 זייט).

שענקט מיר א יתום!...

פון דער סעריע: „יודישע פרנסות״

פון י. אבערזשאנעק

די היינטיגע וואך קומט א יוד אין דער רעדאקציע. קוקט אלע אונטער די אויגען און צום סוף געהט ער גלייך צו צו מיר און רוקט מיר אריין א ברייטען שלום־עליכם:

— שלום עליכם פאניע אב־נעק. כ׳האב באלד דערקענט אז איהר זענט עס דער אב־נעק.

— פון וואנען, פרעג איך איהם, האט איהר מיך דערקענט?

— אין אייער טרויעריגען פנים. אלע הומאריסטען האבען טרויעריגע פנים׳ער. אין שרייבען זענען זיי גאנצע קנאקערס און אין לעבען — נודנע ווי לאקריץ, צע׳חוש׳טע מענשען.

— פעטער, זייט מוחל, זאגט וואס איהר ווילט און מאכט עס בקיצור, האב איך דעם יוד איבערגעריסען.

— יא, איהר זענט גערעכט. איך בין געקומען צו אייך זיך אדורכשמועסען וועגען געשעפטליכע ענינים.

— געשעפטליכע ענינים? וואס פאר א געשעפטען האט איהר צו מיר? — האב איך דעם יוד געפרעגט.

דער יוד האט ארויסגעצויגען א „נייעם פאלקסבלאט״ און גענומען אויספאקען זיינע געשעפטען.

— פאניע אב־נעק דעם פערגאנגענעם פרייטאג האט איהר דערצעהלט א מעשה פון א „מלחמה״ מיט צוויי „חסד׳ס״. ווי אזוי יודען מאכען ב״ה א שעהן „בכבוד׳יג״ לעבען פון בעגראבען יודען. מיינט איהר דאך אוודאי, אז איהר האט ענטדעקט אמעריקע? אויב איהר מיינט אזוי, האט איהר במחילה א גרויסען טעות, איהר האט גארנישט מחדש געווען, יענע „חסד־יודען״ לעבען פון בעגראבען יודען, און אנדערע יודען לעבען פון אנדערע עולם־הבא־ארטיקלען. ביי אונז אין לאדז האט איהר יודען קל מלא־רחמים מאכערס קדיש־זאגערס, יאהרצייט־דערמאהנערס, חופה־טרעגערס, קידושין ־ געבערס, מלקות־שלעגערס אתרוג־בענשערס, אמן־זאגערס, מזוזה ־ איבערקוקערס, עין־הרע־אפשפרעכערס, פעלד־מעסטערס, קברים־רייסערס און אנדערע „פאכלייט״: דאס זענען יודען, וואס מאכען א גאנץ שעהן „בכבוד׳יג״ לעבען, מאכען חתונה טעכטער און שיקען די ווייבער אין די בעדער...

— פעטער, זייט מוחל, און וואס איז אייער פאך? מיט וואס בעשעפטיגט איהר זיך? אויך מיט אזא מין עולם־הבא ־ בראנזשע? — האב איך דעם יוד איבערגעהאקט די רייד.

אט, אט, ווענען דעם טאקע בין איך איצט געקומען צו אייך זיך משאול־עצה זיין. הערט זשע מיך אוים מיט קאפ.

ביז איצט בין איך געווען א סוחר, האב געהאנדעלט מיט דאס, יענץ וכדומה. נאר אזוי ווי איצט מוז מען פיהרען ביכער און קיין בוכהאלטער בין איך נישט, איז אוים סוחר. טא, וואס טוט מען? האב איך געטראכט און געטראכט. כ׳האב געוואלט אויסטראכטען עפעס אזא מין מסחר צו וואס מ׳זאל נישט דארפען קיין פאטענט און מ׳זאל נישט דארפען פיהרען קיין „שנארעוואנע״ ביכער. האב איך אזוילאנג געטראכט ביז איך האב אויסגעטראכט. און ווייסט איהר, פאניע אב־נעק, וואס איך האב אויסגעטראכט?

— מיט עולם־הבא! אזויפיל יודען לעבען, מאכען חתונה טעכטער און שיקען די ווייבער אין די בעדער פון עולם־הבא־זאכען, טא, פארוואס זאל איך נישט אויסגעפונען עפעס אזא מין עולם־הבא־ארטיקעל, פארוואס?

הכלל, איך ווער אנ׳עולם־הבא־סוחר! איז דאך ווי דער קשיא: צו וואס פאר אנ׳עולם־הבא־ארטיקעל נעהמט מען זיך? די עולם־הבא־בראנזשע האט דאך אויך הונדערטער ארטיקלען האב איך ווידער געטראכט און געטראכט, און די היינטיגע וואך האב איך מיך דעצידירט צו אנ׳ארטיקעל. און ווייסט איהר צו וואס פאר אנ׳ארטיקעל? — צו דער „יתומים ־ בראנזשע״!...

פארוואס פונקט צו יתומים, פרעגט איהר? טא הערט־זשע אוים, וועל איך אייך ערקלערען:

די היינטיגע וואך האב איך געלייענט אין אייער פאלקספלאט א מעשה וועגען 80 יתומים, וואס ווארשא האט „עקספארטירט״ קיין לאדז אז די לאדזער יתומים־הייזער האבען זיך ממש געשלאגען איבער די יתומים. יעדעס יתומים־הויז האט געוואלט „אריינכאפען״ וואס מעהר יתומים. ס׳איז געגאנגען א קאמף אויף טויט און לעבען, כ׳האב געהערט, אז ס׳איז אפילו געווען א דין־תורה צווישען די „יתומים־פערזארגערס״ און דער שפיץ איז געווען, אז מ׳האט זיך אויסגעגליכען: יעדעס יתומים־הויז האט בעקומען א „פארציע יתומים״ — אזוי ארום האט מען זיך איינגעטיילט מיט דעם „טראנספארט״....

האב איך נישט פערשטאנען די מעשה: וואס איז דאס געוויים, וואס? וואס רייסט מען זיך אזוי איבער די יתומים? עפעס איז דאך די מעשה נישט גלאטיג. האב איך גענומען חוקר ודורש זיין און איך האב מיך דערוואוסט, אז די „יתומים־בראנזשע״ איז א גאלדען געשעפטעל. אז פאר יעדען יתום בעקומט מען 50 זל. א חודש, אז ס׳געהט „פער שטיק״ אז וואס מעהר יתומים איז אלץ בעסער. נו, האב איך בעשלאסען מיך צונעהמען צו דער יתומים־בראנזשע.

די היינטיגע וואך, האב איך געזאגט צו מיין יודענע:

— רבקה׳לע, איך האב שוין א געשעפט.

— וואס פאר א געשעפט? — האט זי געפרעגט.

— א געשעפט, צו וואס מ׳דארף נישט קיין פאטענט. מ׳דארף נישט פיהרען קיין ביכער, מ׳דארף נישט צאהלען קיין אבראטאווע און דאכאדאווע, מ׳דארף נישט אפגעבען קיין „זעזנאניעס״ און מ׳וועט נישט האבען צו טון מיט קיין סעקוועסטראטארען. א געשעפט, וואס איז נישט אונטערגעווארפען דעם זונטאג־רוה און מ׳דארף נישט אפהיטען דעם 8־שעה׳דיגען ארבייטס־טאג.

— וואס רעדסטו? וואס איז דאס פאר א געשעפט? וואס איז דאס פאר א בראנזשע? — האט מיין יודענע געפרעגט.

— יתומים! — האב איך געענטפערט.

— יתומים? וואס איז דאס פאר אנ׳ארטיקעל? צום ערשטען מאל, וואס איך הער פון אזא בראנזשע — א יתומים־בראנזשע!

— יא, יא, יתומים. דו ווייסט גארנישט וואס פאר א טייער פאך דאס איז — יתומים. מיר ווילען זיך מאכען א יתומים־הייזעל. דו וועסט זעהען, רבקה׳לע, אז פון אונזער יתומים־הייזעל, ווילען מיר חתונה מאכען טעכטער. דו וועסט פאהרען אין די בעדער — מיר ווילען מאכען א שעהן בכבוד׳יג לעבען, פונקט אזוי ווי די אלע איבעריגע „יתומים־טאטעס״.... מיר ווילען שטעלען אין דער צייטונג, אז מיר האבען געעפענט א יתומים־הייזעל און פערטיג.

— ביזט משוגע? דו האסט גאר פערגעסען, אז יתומים זענען לעבעדיגע קינדער, אז קינדער דארפען עסען, אז קינדער דארפען האבען שיכלעך, קליידלעך, שולע?

—יודענע, וואס דו ביסט! יתומים דארפען עסען? יתומים אין שיכלעך? יתומים דארפען שולע? נא רעלע, וואס דו ביסט! יתומים גיט מען צו עסען, ווען.... מ׳מאכט א „זאבאווע״ פאר געסט.... יתומים טוט מען אן שיכלעך, ווען — מ׳„זאפראשעט״ די פרעסע, א יתום טאר נישט עסען קיין שטיקעל פלייש, ווייל דער יתום קאן זיך חלילה פערדארבען דעם מאגען.... א יתום געהט בארוויס, כדי..... ער זאל זיך „הארטעווען״.... א יתום האט ג ענוג, אז מ׳העלפט איהם מיט.... א פרעכץ, אבער עסען? וועלכער יתום עסט דאס?...

— יא, יא, רבקה׳לע, יתומים דארפען נישט עסען דארפען נישט קיין שיכלעך קיין קליידלעך. דאס איינציגע, וואס זיי דארפען, איז — קרעכצען, און קרעכצען קאסט קיין געלד נישט. פאר יעדען „קאפ״ בעקומט מען 50 זל. א חודש, און דאס איז ריינער ריוח — האסט פערשטאנען?

נו, האבען מיר בעשלאסען צו עפענען א יתומים־הייזעל, כ׳וועל מיר מאכען א „דאמען־קאמיטעט״, וואס וועט „זארגען״ פאר די יתומים. יעדען מאנטאג און דאנערשטאג וועל איך מיר מאכען א „דזשיען זנאשקא״. אמאל א „פשערדסטאוויעניע״ אין טעאטער. א „זאבאווע טאנעטשנע״. כ׳וועל ארומשיקען אינקאסענטקעס מיט בלאקלעך. כ׳וועל פונאנדערשיקען פושקעס, קאלענדארען. ס׳וועט זיך שיטען געלד ווי האנעל, און איך וועל אי״ה האבען א בכבוד׳יגע פרנסה...

— נו, ווי געפעלט אייך, פאניע אב־נעק, מיין געשעפטעל? ס׳לענט זיך אייך אוים׳ן שכל?

— אוודאי איז עס א געשעפט, א „גאלדען געשעפט״. א שאלה צי איהר קענט מאכען א לעבען פון דער יתומים־בראנזשע, בפרט, אז יתומים דארפען נישט עסען — איהר וועט דאך האבען כלו ריוח — אזוי האב איך דעם יוד געענטפערט.

— אויב אזוי, אויב איהר זענט אויך מסכים, האב איך אייך נאך געוואלט פרעגען איין זאך:

— דהיינו? וואס ווילט איהר מיך פרעגען?

— כ׳האב געהערט, אז קיין לאדז דארף קומען עפעס א דאקטאר פון „דזשאינט״, וואס גיט געלד פאר יתומים, האב איך געוואלט פרעגען, צי ער איז א פשיעמנע מענשעל. צי ער פערשטעהט אנ׳עסק.

— וועגען וואס דארפט איהר דאס וויסען?

— וואס הייסט צי וואס? כ׳וויל איהם איבערגעבען א „ספראוואזדאניע״ פון מיין „יתומים־הייזעל״ וואס איך רעכען מיר צו עפענען. כ׳וועל איהם זאגען אז איך בין א „טאטע פון יתומים״. אז איך העלף יתומים... קרעכצען. און דער עיקר — כסף!

הקיצור, ווי איהר זעהט בין איך שוין מיט מיין יתומים־הייזעל אויף א וועג, דאס איינציגע וואס מיר פעהלט איז — יתומים, כ׳בעט אייך, פאניע אב־נעק טוט מיר א טובה, האט רחמנות אויף א טאטע פון קינדער. שרייבט אין פאלקסבלאט, אז יאקא איך, ער „טאטע פון יתומים״ עפען מיר א יתומים־הייזעל און אז איך זוך יתומים מיט ליכט.

איך טו דעם „טאטע״ צוליב און אפעליר צו דער מענשהייט:

ראטעוועט א יוד און שיקט איהם צו יתומים!

אזויפיל יודען לעבען פון עולם־הבא־ארטיקלען זאל נאך איין יוד לעבען פון „יתומים־פערזארגונג״— וואס ארט אייך?..

„רב מענשעלע“

מאנאלאג פון א האלב־משוגענעם

פון פרץ הירשביין

„מיינע שכנים מאכען פון מיר חוזק, האלטען מיך פאר א משוגענעם, הלמאי איך מאל אוים אויף מיין אופן, וואס רב מענשעלע איז, און ווי רב מענשעלע זעהט אויס אין מיינע אויגען. מיינע שכנים זאגען, איך בין א מענש א נישט־פערגינער, און מיינע פערגלייכענישען זענען נאר משוגעת׳ן פון א נישט פערגינער. איך פרעג זיי: — צי דען שאנעווע איך זיך חלילה? איך רעד אויף זיך אויך אויס, וואס אין דער קארט שטעהט.. מיינע פערגלייכונגען, טענה׳ן זיי, שטאמען נאר פון שלעכציגקייט. אט, אדרבה, בעט איך אייך, צי איז מען חלילה משוגע, חסר־דעה, אויב מען נעהמט א רב מענשעלע, מען טוט איהם אויס נאקעט ווי די מאמע האט איהם געהאט, און מען זאגט איהם אריין אין די אויגען, וואס ער איז?

ערגעץ איז געזאגט געווארען, אז א מענש איז געגליכען צו א בוים, איך ווייס נישט, וואס פאר א רעיון עס ליגט אין דעם; פארוואס דווקא איז דער מענש געגליכען צו א בוים, און צו וואס פאר א בוים איז ער געגליכען? איך ווייס נישט, ווער דער דאזיגער חכם איז געווען, וואס האט גענומען און רב מענשעלען פערגליכען צו א בוים. צו אלצדינג אין דער וועלט קאן מען איהם פערגלייכען, מחמת ער איז דאך, וואס עס שטעהט אין דער קארט, אזוי ווי בוים צו בוים איז נישט גלייך, — אזוי איז מענש צו מענש אויך נישט גלייך...

מעלד איך טאקע, פערהאן א מענש, וואס איז געגליכען צו א געזונטען בוים, צו א דעמב, מעלד איך אייך, וואס איז שטארק, גיט פון זיך ארוים קליינע ניסלעך אזעלכע, זשאלאדעס האבען זיי ביי אונז געהייסען. מען האט געשמועסט, אז חזרים האבען די דאזיגע נים ליב. אבער צוליב וואס זאלען מיר געהן צום דעמב? פארוואס נישט אנהויבען פון קראפעווע הינטערן פלויט, וואס וואקסט זיך ארוים פון דר׳ערד ווי גאר גרינע ליטלעך.... אדער פון סם־המות׳דיגע שוואמען, וואס וואקסען זיך ווי פערפוצטע פריצעס? וואס, איהר מיינט, אז רב מענשעלע איז נישט געגליכען צו קראפעווע, וואס וואקסט זיך שטיל הינטערן פלויט?.... געה פרוב ריהר עס נאר אן: פרוב, איך בעט דיך, ריהר עס טאקע נאר אן, גיב עס א גלעט, נעהם עס צו דער נאז, — וועסטו זיך שוין האבען צו קראצען.... און טאקע דאס אייגענע מיט א רויט און מיט א געל בעשפרענקעלט קאפעליושעל, איהר האט עס אמאל אנגעקוקט, ווי ער רופט, ווי עם מאניעט: — נעהם מיך, איך געהער אינגאנצען צו דיר, איך וואקס נאר צוליב דיר, כא־כא־כא..... איהר הערט? דאס סם־המות׳ל מיט׳ן רויטען קאפעליושעל וואקסט צוליב מיר, כא־כא־כא... געה, האב הנאה פון דעם און נעהם איין א מיתה־משונה, כא־כא־כא... נישט איין מאל האבען מיר אזעלכע שעהן פערפוצטע פריצעלעך אריינגענארט אין זאק אריין! וואס מיינט איהר, עס איז פון וואוילטאג, אז א מענש האט נישט חתונה, האט נישט קיין קינדער, און האט זיך פערשווארען — נישט חתונה צו האבען און נישט האבען קיין קינדער?....

וואס, איהר זאגט אויך, אז פון מיר רעדט ארוים די שלעכטס, אז איך אליין בין דאס, וואס שטעהט אין דער קארט?.... איך האב צום מענשען גארנישט, הלמאי, זאג איך, איז פערהאן א מענש, וואס איז געגליכען צו א קארטאפליע, — אזא מענשען האב איך גרייליך ליב. כאטש ער ליגט צעהן איילען אין דער ערד — פונדעסטוועגען האט ער נישט אינזינען זיך אליין! ליגט אין דר׳ערד, זיינע ביינער ווערען פערפוילט.... פונדעסטוועגען — פון איין קארטאפליע ווערען פופצעהן, צוואנציג! א קארטאפליע איז געבערקיג און נישט קיין נעמערקע.... דאס איז א מאמע, וואס ווערט אליין פערפוילט — אבי די קינדער זאלען קוועלען פאר ליטישע נחת.... צו אזעלכע מענשען האב איך עפעס? חלילה, צו זיי האב איך גארנישט.

ווען מען זאל שוין פערגלייכען רב מענשעלע צו א בוים — זענען פערהאן ביימער און פאראנען ביימער. פערהאן ביימער געבערם און פערהאן ביימער, וואס גיבען גארנישט, זיי וואקסען, וואקסען, און כל זמן דו האקסט זיי נישט אוים, האסטו פון זיי גארנישט, אפילו קיין ווילד ניסעלע אויך נישט. „איך וואקס, טשעפע מיך נישט... איך האב הנאה פון גאטס וועלט, איך קוועל, — טשעפע מיך נישט!“.... איי, איי, איי, די דאזיגע מענשעלעך, וואס רק טשעפע זיי נישט, לאז זיי — באשר זיי וואקסען אויף גאטס וועלט.... באשר די וועלט איז זייערע.

זעהט מען דאך, אז אנ׳עפעלבוים, צי א בארנע־בוים — דאס איז דאך שוין עפעס אנדערש. מען וואקסט נישט פאר זיך אליין. מען וואקסט צוליב יענעם. מען גיט... וואס זאג איך — מען גיט... מען פערגינט זיך איידער־וואס, איידער ווען צו בליהען, די טייערסטע ריחות פרשפרייטען איבערן גאנצען דרויסען... ממש ווי זיי מאניען צו זיך: „קום נעהנטער, לאמיר זיך בעקענען; דאס בין יעך, א ביסעלע נעבויגען„ נישט אזוי הויך געוואקסען ווי דער דעמב, נישט אזוי ברייט געוואקסען ווי דער ליגדענבוים, נישט אזוי גרין און הויך, ווידער טענענבוים... מאך דיר א סימן, און קום שפעטער אין זו מער צו מיר, ברענג מיט זיך כלים און זעק, ברענג מיט זיך קוישען — איך וועל פאר דיר האבען גאר מיין גאנצע שפע“...

נו, קאן מען זאגען, רב מענשעלע, קאן זיך פערגלייכען מיט אזעלכע ביימער? וויפיל אזעלכע מענשעלעך קאלאטשען זיך ארום און מען מאכט גאר פון זיי חוזק? שמענדריקעס זאגט מען אויף אזעלכע מענשען !....

פאראן, זעהט איהר, מענשען, וואס זענען געגליכען צו פלוימען־ביימער, אדער צו קארשען־ביימער. כא־כא־כא די קערשעלעך, די פלוימעלעך, מיט הארטע ביינדערלעך אינעווייניג... אט אזעלכע זויערע מענשעלעך מיט די הארטע קערעלעך אינעווייניג, — איהר האט זיי ליב? איך האב זיי פיינט! איך האב פיינט דראבנע פירות, וואס וואקסען אויף גרויסע ביימער! איך בעט אייך, צוליב וואס א גאנצער גרויסער בוים פאר א זויער קערשעלע? א, איך בעט אייך, איז דאס נישט גאוה? איז דאס נישט א פערשטעלענשי?... אט, זעהט איהר, יאגעדעס, שווארצע, צי רויטע — זיי וואקסען נידעריג ביי דער ערד ! גארנישט, איך טשעפע דיך נישט, דו טשעפע מיך נישט... א יאגעדע בן איך, אזוי פיל פלאץ בעדארף איך האבען. אזוי פיל ארט נעהם איך מיר; קיינעם מאך איך נישט ענג; אויף קיינעמס חשבון לעב איך נישט...

מיינט איהר, איך האב זיי ליב די דאזיגע... א, די דאזיגע, וואס האבען גענומען און זיך אראפגעלאזען נידעריג צו דער ערד, כאטש נעהם און טרעט אויף זיי? מיינט איהר, דאס איז א שכל אזוי נידעריג זיך אראפצולאזען, אז יעדער פוסט־ און פאסניק זאל אויף דעם קאנען טרעטען... נישט דערלעבען זאל מען צו אזא דאליע! ווער איז שולדיג? זאג איך טאקע, אז די דאזיגע יאגעדע־מענשעלעך זענען אליין שולדיג, וואס האבען זיך שפל געמאכט; און מחמת דעם האב איך זיי נישט ליב...

אבער פאראן נאך ערגער — די כלומרשטע קארן און ווייצעלעך וואס כדי צוליב איין לעבעל ברויט בעדארף מען אזעלכע הונדערטער און טויזענטער און אפשר מיליאנען ווייצעלעך, צי קארנדלעך מאלען, ראשטשינען, קנעטען, און באקען, מאכען אז דאס קארנדעל און דאס ווייצעלע זאל מען מער נישט דערקענען... אז אך, און אז וועה איז צום רב מענשעלע טאקע, אז אך און וועה, כא־כא־כא! איך לאך פאר צרות, לאך איך; אט איז דאך ווידער די צרה, כא־כא: — כדי אזא ראקפעלער, צי אזא פארד, צי אנ׳אנדער שווארץ יאהר, זאל קאנען פאר זיך אפ־באקען דעם שעהנעם גילדענעם ברויט, בעדארף ער אזעלכע צענדליגער טויזענטער, און הונדערטער טויזענטער רב מענשעלעך צעמאלען, ראשטשינען, קנעטען און באקען... און שפעטער!.... וואס ווערט פון אזעטיגע הונדערטער און טויזענטער מענשעלעך ? איך בעט איבער אייער כבוד; דאס וויל איך שוין נישט ארויסרעדען; דאס פאסט מיט שוין ניט ארויסצוזרעדען. נאראנים נאר ווילען מיר איינרעדען און זאגען אז די דאזיגע מענשעלעך זענען א עיקר, א יש, אויף די דאזיגע מענשעלעך שטעהט די וועלט כא־כא־כא ! ...

אז אך און אז וועה צו אזא וועלט! ווארים, הלמאי זאל איך דאס נעהמען און פערגלייכען דעם מענשען צו אזעלכע חשוב׳ע געוויקסען ווי קארן, אדער ווייץ? און ווי די זעמדעלעך, וואס מען טרעט מיט די פיס? וואס, דאס, איז אפשר צופיל וועט איהר זאגען? מאכט איהר א טעות...

איהר פרעגט: — ווער בין איך? וואס בין איך ? איך בין א גארנישט מיט א נישט, פון מיר איז נישטא, וואס צו רעדען. אויף מיר זאגען שכנים. אז איך בין א משוגענער, כא־כא־כא, א פערלעגענער בין איך, זאגען זיי אויף מיר. דאס איז אמת; מחמת קיינער ווערט נישט פערפאלען, און דאס איז די צרה אפילו א שטויבעלע ווערט אויך נישט פערפאלען, אפילו א שטויבעלע שרייט אויך: — געוואלד, מען טרעט אויף מיט מיט א שווערען שטיוועל!... יא, א, אפילו א שטויבעלע יענטשעט און קרעכצט — נאר פאר דעם איז דאך שוין ברוך־השם קיין אויערען נישטא...

נאר איך בין צו ווייט פערקראכען, כא־כא־כא... מיינע שכנים לאכען פון מיר, אז איך דערציהל זיי פון מענשען, וואס זענען פונקט ווי א הייפטל קרויט.. פול מיט סודות, גאלע וויכטיגקייט... א בלעטעלע אויף א בלעטעלע ארויפגעוויקעלט און רונדיג; א בלעטעלע וויקעלט זיך אויף א בלעטעלע און הארט וויקלען זיי זיך אן איינס אויפן אנדערען, ממש ניט דורכצוקוקען, וואס אינעווייניג איז; און אינעווייניג איז נישט מעהר ווי א הארטער קאטשאן, כא־כא כא...

זיי לאכען פון מיר, ווען איך מאך צו זיי: — אז דאס זענט איהר, זאלט איהר מיר מוחל זיין, הייפטלעך קרויט; א הארץ האט איהר — איז דאס ביי אייך איינגעוויקעלט אין שלייערן, פאלש און בעהאלטען! מחמת פול מיט סודות איז דאס רב מענשעלע, דאס בעל־גאוה׳לע...

איך ווייס איך ווייס, איך טו דעם מענשען אן געגנוג כבוד מיט די אלע פערגלייכענישען. איך ווייס איך האב גאר געדארפט נעהמען און פערגלייכען דאס רב מענשעלע צו א פיפערנאטער, וואס קריכט ביי דער ערד, פער׳גנב׳עט זיך א הינטער דיר און גיט דיר א גיפטיגען ביס אין סאמע פיאטע, און עס קומט שוין אויף דיר א מיתהמשונה... איך ווייס, איך ווייס, איך האב רב מענשעלען געדארפט פערגלייכען, איך בעט איבער אייער כבוד, מיט א טכוויר האב איך איהם געדארפט פערגלייכען, וואס בעפאלט די שוואכע הינער מיט זיין שלעכטען ריח, פערגליושעט זיי מיט זיין שלעכטען ריח... איך ווייס, איך ווייס צו א כיטרען פוקסעלע האב איך איהם געדארפט פערגלייכען, וואס גראבט זיך אריין אין א שטייג עופות, און כאטש פאר זיין מאלצייט וואלט איהם געווען ער בלי די איין הון — נעהמט ער און שטיקט זיי אלעמען אוים !...

איך ווייס, איך האב רב מענשעלען בעדארפט פערגלייכען מיט דעם בלינדען קראט, וואס גראבט זיך אין דער ערד, און מיינט, אז קיין ליכטיגערע וועלט איז גאר אויף דער וועלט נישטא... אדער צו א וואלף, וואס כאפט גאר ביים גארגעל דעם אומגליקליכען פערד, רייסט איהם אויף זיין גארגעל ; און כאטש רב וועלפעלע בעדארף נאר איין מאלצייט האבען, פערגינט ער זיך צו נעהמען און פערצוקען א גאנצען פערד, כא־כא־כא... איך האב אפשר גע־קאנט גאר נעהמען און פערגלייכען רב מענשעלען מיטן הונט, וואס שטעהט אויף די הינטערשטע פיס, שטעקט ארויס דעם צונג, די סלינע רינט איהם פון מויל, און ער דרעהט נאך בשעת מעשה מיטן עק, — אזוי לעקט ער זיך אונטער צום כלומרשטען באלעבאס זיינעם!...

און וואס מיינט איהר, באשר איך ווייס, אז דאס איז דער סאמע אמת — דעריבער האב איך גאר מורא דאס ארויסצוזאגען, ווארים בסוד וועל איך אייך זאגען: נעהמען האב איך געדארפט און פערגלייכען רב מענשעלען צו א זלידנער פליג, וואס איז קליין און פונדעסטוועגען פערגינט זיך עס מיט א שטעכיג נעדעלע זיך אריינגראבען אין יענעמס לייב אריין, און נאגען, און נאגען...

נאר, אז איהר פרעגט : — וואס האב איך ליב, און וואס פיינט? איהר ווילט וויסען וועמען איך האב ליב און וועמען איך האב פיינט? רעכט, אז אויף מיר זאלט איהר אויך נעהמען און זאגען, אז איך בין א מענשען־פיינט; אז אזא מענש, ווי איך איז נישט ווערט וואס ער לעבט אויף דער וועלט! ארט מיך נישט וואס מען זאגט אויף מיר, נאר אז איהר פרעגט שוין, — זאג איך אייך, פון אלץ אין דער וועלט האב איך פון קינדוויז אן פיינט געהאט כריין, כא־כא... יא, יא, לאכט נישט פון מיר; טאקע דעם סאמעראדנעם כריין, וואס מען מאכט פון איהם אזא צימעס ביי יודען פסח צום סדר, שבת צו די פיש... איהם האב איך פיינט געהאט אלע יאהרען בתכלית השנאה.

און כריין־מענשעלעך האב איך פיינט, וואס, איהר האט קיינמאל נישט געזעהען ווי אזוי כריין וואקסט? ווי לאנג ער איז — אזוי טיף וואקסט ער! ער וואקסט אין דער טיף—אט ווי א הינעראויג וואקסט אין דער טיף. אויבען פלומרשט מיט ברייטע גרינע בלעטער: מאכט א ווארע פאר די דאזיגע בלעטער מחמת רב כריין גראבט זיך אונטער זיי אין דער טיף ! א טעם, זאגט איהר, האט כריין? שטארק איז כריין? א פיינג האט עס א טעם! גאלע אפנארעריי, סיי מיט זיין שטארקייט און סיי מיט זיין טעם. גאלע אנשטעל נישט קיין פירה און נישט קיין קרייטער... א נבזה איז דאס וואס האט זיך בעפוצט מיט גרינע בלעטער, ווי כלומרשט אונטער די בלעטער וואלט א קאפ געווען. א יחסן און וואס האט איהר פון איהם, טרעהרען אין די אויגען? אין די נאז־לעכער פערגהט?

אוי, ווי איך היט זיך פארן כריין־מענשעלע! איך היט זיך פאר איהם מעהר וו פאר דעם סם־המותדיגען אויסגעפוצטען שוואם, היט איך מיך... איך האב פיינט דאס יחסנד׳ל, וואס מאכט דיר זאל פערגעהן אין נאז און טרעהרען זאלען זיך דיר גיסען פון די אויגען... יא, נעהמט נישט פאר אומגוט ביי די יודעלעך איז כריין אנ׳עולם ומלאה; כריין מענשעלעך האבען מיר ביי אונז אהן א שיעור טפוי זאל עס ווערען... קיין חידוש נישט, וואס גוים האבען אונז פיינט. אליין גראבט מען זיך אין דער ערד אריין, און אויבען שיינט מען מיט גרינע בלעטער... אליין איז מען שטארק מיט א שטארקייט, וואס וועפט זיך אוים....

כא־כא־כא, שכנים האלטען מיך פאר א משוגענעם... אז איך רעד און רעד — קומען מיר טרעהרען אין די אויגען אריין, און אין האלז ווערט מיר א נאמעלקע... זיי זאגען, אז איך בין אליין א כריין, מישטיינס געזאגט. יא, אפשר... וואס קומט ארוים? אמאל האב איך געמיינט, אז איך בין א מענש, און מיר איז גוט וואס איך בין א מענש...

און איצטער שעהם איך מיר... איך זאג זיך אפ פון מיינע ברידער מענשעלעך. און לאזט מיר זאגען וואס איך טראכט פון זיי. אויב איהר ווילט, קאנט איהר מיך אויך האלטען פאר א משוגענעם, כא־כא־כא !...

מיטעלוועג

פון רמב״ם׳ס שאפען
צו זיין 800־סטען געבורטס־טאג

פון ה. קרוגער

וועגען די מיטלען צו קורירען נשמה־קראנקהייטען: גוטע מעשים זענען בלויז יענע, וואס האלטען אן דעם מיטעלוועג אויסמיידענדיג די צוויי עקסטרעמען: איינער פון זיי — שלעכט, דער צווייטער — צו גוט, און ביידע טויגען נישט, נאר דער מיטעלוועג איז דער בעסטער.

למשל: נאכלויפען תאוות אונטער אלע אומשטענדען, און אונטערדריקען יעדען קערפערליכען בעגעהר — דאס זענען ביידע עקסטרעמען, און שלעכט עגאל, דער מיטעלוועג איז: זהירות, אפגעהיטקייט, גענוגסענדיג פון דער וועלט די פערשידענע בעגעהרען און תשיקות, אין עסען טרינקען, סעקסועלען געברויך, און געלט פערדינען א. ד. גל.

קארגהייט איז איין עקסטרעם; פערשווענדעריי, איז דער צווייטער — און ביידע טויגען נישט. דער מיטעלוועג איז: נדיבות, צו שענקען וואו און צו וועמען מען דארף און איינשפארען וואו עס איז נישט גאנץ נויטיג.

גבורה איז דער מיטעלפונקט צווישען דער מידה פון איינשטעלען דעם לעבען איבער א נארישקייט, און שרעקעדיגקייט פאר יעדע קלייניגקייט.

זעלבסטרעספעקט איז דער געווינשטער וועג צווישען איבערטריבענע גאווה און בזיונות, וואס א מענש איז זיך אליין מבזה דורך אומ׳כבוד׳יגע מעשים.

שטעהן פארן פריציפ אין וועלכען א מענש גלויבט אין דער מיטעלוועג צווישען איבערטריבענע עקשנות און פירינציפלאזיגקייט, אבי צו לעבען גוט מיט דער סביבה ארום זיך.

גאווה איז א מיאוס׳ע מידה. גייסטיגע שפלות איז אויך נישט שעהנער. דער מיטעלפונקט צווישען ביידע עקסטרעמען איז, ענווה.

זיך בעגנוגענדיג מיט וואס מען האט, איז דער געווינשטער מיטעלוועג צווישען געלטגייציגקייט און פוילקייט צו ארבייטען און פערדינען.

די זענען נאר איינצעלנע פאלען וועלכע קענען דינען פאר וועג־ווייזער אין אלע מדות און הנהגות: צו נעמען דעם מיטעלוועג צווישן ביידע עקסטרעמען.

שעהמעוודיגקייט ביי א מענשען ווערט פערדעכענט פאר א מעלה, דער געגענזאץ עזות פנים — א שלעכטע מידה. מען דענקט, אז זיין נאמען איז „ביישן“, אבער בטעות; ווייל ביישן איז דער צווייטער עקסטרעם פון „עזות פנים“ אדער „קפדן“. דער עזות פנים אדער קפדן לאזט נישט פאלען אויף זיך קיין שפרענקעלע און איז גרייט יענעם צו זידלען און שטראפען פאר יעדער פגיעה בכבוד. דאס איז איין עקסטרעם, בעת דער ביישן לאזט זיך מבזה זיין פאר גארנישט און שווייגט. דאס איז דער צווייטער עקסטרעם. ער בעטראכט זיך פאר גארנישט און יענעם פאר אליז. אזא „ביישן“ קען אליין נישט לערנען, אזוי ווי דער קפדן קען נישט לערנען מיט א צווייטען. דער מיטעלוועג איז „בושת פנים“ און ער איז, לויט אונזערע חכמים, דער יעניגער, וואס וועט זיין אין גן עדן בעת דער עז־פנים וועט געהן גלייך צום גיהנום. אבער נישט דער „ביישן“, נאר דער „בושת פנים“.

רופען מיר איינעם „גוט הארציגער“, וואס קען וועקגעבען די לעצטע העמד פון זיך — דאס וואס עס איז גאר א חסרון — דער צווייטער עקסטרעם פון שלעכטקייט: נישט צו וועלען טאן אזא טובה, וואס איהם קאסט גארנישט נישט קיין געלט און נישט קיין ארבייט. ביידע טויגען נישט, נאר דער מיטעלוועג, צו געבען בלויז ביז א פינפטעל. אנ׳אלטער, אדער דער, וואס איז א בכבוד׳יגער מענש, טאר זיך נישט בעמיהען אפצוטראגען יענעמס אבידה, א. ד. גל. נאר גוטהארציגקייט אויפ׳ן מיטעלוועג איז די געווינשטע.

רופען מיר גבורים אזעלכע וואס שטעלען איין דאס לעבען אין געפאהר צוליב נארישען כבוד, ארויסצורופען בעוואונדערונג פון די צושויער; אזא לויפער, שפרינגער, רייטער אונטערנעהמער פון געפעהרליכע ים־רייזעס, וואו די שאנסען צום אומקומען זענען גאנצע 99 פראצענט און בלויז איין פראצענט ניצל צו ווערען דורך א נס אדער גליקליכען צופאל — ערוואורטעט בעקרוינט צו ווערען מיט׳ן נאמען „העלד“, גבור, בעת דאס איז באמת עקסטרעמע גאווה, בעריהמעריי — א שענדליכע מידה.

צו ווערען א בעל־מדות קען א מענש נישט דורך איין מאל טאן, נאר דורך א סך מאל טוענדיג ביז ער ווערט איינגעוואוינט דערצו, און געוואוינהייט איז די צווייטע נאטור. נעהמענדיג איין עקסטרעם — צו־גוט אדער צו־שלעכט — א סך מאל נאכאנאנד ווערט עס ביי איהם א צווייטע נאטור, א פעהלערהאפטע, אזוי ווי ער קען ווערען א בעל מעלה זיך איינגעוואוינענדיג צום געלויבטען מיטעלוועג.

א מענש פון געבורט איז נישט מיט איינגעבוירענע חסרונות אדער מעלות, נאר ווי א ריינע שטיק פאפיר, וואס ווערט שפעטער פערשריבען פון זיין סביבה, פריינט, ערציהער, געזעלשאפט און לאנד. יענע פערקירעוען איהם אמאל צו איין עקסטרעם אמאל צום צווייטען, און דערפון ווערט זיין נשמה קראנק.

דער אופן פון קוראציע איז, צו געפינען די נויגונג און זיך אנשטרענגען צום צווייטען עקסטרעם, ווי למשל, פון עקסטרעמער קארגקייט צו עקסטרעמע פערשווענדעריי, א סך מאל כסדר. דער ערשטער הרגל וועט ציהען צו קארגקייט, די צווייטע געוואוינהייט — צו פערשווענדעריי, ביז עס וועט זיך שטעלען אויפ׳ן מיטעלוועג: אויף גוטהארציגקייט (נדיבות). און אזוי מיט די איבעריגע מדות.

אט דאס האבען געמיינט די גרויסע חסידים, וואס ווערען דערמאהנט אין אלטע ספרים: דערפיהלענדיג אין זיך א נויגונג צו וועלטליכע תאוות מעהר ווי עס איז נויטיג׳ האבען זיי זיך א ווארף געטאן צום צווייטען עקסטרעם: אוועק אין מדבר, געגאנגען בארוועס און נאקעט געגעסען נאר צו דערהאלטען די נשמה, און א סך טעג אינגאנצען געפאסט. דאס זענען געווען זייערע נשמה־רפואות, כדי זיך צו שטעלען אויפן מיטעלוועג. נאר ווען נאראנים האבען געזעהען זייערע מעשים, נישט פערשטעהענדיג די אמת׳ע כוונה האבען זיי געמיינט, אז פאסטען, זיך פייניגען, ארומוואנדערען אין מדבריות זענען גוטע מדות פאר זיך אליין, און זיי גענומען נאכטון, מיינענדיג אז דערמיט טוען זיי א נחת רוח צום בעשעפער, נישט פערשטעהענדיג, אז „ער“ האט נישט פיינט דעם גוף און ער האט איהם נישט בעשאפען, כדי זיי, די נאראנים, זאלען האבען וועמען צו פייניגען און פערניכטען.

(ווייטער זעה 20 זייט).

ליליע

פון י. ל. שאַצקי

ווי נאָר ס'איז געוואָרען פערנאַכטליך, האָט דער יונגערמאַן, וואָס איז געזעסען אין קופּע לעבען מיר, זיך אַ הויב געטון פון זיין אָרט, זעהר פאַרזיכטיג און אויף די שפּיץ פינגער, אויסמיידענדיג זיין מוטער, וואָס האָט איינגעדרימעלט אונטערן הוידען פון וואַגאָן, זיך ארויסגעגליטשט אין קאָרידאָר, אוועקגעדרעהט זיין פּנים צו מיר, אַ וואונק מיט'ן פינגער, איך זאָל איהם נאָכטאָן און שטיל געעפענט די טיר.

שמעהענדיג אויפ'ן בריקעל פון וואַגאָן אין דער פינסטער האָט ער עפּעס אַ ציטער-געטון, אַדורכגעפיהרט מיטן האַנט איבערן שטערן, ווי ער וויל זיך עפּעס דערמאָהנען און נאָכדעם שטיל אָנגעהויבען:

— איהר האָט בעמערקט? דאָס פעלד איז שוין אָפּגעשטאָרבען, נישט לאַנג האָט זיך דאָ געפאַלדעוועט אַ ים פון זאַנגען און שוין פערשוואונדען.

— ווי איך זעה, זייט איהר שטאַרק פערליבט אין דער נאַטור?

ער האָט זיך אָפּגערופען: — כ'בין פערליבט, אָבער זיי גלויבען מיר נישט, קיינער נישט. נישט מיינע עלטערן, אפילו די דאָקטוירים לייקענען עס אָפּ, אָבער מיר אַרט עס נישט. מיין האַרץ וועט מיר קיינמאָל נישט אָפּנאַרען.

— איהר ליבט עמיצען?

ער האָט אויפגעהויבען זיין האַנט און אַ ווייז-געטון אין דער הויך.

דוכט זיך, אַ פסיכיש קראַנקער, אַ פּנים דורכגעלעבט אַ שרעקליכע טראַגעדיע.

— איהר האָט אַמאָל ליב געהאַט אַ פרוי?

ער איז אַ היפּשע ווײַלע געבליבען אומבעוועגליך, נאָכדעם אָנגעשטעלט אויף מיר זיינע גרויסע פער'חלום'טע אויגען. — אָט דאָס איז דאָך מיין קראַנקהייט, זיי גלויבען נישט, אָבער, מיין פריינד — ער האָט זיך צוגערוקט צו מיר נעהנטער — ס'איז דאָך אַלץ אמת;

די זון איז פערגאַנגען. אויף דער נאָהענטער סטאַציע זענען די עטליכע פּאַסאַזשירען פון אונזער קופּע ארויסגעשטיגען און קיין נייע זענען נישט אריינגעקומען. מיר זענען געבליבען זאַלבענאַנד.

דער יונגערמאַן דערציילט: ס'איז געוועזען פאַר אַ יאָהרען. איך בין געפאָהרען פון אוניווערזיטעט, אויף וואַקאַציע אַהיים. אַ הייסער זומערדיגער פאַרנאַכט, אין קופּע האָט זיך אויף אַ סטאַציע פּלוצלונג געעפענט די טיר און „זי" איז אריינגעקומען. די ערשטע פאַר מינוט האָב איך נישט געקאָנט אויסריידען אַ וואָרט, דער לשון האָט מיר אָפּגענומען. מיין אַלטע בעקאַנטע, קיין מאָל מיט מיר אַ וואָרט נישט גערעדט, אָבער שטענדיג איהר געטראָגען אין מיין האַרצען, זיך אויפגעהאָדעוועט מיט איהר צוזאַמען, שטענדיג געזעהען איהר אין חלום.

„ווילט איהר וויסען איהר אויסזעהען? האָט איהר אַמאָל בעמערקט אַ רייח בוימער אָנגעשאָטענע מיט רויטע ריאַבענעס, ווען די זון בעגילט זיי מיט איהרע לעצטע שטראַהלען? אַ הויכע, שלאַנקע, ווייסע בעריאָזקע אונטערן מאָרגען-טוי?.... אַ יונגע פּולבלוטיגע ראָזע, וואָס האָט זיך איבער נאַכט ארויסגעריסען פון איהר קנאָספּע?.. אַ ריזיגער רעגענבויגען אויפ'ן סאַמעט-שוואַרצען הימעל מיניעט זיך אין זיינע פּורפּור בלוי-ראָז-קאָלירען.

זי האָט צעעפענט איהר קליין מיילעכל, אויסגעשטעלט אַ גלייכען ראַנד עלפאַנד-ציינדלעך, דרייסט אריינגעקוקט אין מיינע אויגען און זיך צעשמייכעלט. — „איך הייס ליליע". איך האָב געשוויגען. איהר נאָמען האָב איך דאָך שוין לאַנג געוואוסט.

קליינערהייט, ביי אונז אויפ'ן לאָנקע האָב איך זיך געקיילט, געריסען די בלויע בלימעלעך, געצויגען אין זיך זייער ריח, געשפּיליעט אויפ'ן לאָז, ביי זיך אין צימער אריינגעשטעלט אין אַ גלאָז וואַסער און געוועזען פון זיי פער'כישופ'ט.

„און זי זיצט קעגען מיר און שמייכעלט. און איך דערציייל איהר מיט התלהבות, אַז זי איז מיר שוין בעקאַנט, כ'דערציייל איהר; אין דער שטאָט, וואו איך האָב געלערנט — פלעג איך זיך אָפט באָדען אין ים. איינמאָל איז אָנגעקומען אַ שטורעם-ווינט, דער ים האָט זיך צעקאָכט, איין כוואַליע איז געפלויגען אויף דער צווייטער, די בליצען האָבען געשניטען די פינסטערניש. די דונערן האָבען פערהילכט דעם גערויש פון ווינט — און פּלוצלונג אויפ'ן רוקען פון אַ גיגאַנטישער כוואַליע איז זי ארויסגעשוואומען — און דער גאַנצער ים האָט זיך צוגלאַנצט אין ריינע ניד-גאָלד, פון איהרע אויגען האָבען זיך געגאָסען גרין-בלאָהע שטראַהלען, איהרע ווייסע ציין האָבען פערטונקעלט די הויכע ווייסע מיט שניי בעדעקטע בערג — און ווען מ'האָט מיך אָפּגעמינטערט אויפ'ן ברעג — איז זי שוין פערשוואונדען".

„זי האָט אָנגעשטעלט אויף מיר איהרע גרין-בלויע אויגען, מאָדנע אויסגעהערט און פּלוצלונג מיר אין פּנים אויסגעשאָסען מיט אַזאַ הילכיגען געלעכטער, אַז איבערן גאַנצען קופּע האָבען זיך צופלונגען זילבערנע גלעקלעך, אַ מחנה נאַכטיגאַלען האָבען זיך צושאָטען מיט זייערע טרעלען — און איך בין געזעסען דעם קאָפּ אַראָפּגעלאָזען, אין האַרצען ז האָט געקלאַפּט ווי האַמערס, און איבערן גאַנצען לייב האָט זיך צוגאָסען אַ מאָדנע וואַרימקייט.

„דער צוג איז פאַמעלעך צוגעפאָהרען צו אַ קליינער סטאַציע. פון צווישען אַ געדיכטען פּאַרק, האָט זיך ארויסגעוויזען אַ פּרעכטיגער, ווייסער פּאַלאַץ אין גאָטיש סטיל.

„די טיר פון קופּע האָט שטיל זיך צעעפענט און ליליע האָט ארויסגעשוועבט אויפ'ן פּעראָן.

„זי האָט מיר מיטגעשלעפּט, אַ היפּנאָטיזירטער, מיט פערמאַכטע אויגען בין איך איהר נאָכגעגאַנגען טריט ביי טריט, זי האָט זיך גאָר נישט אומגעקוקט, ביז מיר זענען אריין אין פּאַרק, פון דאָרט אויף די טרעפּ פון ווערענדע.

„צוויי בערינטע, אָנגעטאָן פון קאָפּ ביז די פּיס אין ווייסען, מיט הויכע ווייסע קאַפּישאָנען, האָבען זיך פאַר מיר פערנייגט און העפל.ך מיר אָנגעוויזען אַ צימער".

„די טיר האָט זיך גלייך האַסטיק צוגעמאַכט נאָך מיר, און איך בין געבליבען ליגען אויפ'ן בעטעל, אַליין ווי אַ געפאַנגענער".

„אַ צייט בין איך אַזוי געזעסען אַ פערטראַכטער, אַ מידער פון מיינע איבערלעבונגען, ביז דער טיר האָט זיך מיט אַ סקריפּ געעפענט און ווי אַ ווייסער מלאך, האָט ליליע צו מיר צוגעשוועבט, זיך אויסגעגלייכט איהרע אויגען האָבען געשאָטען פונקען, איהרע באַקען האָבען געפלאַמט און איהר קול האָט פון כעס געציטערט.

— ווי אַזוי האָסטו זיך ערלויבט, דו אומפערשעהמטער, צו שטערען מיין מיידעלשע רוה?

„האָבען מיינע ליפּען עפּעס אָנגעהויבען צו שטאַמלען, האָט מיין קערפּער אָנגעהויבען ציטערען ווי אין קאָנוואולסיעס, האָב איך אויסגעשטרעקט מיינע הענט צו איהר:

— „ליליע!"

— „שווייג! — האָט זי אויסגעשריגען און אַ טופּע געטון מיט'ן פּיסעל — קיין וואָרט מעהר, אַ נישט ביסטו פערלוירען — און באַלד פערשוואונדען".

„נאָך האַלבע נאַכט, ווען די הענער האָבען פון ערגעץ ווייט אָנגעהויבען קרייען, האָט זיך די טיר ווידער אויפגעמאַכט און זי איז אויף די שפּיץ-פינגער אריין; זי האָט געפּיבערט".

— דו שלאָפסט נאָך נישט, סטעפאַן? — האָט זי מיר זאַנפט געפרעגט".

„סטעפאַן? מיין גאַנצער וועזען האָט אויפגעציטערט".

„זי איז צוגעגאַנגען צו מיר, ארומגענומען מיט איהרע צאַרטע הענט מיין קאָפּ זיך איינגענורעט מיט איהר פּנים און זיך שטיל צעוויינט.

„סטעפאַן, מיין טייערער, אַזוי לאַנג אויף דיר געוואַרט, מענשען זאָגען, דו ביסט געשטאָרבען, כ'גלויב זיי נישט, סטעפאַן, דו לעבסט, אָט קלאַפּט דאָך דיין האַרץ, אָט לייכטען דאָך דיינע שיינע אויגען, פאַרוואָס זענען דיינע ליפּען שטום?"

„סטעפאַן, זאָג דו לעבסט, אָדער שלעכטע מענשען ווילען דיר אוועקרויבען פון מיר?"

„דאָ האָבען שוין מיינע נערווען נישט אויסגעהאַלטען. כ'געדענק נישט וואָס מיט מיר איז פאָרגעקומען. דער קאָפּ האָט זיך מיר פערדרעהט, אין די אויגען איז געוואָרען פינסטער".

„ווי דורכן שלאָף האָב איך געפיהלט, אַז שאַרפע ציין פרעסען זיך איין אין מיין לייב און עמיצער ברענט מיט הייסע קויהלען מיינע ליפּען..."

„אויפגעכאַפּט האָב איך זיך אין אַ בעזונדער קאַיוטע, געגענאיבער מיר איז געזעסען אָנגעטאָן אין ווייסען אַ שוועסטער, וועלכע האָט מיר די גאַנצע וועג בערוהיגט — אָט באַלד קומען מיר אָן אַ היים, מיט אייך האָט פּאַסירט אַ נערוועז-אַטאַק".

— „און ליליע? — האָב איך מיט אַ זיפץ ארויסגערעדט".

— „ליליע? ליליע וועט אייניגען קומען צופאָהרען, ווי נאָר איהר וועט געזונט ווערען".

„אָט אַזוי וואַרט איך שוין אויף איהר אַ יאָהר, שטעט בין איך אויסגעפאָהרען, אַלע פערוואָרפענע ווינקעלעך אין אונזער געגנט אויסגענישטערט. כ'זוך איהר אַרום, דער געליבטער פון מיין האַרצען".

„נאַרישע מענשען! זיי ווילען מיר איינריידען, אַז איך לייד אויף נערוון, אויף האַלוצינאַציעס, זיי ווילען מיר איינשמועסען, אַז ליליע איז נאָר אַ פאַנטאַזיע".

„מיט פעראַכטונג פערוואַרף איך זייער מיינונג, יעדער נערוו, יעדער אָטעם, יעדער קרעכץ פון מיין אָנגעווייטאָגטער ברוסט שרייט מיט טויזענטער קולות: ליליע לעבט!"

„איטליכעס ווינטעלע, איטליכעס בלעטעלע, איטליכער שאָרך שושקעט מיר אריין דעם הייליגען סוד: ליליע לעבט!"

ער האָט זיך אויסגעגלייכט, די ווייסלען אין זיינע אויגען זענען פערגרעסערט געוואָרען און זיין קול האָט פון אויפרעגונג געציטערט.

— „ווען די וואַסערן צו פּלאַטשען זיך אויפ'ן ברעג, ווען שטערנדלעך ציגדען זיך אָן אין הימעל — ווען די בוימער אין וואַלד לאָזען ארויס זייערע רויטע בלוט — די זאַפט; פאַרנאַכט, ווען די רויטע זון, ווי אַ בלוטיגע קאָפּ, קייקעלט זיך אריין אין די בלויע וואָלקענס, דעמאָלט צווישען די גאָלדענע שפּיצען שווימט זי ארויס מיט איהרע גרין-בלויע שלאַנגען-אויגען, שטרעקט אויס איהרע הענט און שמייכעלט צו מיר."

— ליליע!

דער יונגער מאַן האָט זיך שטאַרק פונאַנדערגעהוסט, פון זיין בלייכען פּנים האָבען גערונען גרויסע טראָפּענס שוויס, זיינע הענט האָבען געציטערט און די אויגען האָבען ערגעץ שרעקעדיג געבלאַנדזשעט.

שטיל האָב איך איהם אָנגענומען פאַרן האַנט און מיט רחמנות לאַנג געדריקט.

פון זיינע אויגען האָבען זיך געקייקעלט טרעהרען.

דורכ'ן אָפענעם פענסטער פון וואַגאָן האָבען זיך איבערן הימעל אָנגעהויבען ציהען ווייסע פּאַסען. איין זייט איז געוועזען בעדעקט מיט אַ שוואַרצער כמאַרע, די צווייטע איז געוועזען אויסגעשאָטען מיט גרויע בערגלעך, ווי אָנגעשאָטענע קברים.

דער צוג האָט אָנגעהויבען איינהאַמעווען זיין גאַנג, זיך צעטרייסעלט און האַסטיג אָפּגעשטעלט.

די טיר פון אונזער קופּע האָט זיך אָנ'עפען-געטון איך בין אַרויס פון וואַגאָן און אַ פרויען-קאָפּ מיט אַ קוטשמע גאָלדענע געקרויזטע האָר האָט זיך אריינגעשליכט איינוועניג — ליליאַ! האָט דער יונגערמאַן אויסגעשריגען — און אויסגעשפּרייט צו איהר זיינע אָרעמס.

דער צוג האָט זיך גערירט און איז ביסלעכווייז פון מיינע אויגען פערשוואונדען...

געניאַליטעט און פסיכישע שטערונגען ביי יידען

פון פּראָפ. פּ. שניאורסאָן

— 1 —

ס'איז אינטערעסאַנט, וואָס גראָד דער שאַרפסטער ווידערשפּרוך צווישען דער הערשענדיגער בעהויפּטונג און די ווירקליכע פאַקטען וועגען פסיכישע שטערונגען ביי יודען — עפענט אויף אַ נייעם צוגאַנג צום גאַנצען פּראָבלעם. פון וואַנען און ווי אַזוי איז עס אייגענטליך ענטשטאַנען די בעהויפּטונג וועגען דער גרעסערער נייגונג ביי יודען צו פסיכישע שטערונגען, ווען די פערגלייכענדיגע סטאַטיסטיק וויזט קלאָר, דאָס אין די לענדער און שטעט מיט אַ רעלאַטיוו גרויסער יודישער בעפעלקערונג איז די צאָהל פון גייסט-קראַנקע ביי יודען ווייניגער ווי ביי נישט-יודען.

דער דייטשער פסיכיאַטער זיכעל, דער גרינדליכסטער פאָרשער אויף דעם געביט, אויך דער אַנדערער דייטשער פאָרשער ריגער, שטעלען די דאָזיגע פראַגע מעהר פערזענליך: ווי האָט עס ביי גרויסע פאַכגעלערנטע פרעגען זיי, געקענט ענטשטעהען די אויפפאַסונג, דאָס די יודען זענען אין אַ בעזונדערס הויכען גראַד אויסגעזעצט צו גייסט-קראַנקהייט? ריגער ענטפערט דערויף איינפאַך: צו בעריהמטע וויסענשאַפטלער, זאָגט ער, קומען מענשען פון דער גאַנצער וועלט, „און זעלבסטפערשטענדליך אויך פיל יודען, הויפּזעכליך דערפאַר, וואָס זיי קענען בעצאָהלען די סענסאַציאָנעלע בעריהמטקייט". זיכעל גיט אַ מעהר זאַכליכע דערקלערונג, דער געזונטער אינסטינקט פון זעלבסט-דערהאַלטונג ביי יודען זאָגט ער, ברענגט עס, דאָס די יודען קאָנסולטירען לערך מעהר און עפטער די בעריהמטע מעדיצינער, ביי וועלכע עס ווערט דורכדעם געשאַפען דער איינדרוק וועגען אַ רעלאַטיוו גרעסערער צאָהל פון יודישע גייסט-קראַנקע.

ביי אָט די דערקלערונגען בלייבט עס אָבער אַלץ נאָך אומבעגרייפליך, ווי אַזוי די דערמאָהנטע זייטיגע אומשטענדען זאָלען קענען ארויסרופען ביי פערשידענע פאַכגעלערנטע אין פערשידענע צייטען און פערשידענע לענדער אַזוינע פעסטע מיינונגען און ריכטונגען פון פאָרשונג וועגען פסיכישע שטערונגען ביי יודען.

בעטראַכטען מיר אָבער די דאָזיגע פאָרשונגען נעהנטער, זעהען מיר דאָס אַ חוץ סטאַטיסטישע דאַטען שטיצען זיך פיל אויטאָרען אויף זייערע אייגענע „איינדרוקען" און פערזענליכע „ערפאַהרונגען". אין פיל טעאָריעס, ווי מיר האָבען געזעהען קומט נעמליך צום אויסדרוק די אַלגעמיינע פאָרשטעלונג וועגען דעם שטענדיג פערפאָלגטען און געהעצטען יודישען פאָלק וואָס לעבט נאָך צום גרויסען טייל אין אומגינסטיגע סאָציאַל-עקאָנאָמישע תנאים און מוז דערפאַר „נאַטירליך" זיין „נערוועז". אָט דאָס בילד פון דעם שטענדיג געהעצטען וואַנדער-פאָלק, איז עס דער הינטערגרונט ביים איינזייטיגען אויסוואַהל און דאָגמאַטישער אויסטייטשונג פון סטאַטיסטישע דאַטען, און אָט איז אָבער די צווייטע זייט פון דער זעלבער דערשיינונג. מיר מיינען דאָ נעמליך דעם בעקאַנטען קולטור-היסטאָרישען פאַקט, וואָס נישט קוקענדיג אויף אַלע פערפאָלגונגען און אומגינסטיגע לעבענס-תנאים, האָבען יודען אין משך פון יאָהר-טויזענטער דאָך איבערגעלעבט זייערע פערפאָלגער, און אין יעדער עפּאָכע האָבען זיי ארויסגעוויזען אַ גרויסע קולטור-שאַפענדיגע קראַפט איז נישט אפשר די פראַגע פון יודישער נערוועזישקייט פערבונדען מיט דער פראַגע וועגען יודישער געניאַליטעט? דזשייקאָבס פאָרשונגען זוכען טאַקע צו בעווייזען ווי מיר וועלען גלייך זעהען, דאָס די צאָהל געניאַלע מענשען, ווי אויך די צאָהל נערוועזע מענשען, בײדע זענען ביי יודען מעהר ווי ביי נישט-יודען. דאָס פּראָבלעם פון פסיכישע שטערונגען ביי יודען איז אויף דעם אופן אַ וואַריאַציע פון דעם אַלט-נייעם פּראָבלעם וועגען „זשעני און פסיכישער שטערונג". דאָרט איז דאָס פּראָבלעם אינדיווידועל-פסיכאָלאָגיש, דאָ איז ער ראַסען-פסיכאָלאָגיש.

שוין לאָמבראָזאָ האָט בעהויפּט, דאָס די יודען גיבען אַ רעלאַטיוו גרעסערע צאָהל פון געניאַלע מענשען אין די לעצטע יאָהרען האָבען פערשידענע אויטאָרען אין אַמעריקאַ, ווי טורמאַן, הירש גודענאָוו א. א. דורכגעפיהרט אינטעליגענץ-פּרובונגען ביי קינדער פון פערשידענע ראַסען (אין דייטשלאַנד זענען אַזעלכע פּרובונגען געמאַכט געוואָרען דורך רופּין, שייבנער, וואָלבערג א. א.). לויט זייערע פאָרשונגען קומט אויס, דאָס יודישע קינדער שטייען לויט בעגאַבונג אין די ערשטע רייהען. זעהר בולט זענען די פערגלייכענדיגע אינטעליגענץ-פּרובונגען, וואָס דייווויס און הוגעס האָבען אין 1926 דורכגעפיהרט אין לאָנדאָן. די דאָזיגע פאָרשונגען האָבען בעוויזען, דאָס יודישע קינדער שטייען העכער ווי נישט-יודישע קינדער, סיי אין אַלגעמיינער אינטעליגענץ, סיי אין ספּעציעלע געגענשטאַנדען. דייווויס און הוגעס האָבען געמאַכט זייערע פערגלייכענדיגע פסיכישע פאָרשונגען פון יודישע און נישט-יודישע קינדער אין דריי פערשידענע עלעמענטאַר-שולען. די דאָזיגע שולען רעפּרעזענטירען דריי פערשידענע שיכטען פון סאָציאַלען און עקאָנאָמישען מצב, ענטהאַלטען צוזאַמען אַרום דריי טויזענט קינדער, אין יעדער שול איז אַ גלייכע צאָהל פון יודישע קינדער און נישט-יודישע קינדער. אַלע קינדער ביי גלייכע בעדינגונגען דורך דעם זעלבען נאָרט-הומבערלאַנד. ביי די פאָרשונגען האָט זיך ארויסגעוויזען, דאָס יודישע קינדער, יונגלעך און מיידלעך, אין אַלע דריי שולען, כמעט אין יעדען עלטער פון 8—13, שטייען העכער ווי נישט-יודישע קינדער — סיי אין אַלגעמיינער אינטעליגענץ סיי אין ענגליש און אריטמעטיק.

אָט די אַלע שול-פאָרשונגען האָבען אָבער אַ צוויי פעלהאַפטען ווערט, אויף וויפיל אַזוינע פערגלייכענדיגע אינטעליגענץ-פּרובונגען האָבען שטענדיג צו טון מיט מאַנכע נאָך אומבעקאַנטע פאַקטאָרען וואָס מאַכען דורכאויס אומזיכער די ברייטע אויספיהרונגען פון אַזוינע פאָרשונגען.

מעהר אָביעקטיוו זענען די דערמאָהנטע פאָרשונגען פון דזשייקאָבס וועגען דער רעלאַטיווער צאָהל פון געניאַלע מענשען ביי יודען. דזשייקאָב האָט אויפגעשטעלט אַ מין געניאַל-סטאַטיסטיק און האָט פערגליכען די צאָהל פון גרויסע טאַלאַנטען ביי יודען פאַר די לעצטע הונדערט יאָהר מיט דער צאָהל אויסגעצייכענטע ענגלענדער און שאָטען אויף די זעלביגע גייסטיגע געביטען. ס'ווייזט זיך דערביי ארויס אַן איבערוואָג פון יודען.

דזשייקאָב שטעלט אַ פּערגלייך צווישען דער צאָהל פון געניאַלע מענשען און דער צאָהל פון גייסט-קראַנקע ביי די פון איהם אונטערזוכטע פעלקער. ער קומט צום שלוס, דאָס ביידע צאָהלען גייען פּאַראַלעל. ער געפינט נעמליך, אויף 1 מיליאָן איינוואוינער די צאָהל פון גייסט-קראַנקע: ביי ענגלישע יודען 3,900 ביי שאָטען 3,400, ביי ענגלענדער 3,080.

דאָס פּראָבלעם פון פסיכישע שטערונגען ביי יודען בעקומט אַזוי אַרום אַ נייע בעלייכטונג, דורכדעם, וואָס מיר רוקען דערביי אַרויס דעם צוזאַמענהאַנג צווישען פסיכישער שטערונג און געניאַליטעט. צום אונטערשיד פון זיכעל און ריגער, בעקומען מיר דאָ אַ טיפערע דערקלערונג פון וואַנען עס נעהמט זיך ביי פאַכגעלערנטע די הערשענדיגע מיינונג וועגען „יודישער נערוועזישקייט". זייט סאָקראַט ביז אויף היינטיגען טאָג, מעהר ווי 2000 יאָהר, האָבען פאָרשער און דענקער בעהויפּט און בעגרינדעט די פערבינדונג צווישען פסיכישער שטערונג און געניאַלישקייט. ווי ביים איינצעלנעם געניאַלען מענשען, אַזוי מוזען אויך (לויט אונזער דערקלערונג), די גרעסערע געניאַלע בעגאַבונגען ביי יודען, ארויסרופען ביי געלערנטע די פּאַראַלעלע פאָרשטעלונג וועגען גרעסערער נייגונג צו פסיכישע שטערונגען.

פּיניעלע מזיק
גיט היינט נישט קיין לשון

פּיניעלע אָט די וואָך גיגאט א סאך צי זונן. וועי־ען די לאזוכעם אין שטוט־נאר אין וועיגן דעם כיי־רים אָפּן וואַבליכן גישלעכיז אין דער קילע. נאָר וואָס קימט אראָעס — פּיניעלע ליגט נעבעך אויף דער גריפּע — און ער קאָן נישט געבען קיין לשון.

דערפאר וועט ער קומענדיגען פרייטאָג דערלאנ־גען טאָפּעלט.

נעגעז לשון קודש

צוליב דעם קאמף פאר יודיש אין ארץ־ישראל, האָבען די היגע פאננעם בעשלאָסען ארויסצוואר־פען אלע העבּרעאישע ווערטער פון דער יודישער שפּראך און אנשטאָט זיי צו בענוצען — פּוילישע, אנשטאָט „תחית המתים" — וועט מען זאָגען — „מארטווע פּאָווסטאניע", אנשטאָט „סכנת נפשות" — „סטראשאק טשעלעסני" „שיינע ריינע כפרה" — „טשיסטע פּשעבּאטשעניע", „קבר אָבות" — „טאטאָוואטי גרוב", „מים אחרונים" — „אָסטאָט־ניא וואָדא", „תלמוד חכם" — „מאָנדרי אוטשען", „גביר אדיר" „מאָצני באָגאטשי" א. אז. וו.

פון דער נאכט-פּאגאטאָוויע
ביי „לינת־הצדק"
פערצייכענטע פּארפּאלען

ערשטער פּאָרפּאל: דערזעהענדיג אריינקומען אין געשעפט א יוד מיט א פּליושען קאפּעלושל, האָט דער פאבריקאנט כאפלאפּסקי געמיינט אז ס'איז גע קומען א גאליציאנער סוחר, קויפען סחורה, האָט ער פאר שמחה בעקומען א נערוועז־אָנפּאל.

ווי ס'האָט זיך שפּעטער ארויסגעוויזען איז דער יוד מיטן קאפּעלושל נאָר א — משולח פון א ישי־בה, און ער איז געקומען נאָך א נדבה..

צווייטער פּאָרפּאל: דער היגער סוחר רייזעמאנ טעל, האָט קומענדיג אהיים פון שלוש סעודות, גע־טראָפען ליגען אויפן טיש א טעקע און א היטעל מיט א גלאנציגען דאשעק. מיינענדיג אז דער סעקווע סטראטאָר איז אין שלאָפצימער איז ער אוועקגעפא לען אין חלשות.

נאָכדעם ווי דעם דאָקטאָר פון דער פּאָגאָטאָוויע איז געלונגען איהם איבערצייגען אז דאָס איז זיין פרוים א סטאָלע „בן בית" אויף — „מלוה מלכה" ...איז דער פערחלשטער ערשט געקומען צו זיך.

אויסגעניכטערט...
פון גראַף קאַלי

שוין אוועק דער ליבער פורים
אוים געהוליעט און פערשטעלט....
צוריק געוואָרען אויסגעניכטערט
איז אצינד די גאנצע וועלט...

אויסגעניכטערט האָט זיך ענגלאנד
פון איהר פריינדשאפט צו בערלין
פון פאריז און לאָנדאָן פליהען
די שטאפעטען הער און הין...

מאקדאָנאַלדס ענטוואָפנונגס ־ חלום
פון די לאנגע יאָהרען פיל,
ווי פון מנחם מענדעלס גליקען
לאָזט זיך אוים א פורים־שפּיל....

דייטשלאנד נעהט אצינדער שאפען
א מיליאָנען ־ ריזיג ארמעע
און דאָס גאנצע לאנד פערוואנדעלט
ווערט אצינד אין א קאזארמע...

פארן לעהרער און פּראָפעסאָר
איז שוין דאָרט נישטאָ קיין אָרט
דער סערזשאנט איז דער ערציהער
דער פעלדפעבעל האָט דאָס וואָרט...

אויסגעניכטערט זענען אויכעט
דאָרט אין גענף די „שלום־לייט"
אלע זענען זיך צעפאָהרען
יעדער אין אנאנדער זייט....

יאָ זיי געהען איצטער נעבעך,
מיט אראָפּגעלאָזטע נעזער....
אויב ס'וועט קומען צו ענטוואָפנונג
איז פון פלעשער צו די גלעזער....

נאָר רבותי, נישט גע'דאגה'ט
שלאָגט עם אלעם קאָפּ אין קישען.
ס'איז פערהאן א גאָט אין הימעל
אין „לא ינום ולא ישן"...

אויפ'ן פידעל ־ קאָנקורס, ברידער,
— האָט איהר דאָך מסתּם געלעזען
פון די העכסטע צוועלף „פּרעמירטע"
זענען יודען זעקס געוועזען...

און עס קרעכצען די ענדעקעס:
הערט א חוצפה פון דעם יודעל!
חוץ וואָס זיי „פערכאפּען פּוילען"
האָבען זיי פערכאפּט די פידעל.....

סתם הכמות

— די ארבייט ברענט אונטער די הענט! — האָט געזאָגט א בעקער ארויסרוקענדיג א פערברענטען טשאָלענט.

— כ'וועל דיך אייביג טראָגען אויף מיינע הענט! — האָט געזאָגט א יונגער בחור צו זיין האנד־זייגערל.

— כ'האָף אז מיר וועלען זיך שוין קיינמאָל מעהר נישט בעגעגענען! — האָט געזאָגט א ריכטער צו א צום טויט פערמשפּטען.

— וואָס קוקסט דו אויף מיר אזוי קרום? — האָט א פרוי געזאָגט צו איהר שיקעלדיגען מאַן.

ער שלאָגט שוין דריי! — האָט איינער געזאָגט הערענדיג ווי זיין שכן שלאָגט זיין דריט ווייב.

אין א ראדיאָ-געשעפט

אין א געשעפט פון ראדיאָ־אפּאראטען קומט א־ריין א פּויער קויפען אנ'אפּאראט

— פּראָסע פּאנא, יאָ כצע קופּיץ ראדיאָ, אליע טעלקאָ נאָ קרוטקיע פאלע. באָ מאָם באַרדזאָ צאָסנע מישקאניע.

פרויען זענען פערשידענע

פרויען זענען דאָ דרייערליי: נישט קיין אנשטענ דיגע פרויען, וואָס פאָדערן געלד, אנשטענדיגע פרוי־ען, וואָס ווילען נישט נעהמען קיין געלד, און צניעות וואָס נעהמען אליין געלד — פון מאַנס הויזען־קע־שענעם .

אויף דער פּייפּערובקע

ערשטע יודענע: וואָס איז מיט איהנס מאַן, ער איז חלילה קראַנק?

צווייטע: חס ושלום! ער זיצט געזונטערהייט אויף דער מילשאָ.

וואָס ער פיהרט ארויס
פון דייטשלאנד

צאָל־בעאמטער (צו א פּליט פון דייטשלאנד): וואָס פיהרט איהר ארויס פון דייטשלאַנד?)

י ו ד : א געפיהל פון עקעל נעגען היטלעריזם — מעהר גאָרנישט.

זייער שפּאַלטונג

— האָסט געהערט פון די נייעס? ביי די ענדע־קעס איז געקומען צו א שפּאַלטונג.

— גיי שוין גיי. אויף שפּאַלטען יודישע קעפּ איז ביי זיי קיינמאָל קיין שפּאַלטונג נישטאָ.

זי איז גערעכט

מ א ן : וואַרט נאָר פּעסעלע, איך וועל באַלד כאפּען שמידט'ן.

וו יי ב : כאָפּ בעסער ערגעץ א נמילת חסד אויף שבת.

---

2 זלאָטעס א שעה

פּאציענט (צום דענטיסט) : וויפיל קאָסט ביי איך רייסען ציין ?

דענטיסט : צעהן זלאָטעס א שעה.

אָ קאַלטער לונג- און לעבער

ביי דער ווייסעל אין וואַרשע שטעהט א מאַן מיט א פרוי. בײדע קריגען זיך.

— הער, מאַקס, אויב דו וועסט מיך נישט אויפ־הערען צו דאָקוטשען, שפּרינג איך שוין אין דער ווייסעל אריין.

— כ'פערשטיי נישט. וואָס האָט די ווייסעל גע־זינדיגט? — האָט דער קאַלטער גזלן גענענטפערט.

דער קונדס

הומאָר ● סאטירע ●

צוזאמענגעשטעלט פון אב—נעק ●

ביילאַגע צום „נייעם פאָלקסבלאַט" נומער 70 פרייטאג, דעם 22 מערץ 1935

„טזשעבא וויפּיטש"!...

דראשקאָזש (צום פערד) **: אַז „באַשע" זענען געוואָרען די גאָספּאָדאָזשעס פון דער שטאָט, טא טזשעבאָ וויפּיטש — נא ניע ?**

פּאָליטיק פון וואָך

הורא! הורא!
דער דייטש האָט געוואָרפן דער וועלט די הענ־טשקע.

ענגלאַנד האָט אַראָפּגעריסן פון דייטש די מאַסקע און ער איז געבליבן מיט'ן אמת'ן נאַקעטן פּנים.

די ענגלענדער זענען גרויסע דיפּלאָמאַטן. זיי קאָנען די קונסט פון אונטערשטעלן אַ פּיסעל, כּדי אַרויסצובּעקומען פון יענעם דעם אמת'ן פּרצוף. דאָס מאָל איז דעם ענגלענדער אויך געלונגען מיט'ן „וויים־בוך".

דער היטלעריסטישער דייטש איז געוואָרען גע־צווינגען אויפצודעקן זיין מיליטעריש בּעהעלטעניש און זיך אַרויסשטעלן פאַר דער וועלט אַלס מיליטאַ־ריסטיש לאַנד.

אַט אַזוי, האָט די וועלט דערויף געענטפערט צו־פרידען. איצט ווייסט מען דאָך כאָטש מיט וועמען מען האָט צוטון.

איינגעפיהרט אַלגעמיין מיליטער־דינסט, בּעוואָ־פענט פון קאָפּ ביז די פיס און גרייט צו מלחמה.

דער דייטש וואַרפט אָן אַ מלחמה דער וועלט.
איצט דאַרפט די וועלט עפּעס זאָגען.
מיר וואַרטען אויף די רייד פון דער וועלט.

אָרטאָגראַפיע און פּאָליטיק

אַ לעהרער פון אַ היגער גימנאַזיע, וואָס איז פּאָליטיש אַ פּאָליטיקער, ערקלערט די שילער:
— אין דער אָרטאָגראַפיע איז דאָס איינענע וואָס רעדט מען אָן גאָר עפּעס אַנדערש שרייבּט מען.

ענדעקישע חכמות

אונטערגעהערט אין לאָדזער שטאָט־ראַט

— ווי מיינסטו וואָלעק, אויף וואָס פאַר אַנ'אופן רעכענען מיר צו לעזען די יודען־פראַגע אין פּוילען?
— אַ העלפט זשידעס וועלען מיר אַרויסשיקען דאָ פּאַלעסטינע און די אַנדערע העלפט וועט שטאַר־בּען פון הונגער — זראַזומיאַנאַ?

— דו ווייסט, קאַזשעק, ס'וואָלט געווען אַ פּלאַן, מ'זאָל אַריינטראָגן אַ פאָרשלאַג צו ענדערן דעם נאָ־מען פון קאָנ—סטיטוציע אויף —קאָוואַלס—טיטוציע

אַ ראַטמאַן פון ב. פּ. האָט געזאָגט:
איך האָב אַ פּלאַן ווי אַזוי צו בּעזייטיגען די גע־שלעגען אין דער ראַדע.
— ווי אַזוי?
— אַז צו די זיצונגען זאָל מען אַריינלאָזען נאָר די ראַדנים, וואָס האָבען ליסינעס, וועלען זיי זיך נישט קענען רייסען פאַר די האָר.

קאָלעגיאַלע סאָלידאַריטעט

צווישען פּיאַווקעס

קיין כאָלעגע בייסען זיי נישט

אַ היגער הויזבּעזיצער, וואָס איז בּעקאַנט מיט זיינע סקאַנדאַליעזע עקסמיסיעס, און הויט־שינדע־ריי האָט פּלוצלונג בּעקומען אַ נאַפּאַד אויפן קאָפּ. דער דאָקטאָר האָט געהייסען שטעלען פּיאַווקעס. צו מאָרגענס האָט דער דאָקטאָר פעסטגעשטעלט אַז די פּיאַווקעס האָבען גאָרנישט געצויגען.

— וואָס קאָן דאָס זיין, פּאַניע דאָקטאָזשע, וואָס די פּיאַווקעס האָבען נישט געצויגען? — האָט גע־פרעגט די ווירטין, אפשר דאַרף מען אַנדערע פּי־יאַווקעס?

— די פּיאַווקעס זענען גוט, נאָר זיי ווילען נישט אייער מאַן גריזשען. ס'איז מסתּמא אַ קאָלעגיאַלע סאָלידאַריטעט — האָט דער דאָקטאָר געענטפערט.

בּיים רב

פון ב. קאַווגער

אַ מאַן און אַ פרוי.
ער, אַ יאָהר 35 און זי, אַ יאָהר 30 אָדער 31.
ער, אַ בּרונעט, אַ געזונטער, העלדישער יונג, און זי — אַ בּלאָנדע, אַ שוואַכע, אַ בּלאַסע.
אָבער אַ שעהנע.
בּיידע קומען אַריין צום רב, זעצען זיך אַוועק, און זיצען בּרוגז'ע.
זיי רעדען צווישען זיך אַ וואָרט נישט. ווי זיי קענען זיך גאָרנישט.
ווילד־פרעמדע מענשען.
דער רב, אַ שעהנער יוד מיט אַ גרויסער בּאָרד און קלוגע אויגען, תּלמוד'ישע, קומט אַריין פּאַמע־לעך, בּעגריסט זיי און זעצט זיך אַוועק אויף זיין הויכער שטוהל און פרעגט צוערשט בּיי איהר, בּיי דער בּלאָנדער פרויקע:
— וואָס ווילט איהר?
— אַ גט, רב, נישט מעהר ווי אַ גט. — איך וויל זיין פריי, וויל איך!
— וואָס האָט איהר צו איהם?
— ער שלאָגט מיך רבּי. ער ממית'ט מיך מכּות־רצח. מיט אַ לעדערנעם רימען שלאָגט ער מיך. מיין גאַנצער קערפּער איז פול מיט בּרוינע און בּלויע צייכענס און אויב איהר זייט נישט דאַגעגען, רבּי, וועל איך זיך אויסטאָן פאַר אייך, וועט איהר אַליין זעהן מיט אייערע אייגענע אויגען, אַז ס'איז אמת.
— מען דאַרף נישט! — ענטפערט דער רב, — איך גלויבּ אייך אויפ'ן וואָרט!
— וואָס קענט איהר פערלירען רבּי, אַז איהר וועט זעהען?
— ס'איז נישט נויטיג — ענטפערט איהר דער רבּי נאָך אַמאָל און שמייכעלט מיט אַ גמרא־שמייכעל.
דער רב טוט אַטראַכט און זאָגט צו דעם ווייבּעל:
— אפשר שלאָגט אייך אייער מאַן, ווייל ער האָט אייך ליבּ? אַ סך מענער שלאָגען זייערע פרויען, ווייל זיי ליבּען זיי צו־שטאַרק.
— זאָל ער מיך בּעסער פיינט האָבּען און מיך קושען — ענטפערט דאָס בּלאָנדע ווייבּעל. — איך האָס אַזאַ ליבּע, וואָס דריקט זיך אויס אין קלעפּ!
— ווי לאַנג זייט איהר שוין פערהייראַט צו איהם?
— וויל דער רב וויסען.
— דאָס אַכטע יאָהר.
— און קינדער האָט איהר?
— ניין.
— קיינמאָל נישט געהאַט?
— איך וועל אייך זאָגען דעם אמת, רבּי, איך האָבּ שוין יאָ געהאַט אַ קינד, אָבער...
— אָבער וואָס? — פרעגט דער רב.
— אָבער נישט אין דער ריכטיגער צייט.
— ווער איז געווען דער טאַטע?
— טאַקע דער, וואָס זיצט דאָ פאַר אייך רבּי, מיין מאַן.
— וואו איז דאָס קינד?
— געשטאָרבּען רבּי. געשטאָרבּען ווען ס'איז אַלט געווען זיבּען וואָכען.
— וואָס טוט אייער מאַן?
— גאָרנישט. ער שלאָגט מיך, בּעליידיגט מיך און הייסט מיר געהן אַרבּייטען.
— אָבער וואָס טוט ער גאַנצענע טעג?
— ער געהט אַרום מיט גוטע בּרידער אין וויינ־שענקען, אין קאַבּאַרעטען, עסט און טרינקט, און פערבּרענגט מיט אַנדערע פרויען.
— אָבער, וואָס איז זיין פּרנסה?
— ער שפּילט אין קאָרטען.
— איז דאָס אַלץ אמת? — פרעגט דער אַלטער רב בּיים יונגענמאַן.
— ס'איז אמת און ס'איז נישט אמת — ענט־פערט דער חברה־מאַן נערוועז.
— וואָס מיינט איהר?
— ערשטענס, האָבּ איך זי אַלע מאָל ליבּ גע־האַט.... און אויבּ איך דערלאַנג איהר אַמאָל מיט'ן לעדערנעם פּאַסיק, איז דאָס טאַקע אויס ליבּע, אַזוי ווי איהר האָט פריהער געזאָגט. זי האָט אַ טבע צו שטיפען מיט פרעמדע מענער, און איך וויל דאָס נישט ליידען. איך וויל, אַז זי זאָל אינגאַנצען זיין מיינע, אינגאַנצען: איהרע קושען, איהרע לאַסקעס און איהרע שמייכלען — אַלץ זאָל געהערען צו מיר.
— אַט דערפאַר שלאָגט איהר זי?
— יאָ, דערפאַר.
— דאָס איז אַ מאָדנע ליבּע! — זאָגט דער קלו־גער רב — זעהר אַ מאָדנע.
— אַזוי־אַ בּין איך, און איך קען זיך נישט העל־פען, רבּי.
— קענסטו נישט אויסדריקען דיין ליבּע צו איהר אויף אַנ'אַנדער אופן?
— אדרבּא, רבּי, זאָגט איהר מיר ווי אַזוי.
— מען גיט איהר אַ שעהנע היים, שעהנע קליי־דער, מען פערשאַפט איהר פערגעניגען, מען מאַכט פאַר איהר אַ שעהן לעבּען אַנ'אַנשטענדיג לעבּען; מען קומט אַהיים אין צייט און מען פערבּרענגט מיט איהר ווי גאָט און לייט האָבּען געבּאָטען — אַט־אַ דאָס הייסט ליבּען אַ פרוי!
— איך בּין נישט קיין שטוב־זיצער, רבּי, איך מוז זיין אַלע נאַכט מיט מיינע גוטע בּרידער, טרינ־קען מיט זיי אַ גלעזעלע וויין, הערען נייעס, כאַפּען אַ טאַנץ מיט אַ ווייבּעל, שפּילען אַ קאָרטעל. אַט דאָס איז מיין פערגעניגען רבּי.
— אויבּ דו רעדסט אַזוי, איז אַ סימן, אַז דו ליבּסט נישט דיין פרוי.
— איך ליבּ זי יאָ!
— איך גלויבּ דיר נישט!
— איך שווער עס אייך רבּי.
— שווער נישט, יונגערמאַן, דיין שבועה וועט זיין פאַלש.
— איך מיין עס מיט'ן גאַנצען האַרצען רבּי, מיט'ן גאַנצען האַרצען.
דאָס ווייבּעל זיצט און וויינט, ווישט זיך די אויג־

אַ לאָדזער מגיד

מוסרט די ווייבּער

נשים צדקניות!
לעצטענס האָט זיך, רחמנא־לצלן, אַריינגעכאַפּט אַ קליפּה צווישען יודישע טעכטער.
עס איז געוואָרען בּיי אונזערע ווייבּער זעהר מאָ־דערן דאָס, וואָס מען דאַרף נישט זאָגען און ס'איז נישט כּדאַי צו זאָגען...
צווישען די בּנות־ישראל פערשפּרייט זיך יעצט מיט אַ געוואַלדיגען טעמפּאָ דאָס, וואָס מיר ווילען נישט בּרענגען פאַרן מויל. איבּעריגענס, עץ זענט דאָך נישט קיין קינדער און עץ פערשטעהט דאָך שוין אַליין!...
פון וואַנען דאָס האָט זיך גענומען, איז שווער צו זאָגען, אָבער צו וואָס דאָס וועט דערפיהרען איז גרינג צו פערשטעהען....
מיר האַלטען, אַז דאָס דאָזיגע, עץ ווייסט דאָך, וואָס איך מיין. וועט נאָך חלילה דערפיהרען צו עפּעס אַנדערש; און וואָס עס איז דער „עפּעס אַנדערש", כאַפּט עץ ענק זיך, מסתּמא אויך!....
און דערפאַר וואָלט געווען אַ יושר, אַז אונזערע ווייבּער און ווייבּלעך זאָלען זיך בּעמיהען, אַכטונג צו געבּען, אַז עס זאָל חלילה, נישט צוקומען צו יע־נעם; און טאָמער עס איז יאָ צוגעקומען צו יענעם, זאָלען זיי טוען דאָס און יענץ, כּדי עס זאָל נישט צוקומען צו די ווייטערדיגע זאַכען.
נאָך געדענקט למען השם, אַז די געפאַהר ליגט נישט בּלויז אין די ווייטערדיגע זאַכען, נאָר אויך אין די פריהערדיגע זאַכען. ס'הויבּט זיך אָן פריהער און עס ענדיגט זיך שפּעטער,... אָדער בּעסער געזאָגט: עס ענדיגט זיך אינגאַנצען נישט שפּעטער.... און דאָ ליגט טאַקע ס'אומגליק.
אַלזאָ געדענקטס, מען מוז איין מאָל פאַר אַלע מאָל אויסוואָרצלען דאָס, וואָס עץ ווייסץ שוין וואָס כ'מיין, אייגענטליך, ניין: מען טאָר נישט אויסוואָרצ־לען דאָס, וואָס ווייס איך וואָס.... ניין. וואָס רעד איך? מען דאַרף יאָ, איהר פערשטעהט? אַט יאָ, יאָ, דאָס מיין איך טאַקע. איבּעריגענס, מען דאַרף דאָך אייך נישט לייגען קיין פינגער אין מויל אַריין!...

שבּת הגדול און קורצער פרייטאָג

קורצער פרייטאָג : פּאַניע שבּת הגדול, איהר האָט געהערט, אַז דער מיניסטער גיט אַרויס אַ נייע פּאַ־זשיטשקע ?
שבּת הגדול : כ'האָבּ געהערט.
קורצער פרייטאָג : נו, איהר וועט זי נעהמען ?
שבּת הגדול : אַ שאלה צי איך וועל נעהמען אַ פּאָזשיטשקע ? זאָל מיר נאָר דער מיניסטער וועלען געבּען !

נען מיט אַ ווייס טיכעלע — איהרע אַקסלען צוקען.
און אַט פאַלט זי אַריין אין זיינע רייד:
— רבּי איך וויל נישט אַזאַ ליבּע. איך בּין איהם מוחל די קלעפּ מיט די סטוסאַקעס, מיט די מיאוס'ע נעמען, וואָס ער רופט מיך. זאָל ער בּעסער ליבּען אַנ'אַנדער פרוי מיט אַזאַ ליבּע ווי ער ליבּט מיך, איך האָבּ שוין געהאַט גענוג ליבּע פון איהם. איך וויל אַ גט, וויל איך. איך וויל נישט פאַלען אונטער זיינע הענט. ער איז אַ מערדער, אַ רוצח, נישט קיין מאַן. מאַכט אַ סוף, רבּי, און לאָזט מיך געהן.
און זי צוכליפּעט זיך.
— בּיזט צופרידען איהר געבּען אַ גט? — פרעגט דער רבּי בּיים מאַן.
— אויבּ זי וועט מיר געבּען אַבּיסעל געלט, וועל איך איהר געבּען אַ גט.
— וואו זאָל זי נעהמען געלט?
— זי האָט אַ רייכען פעטער.
— וויפיל ווילסטו?
— אַ 5 הונדערט זלאָטים.
— און אַז דער פעטער וועט איהר נישט וועלען געבּען?
— איז נישט. וועל איך זי ווייטער ליבּען ווי בּיז אַהער.
— דאָס מיינט דאָך ווייטער שלאָגען זי מכּות־רצח מיט'ן רימען.
— יאָ.
דער רב האָט גערופען איהר רייכען פעטער און איהם איבּערגעגעבּען די גאַנצע חתונה.
האָט דער פעטער געענטפערט, אַז ער האָט נישט קיין גראָשען בּיי דער נשמה. ער האָט אַליין נישט וואָס צו עסען. ער האַנדעלט מיט קראַוואַטלעך, און ער פערדינט וואַסער אויף קאַשע.
און ווידער זיצט דאָס פּאָרל אונטער איין דאַך און ווידער כאַפּט זי קלעפּ מיט'ן לעדערנעם רי־מען, און ווידער שרייט דער מאַן, אַז ער ליבּט זי און זי שרייט פאַר ווערטאָג .
וואָס פאַר אַ וואונדערליכע זאַך דאָס פערהייראַ־טע לעבּען איז!

דוניקאָווסקי זאָל העלפען!

ווי אַזוי וועלען מיר דעקען דעם דעפיציט

אַ דעפּוטאַט האָט געפרעגט דעם פינאַנץ־מיני־סטער :
— פּאַניע מיניסטזשע, ווי אַזוי וועלען מיר דע־קען דעם דעפיציט פון יאָהר 1935-36?
— כ'קלער, און קלער, און האָבּ גאָרנישט אויס־געקלערט. איצט האָבּ איך איין האָפענונג.
— די נייע אינערליכע הלוואה ?
— ניין, צו מאַכען דוניקאָווסקין פאַר וויצע־פינאַנץ־מיניסטער.

די אמת'ע יורשים

בּיים טויט־בּעט פון אַ היגען גביר

אַ היגערגביר האָט געהאַלטען בּיים שטאַרבּען, בּיים בּעט זענען געשטאַנען זיינע זיבּען זיהן און דער דאָקטאָר, פּלוצים האָט זיך דער חולה שטאַרק פונאַנדערגעוויינט.
—וואָס וויינט איהר? — האָט איהם געפרעגט דעם דאָקטאָר.
— פאַרוואָס זאָל איך נישט וויינען. איך ווייס, אַז איך לאָז איבּער נאָך מיר אַ זיהן אַנ'אויסוואורף אַ הולטיי, אַנ'אַפּעריסט און קאָרטען־שפּילער.
— וועלכען זוהן מיינט איהר?
— קלייבּט אייך אויס וועלכען איהר ווילט — האָט דער חולה געענטפערט און אָפּגעשטאָרבּען.

דאָס שטעטעל איז גרייט אויפצונעמען

די מאַדאַם גריפּע

אין אַ שטעטעל נישט ווייט פון לאָדז, האָט אַ דע־לעגאַציע זיך געווענדעט צום בּורמישטש:
-- פּאַניע בּורמישטשו, ווייסט איהר, אַז אין גאַנץ פּוילען בּושעוועט די גריפּע. צי איז אונזער שטאָט צוגעגרייט אויפצונעהמען דעם געפעהרליכען גאַסט?
— פולשטענדיג צוגעגרייט. מיר האָבּען פערבּריי־טערט דעם קאַטוילישען צמענטאַזש און דעם יודי־שען בּית־עלמין, און די קבּרנים האָבּען בּעקומען צו צוויי פּאָמאָטשניקעס —האָט דער בּורמישטש גע־ענטפערט

פּייטעל און טרייטעל

פּייטעל: וואָס? דו לייענסט טאַקע נישט קיין צייטונג?
טרייטעל: צו וואָס? אַז די מודעות פון ראַבּינאַט און פון שומרי שבּת. ווערען דאָך אויסגעקלעבּט אין דער מקוה און אין שטיבּעל — ס'איבּעריגע אינטע־רעסירט מיך ווי דער קאָטער.

מיט וועלכען טאַטע?

קינדערישע נייגעריגקייט

קינד (צו דער מוטער): מאַמעשי, היי־יאָהר וועלען מיר אויך פאָהרען אויף זומער־וואוינונג אין דער זעלבּער וואוינונג קיין פּאָדעמבּיע?
מוטער: יאָ, מיין קינד.
קינד: און מיט דעם אייגענעם טאַטעשי פון פרי־הערדיגען זומער צי מיט אַנ'אַנדערען?

די צייט לויפט

שנעלע בּעדינונג אין אַ היגען רעסטאָראַן

גאַסט (צום רעסטאָראַטאָר) : וואָס איז דאָס פאַר אַ פּאַזשאַנדעק בּיי אייך אין רעסטאָראַן. כ'האָבּ בּע־שטעלט אַ בּעפשטיק און האָבּ איהם נישט בּע־קומען.
רעסטאָראַטאָר: איהר האָט בּעשטעלט בּיי דעם אַלטען גרויען קעלנער?
גאַסט : ווען איך האָבּ בּעשטעלט דעם בּעפשטיק איז ער נאָך געווען אַ שוואַרצער.

זאל פילהארמאניע! טעל. 213-84

זונטאג, דעם 24-טען מערץ ד. י. 4 א זייגער נאכמיטאג

קאנצערט פון די סאוויעטישע לאורעאטן פון אינטערנאציאנאלן קאנקורס א. נ. פון ווייניאווסקי

דוד אויסטראך (2-טער פרייז) ווי אויך דער 13-יעהריגער

בוסיא גאלדשטיין (4-טער פרייז)

פענאמענאלע סאָוו. פידעל-שפילער.

בילעטן צום פרייז פון 1 זל. ביז 6 זל. אין קאסע פון פילהארמאניע.

א מלחמה פון 2 אונטערוועלט-באנדעס

12 יאהר טורמע פאר מארד

(א) אין קרייז געריכט איז נעכטן בעהאנדעלט געווארן דער פראצעס געגען דעם 31-יעהריגען וולאדיסלאוו גלאוואטש, וועלכער ווערט בעשולדיגט אין ערמארדען סטאניסלאוו קאלאדזשעיסקי.

גלאוואטש האט געהערט צו א באנדע בראש וועלכער עס זענען געשטאנען: די ברידער וואשיאק, דער בעריהמטער עדוארד זשמורקאוו, וועלכער זיצט איצט אין טורמע פעראורטיילט פאר א מארד אויף 10 יאהר, און פאר וועלכן דערהרגענעם אנ'עדות אין זיין פראצעס — אויף 6 יאהר טורמע.

אין א צווייטער באנדע בראש וועלכער עס איז געשטאנען באלעסלאוו גריגיעלסקי, אנטיילנעהמער פון דעם היסטארישן אנפאל אויף דער רעסטאראטאר שולטשעווסקי (פיאנצישקאנער 33) בעת וועלכן איין אנטיילנעהמער איז שווער פערוואונדעט געווארן און א דורכגעהענדע פרוי איז דערהרגעט געווארן. גריגיעלסקי איז ערשט צוריק מיט דריי טעג ארעסטירט געווארן. ווייטער האבן צו דער באנדע געהערט די ברידער יאן און אדאם וויטבאווסקי, וועלכע זענען צוגעיצעכטענע ערשט פערמשפט געווארן פאר א מארד פרוב אויף 5 יאהר טורמע, צו דערזעלבער באנדע האבן ווייטער געהערט כאראנזשאק און קרישיאק, שוין אויך געמשפט פאר מארד פרובען, אויך די ברידער סטאניסלאוו און אנטאני קאלאדזשעיסקי.

דער בלוטיגער קאמף צווישען די ביידע באנדעס האט געקאסט עטליכע קרבנות א חוץ קאלאדזשעיסקין.

דער בעשולדיגער גלאוואטש, וועלכער איז נעכטן געשטאנען פארן געריכט, איז אין זיבער צייט פעראורטיילט געווארן דורכן ראש פון דער געגנער באנדע גריגיעלסקי און זיין געהילף יאן וויטקאווסקי מען זאל איהם אויסשטעכן די אויגען. דעם דאזיגען אורטייל האט אויסגעפיהרט יאן גיבטער וועלכער איז צוזאמען מיט נאך פיר פערזאן פון דער גריגיעלסקי באנדע בעפאלען גלאוואטשען אויף פראגא ציעשקאווער גאס איהם ענטוואפענט, אריינגעשלעפט אין א טויער און מיט א דראהט איהם אויסגעשטאכען די אויגען.

גיבטער האט פאר דער דאזיגער ארבייט בעקומען אנדערטהאלבען יאהר טורמע. גלאוואטש'ן איז געלונגען אפצוראטעווען איין אויג.

ווען נאכדעם איז גלאוואטש דאך געבליבען איינער פון די אגרעסיווסטע געגנער פון בער גריגיעלסקי-באנדע — האבען איהם די באנדיטען פערמשפט צום טויט.

גלאוואטש האט זיך וועגען דעם דערוואוסט און בעשלאסען נישט צו ווארטען ביז מען וועט דעם משפט אויבער איהם אויספיהרען. ער האט זיך געשאפען א רעוואלווער און אנגעהויבען זוכען זיינע שונאים.

אין אווענד דעם 8 נאוועמבער 1934 האט ער אויפ'ן רוג דווארסקא און מליצארסקא גאס בעגעגענט דריי פון דער געגנער-באנדע סטאניסלאוו קאלאדזשעיסקי, סטעפאן וואיטיצסקי און וולאדזשימיעזש בערעזעצקי. גלאוואטש האט זיך געווענדעט צו קאלאדזשעיסקין און געפרעגט וואו ס'געפינט זיך איצט דער הויפט פון דער באנדע.

קאלאדזשעיסקי האט איהם אנגעוויזען דעם אדרעס פון גריגיעלסקי אויף מאריצארסקא 29.

גלאוואטש איז אוועק אהין און אנגעהויבען רופען גריגיעלסקין. עס איז אבער ארויסגעקומען גריגיעלסקי'ס מוטער און אויסגערעדט גלאוואטשען אלעמאל ער קומט מאכען אוואנטורעס, דערביי האט זי אויך ערקלערט, אז דער זוהן וואוינט נישט אין דער היים, אז ער בעהאלט זיך אויס פאר דער מאכט.

גלאוואטש איז אוועק און געלאזט זיך ווייטער זוכען זיינע געגנער. אין טויער אויף מאריינאר־סקא 39 האט ער ווידער אנגעטראפען אויף סטאניסלאוו קאלאדזשעיסקין און בערעזעצקין. ער האט זיך געווענדעט צו זידלען קאלאדזשעיסקין אלעמאל ער האט איהם פאלש אינפארמירט, אז גריגיעלסקי איז אין דער היים, און אין דער אמת'ן בעהאלט ער איהם ביי זיך אין זיין וואוינונג. דערביי האט גלאוואטש אינטער דער דראהונג פון רעוואלווער געצוואונגען קאלאדזשעיסקין, ער זאל איהם פיהרען צו זיך אין זיין וואוינונג.

ביי קאלאדזשעיסקין האט ער געטראפען נאר זיין ברודער אנטאני אין צוויי פרויען.

גלאוואטש האט געמאכט א רעוויזיע אין דער גאנצער שטוב און צום סוף אנ'אויפגערעגטער וואס ער האט גריגיעלסקין נישט געטראפען, אויסגעשאסען קאלאדזשעיסקין אין בויך אריין, ער האט ערקלערט, אז ער טוט עס, כדי גריגיעלסקי זאל איהם געדענקען.

קאלאדזשעיסקי האט שווער פערוואונדעטער גלאוואטש'ן, דער לעצטער האט אבער ווידער אויסגעשאסען און געטראפען דאסמאל קאלאדזשעיסקין אין הארץ. דער לעצטער איז באלד אוועקגעפאלען א טויטער.

פאר דעם אט מארד האט דאס קרייז-געריכט נעכטן פערמשפט גלאוואטש'ן אויף 12 יאהר טורמע.

אכטונג!

סחורה

די שענסטע, די בעסטע

ביי די בעניעסטע פאבריקס-פרייזען

— נאר ביי —

Sp. Akc. H. Landsberg

PIOTRKOWSKA 43

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) היינט בייצאכט דיזשורירען: מ. קאס' פערקיעוויטש (זגערזשער 54), י. סיטקיעוויטש (קא פערניקא 26), מ. זונדעל עוויטש (פיעטריקאווער 25), ס. באיארסקי און וו. שאט (פשעיאזד 19), מ. ליפיעץ (פיעטריקאווער 139) דיכטער און לאבאדא 11 ליסטאפאד 86).

בילדער-אויסשטעלונג פון קינסטלער נתן שפיגעל

דער בעריהמטער קינסטלער נתן שפיגעל געפינט זיך איצט אין לאדז און האט איינגעארדענט אנ'אויסשטעלונג פון זיינע בעסטע בילדער, דער רובטער זיינע לעצטע שאפונגען.

די אויסשטעלונג ווערט געעפענט זונטאג אין לאקאל פון „בני-ברית" פעטריקאווער 90.

די אויסשטעלונג וועט נאר זיין אפען 4 טעג. נאכדעם ווי די אויסשטעלונג וועט געשלאסען ווערן פאהרט דער קינסטלער קיין ארץ-ישראל.

עס איז צו האפען, אז די אויסשטעלונג וועט שטארק בעזוכט ווערן און וועט האבען דעם ערפאלג, ווי דער קינסטלער פערדינט עס.

Dr. med. L. Berman

צעגעלניאנא 15, טעל. 149-07

ספעציאל-ארצט פאר מענער-שוועכע-בעהאנדלונג און סעקסועלע בעראטונג.

נעמט אן פון 8—11 און פון 4—8 אווענד.

זונטאג פון 9—1 פארמיטאג.

פאר אונבעמיטעלטע—לעטשניצע-פרייזע

די נייעסטע פערפומען

עמפפעהלט

די איינציגע

קאנקורענץ-פערפומעריע

J. DRUKIER

5 ZAWADZKA 5

TEL. 175-92.

די פיינסטע

טואלעט-זייפען,

פודערן,

ווי אויך אלערליי

קאסמעטיק

אין און אויסלענדישע

בעמערקונג: ענגראסיסטען בעקומען א ספעציעלען ראבאט.

טוריסטען-אפטיילונג ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע איז לאדז

סיסטעמאטישע טוריסטען-רייזעס קיין ארץ-ישראל

מיט דער שיף „פאלאניא", וואס געהט אפ פון קאנסטאנץ יעדע 2 וואכען. איינשרייבונגען אויפ'ן פסח-אויספלוג ווערען אנגענומען אין ציונ. ביורא, שרודמיעסקא 29 נור ביז'ן 26 מע רץ 1935

● ר. איזראעל ●

דער בערזען-סוחר

146

שפאנענדער ראמאן פון יודישען לעבען

שולמית האט נישט געהערט וואס ס'האבען גערעדט די עדות. ס'איז פערבייגעגאנגען פאר איהר אונבעמערקט די הערע פון פראקוראר, זי האט נישט געוואוסט וואס עס האט גערעדט איהר אייגענער פערטיידיגער, וועלכער האט דאך געמוזט אויסזוכען מאטיווען, וועלכע זאלען פערטייטשען דאס פערברעכען און וועלכע זאלען זי כאטש אין דעם גרינג סטער מאס פערטיידיגען, איהרע געדאנקען זענען אבער געווען פערנומען מיט עפיס אנדערש, נישט מיט די עטליכע מאמענטען, וועלכע וועלען נאך פארקומען ביז'ן סוף, נאר מיט'ן סוף אליין.

זי האט ווי אין א נעפעל געזעהען ווי דאס געריכט איז אוועק אויף דער בעראטונג, האט געהערט ווי אין דעם גרויסען געריכטס-זאל האט אנגעהויבען צו זשומען ווי אין א ביהנע-שטאק. זי האט דעם שלייער פון פנים נישט אפגערוקט, נאר לויט דער זשעסטיקולאציע און ליידענשאפטליכע שמועסען צווישען פובליקום האט זי פערשטאנען, אז דאס דעבאטירט מען וועגען דעם וואס פאר א אורטייל דאס געריכט וועט ארויסטראגען.

דזשאן קיסטער איז געזעסען נעבען איהר, דורך דער גאנצער צייט פון פראצעס האבען זיי זיך נישט אויסגעטוישט אפילו מיט קיין איין ווארט, איצט ווארטענדיג אויפ'ן סוף פון דער בעראטונג צווישען די ריכטער האט דזשאן זיך געווענדעט צו דער פרוי רובין.

— ווי פיהלסט זיך שולמית.

זי איז געבליבען זיצען אזוי ווי פריהער, נישט געווענדעט קיין בליק צו איהם און געענט־פערט אזוי ווי פון שלאף.

— גאנץ גוט, און דו?

— איך אויסגעצייכענט, איך קען די גאנצע פראצעדור אזוי ווי אויף אויסווענדיג, איך האב פריהער געוואוסט, אז מיך קען דא גארנישט פער־בערגען.

— דזשאן, וואס פארא אורטייל וועט זיין?

— איך ווייס עס גענוי, אבער וואס פארא אורטייל, ווילסט דו געוואלט, אז עס זאל פאלען.

— מיט־שטראף, האט שולמית מיט דער זעלבער רוהיגקייט געענטפערט.

— דיין שטראף וועט ערפילט ווערען, קיין אנדער אורטייל קען דא אין דאזיגען פראצעס נישט פאלען.

שולמית האט אזש אנגעהויבען צו שמייכלען פון צופרידענקייט.

— אזוי איז גוט, אלוא, דו פערזיכערסט, אז קיין אנדער אורטייל קען נישט פאלען.

— מיט דער גאנצער זיכערקייט זאג איך עס דיר.

— און דו דזשאן האסט גארנישט קיין מורא?

— גארנישט, אבסאלוט נישט.

— האסט דאך א פאמיליע.

— איך האב הפקר געמאכט מיין פאמיליע נאך דעמאלס ווען איך האב צונויפגעמאכט ביידע ענינים ווען איך האב געמאכט א פלאן פון מיין ווייטערדיגען לעבען...

— פון דעם בידערטרעכטיגען לעבען, נישט אמת?

— ווי דו ווילסט קענסט דו דאס אנרופען.

— האסט דו פאר דעם געצוואונגענעם טויט פאר גארנישט קיין מורא?

— ניין, גארנישט.

— און ווי אזוי ווילסט דו פערברענגען די לעצטע שעה'ן פון דיין לעבען?

דזשאן האט געשמייכעלט.

— דאס איז א זעהר אריגינעלע פראגע פאר א צום טויט-פערמשפטען, וואס איז דאס פאר מיר פארא אונטערשיד, ווי אזוי איך וועל פערברענגען אין לעצטען טאג?

— פאר מיר איז עס גאר א גרויסער אונטערשיד. דאס אינציגע מיט וואס מיינע געדאנקען זענען פערנומען איז פערלויף פון גאנצען פראצעס, אין איז טאקע די האריבע פראגע.

דזשאן מיט שולמית'ן האבען זיצענדיג אויף דער בעשולדיגונגס-באנק הארט איינער נעבען דעם אנדערען דאך נישט געקענט צווישען זיך פיהרען קיין פילאזאפישע חקירות, זיי האבען געקענט שטע־לען קורצע פראגען און געבען אפגעהאקטע תשובות, דזשאן האט אפילו נישט געהאט די מעגליכקייט איבערצופרעגען שולמית'ן מיט וואס איהרע גע־דאנקען זענען אזוי שטארק פערנומען.

אין דער צייט ווען שולמית האט גערעדט מיט דזשאנען זענען זיי געווען אבסאלוט געווארען דורך אין מענש, וועלכער איז געזעסען אפילו ווייט פון זיי און פון זיי נישט אפגעלאזט די אויגען, דאס איז געווען שמעלקע מארקוס, ער איז דא געווען דורך דער גאנצער צייט פון פראצעס, זיין עדות־זאגען איז געווען א זעהר קורצע. ער האט נאר געקענט ערקלערן, אז ער ווייס פון גארנישט אזוי ווי ס'איז אין דער ווירקליכקייט געווען. אויף די פראגען וועלכע ס'האבען איהם געשטעלט דער פראקוראר און פערטיידיגער האט ער קורץ געענטפערט, נאך זיינע ערקלערונגען איז ער געבליבען זיצען אין געריכטס־זאל און זיך גענוי צוגעהערט און צוגעקוקט צו די פערהאנדלונגען, ער האט יעדען פרט אנאליזירט און צום סוף האט מארקוס בשום אופן נישט געקענט משיג זיין צוליב וואס שולמית רובין איז בעגאנגען די גאנצע רייה פערברעכענס, וועלכע האבען איצט געקריגט איהר געוויסען, ס'איז דאך געווען וואונדערבאר, אז דאס געריכט האט לויט מארקוסעס מיינונג, די דאזיגע פראגע נישט בעוויזען אויפצוקלערען אפילו איז דער מינדעס־טער מאס.

— ווי אזוי קען איצט דאס געריכט משפטן; האט זיך מארקוס געטראכט, אפילו פאר מיר איז דער ענין אבסאלוט נישט אויפגעקלעהרט מכל שכן שוין פאר'ן געריכט, וועלכע בעגנוגענט זיך מעהר מיט דער פארמעלער זייט ווי מיט דער פסיכא־לאגישער. וואס פארא אורטייל דאס געריכט זאל איצט נישט ארויסטראגען וועט ער זיין נישט קיין גערעכטער. דער פראצעס איז לויט מיין מיינונג, נאך לאנג נישט פערענדיגט. ער איז געווען שטארק אין כעס סיי אויף דער פרוי רובינס אדוואקאט און סיי אויף קיסטערס, ער האט געטראכט, אז הגם ער איז נישט קיין יוריסט וואלט ער דעם גאנצען פראצעס בכלל אנדערש אוועקגעשטעלט און וואלט זיכער געווען אפגעראטעוועט שולמית רובין פון טויט.

— צי איז מיר דאס בכלל אנ'אונטערשיד, אז שולמית זאל אפגעראטעוועט ווערען? האט זיך מארקוס פלוצלינג געכאפט. נאך וואס? צוליב וואס? איז טאקע נישט גלייכער, אז נאך די אלע מוראדיגע זאכען, וועלכע ס'זענען איר פערלאפן פון א קורצע צייט פארגעקומען זאל די פרוי רובין טאקע שטארבען? קען מען דען בכלל טראכטען, אז אין די דאזיגע מוראדיגע פערברעכענס זאל שטעקען אפילו אן אידעאליזם וואס בערעכטיגט זיי? צי איז דאס געריכט נישט גערעכט, ווען ס'לאזט זיך נישט אריין ספעציעל אין די טיפענישען פון פער־ברעכעריס נשמה, גריבעלט זיך נישט דארט נאר בעהאנדעלט די פאקטען אזוי ווי זיי זענען?

(פארטזעצונג קומט)

לאדזער יודיש רעפרעזענטאנץ-טעאטער
„ראזמאיטאשטשי"
ציגעל-גאס 27. טעל. 112-25.
דירעקציע: דוד צעלמייסטער.

שבת 4.30 נאכמ. פרייזן פון 45 גר. ביז 1 זל. 1-טע רייה. שבת 9.30 אוונט פרייזן פון 80 גר. ביז 2 זל. 1-טע רייה.
צוליב די שווערע פראבעס, ווערט היינט, פרייטאג, נישט געשפילט.

נאסטשפילען פון בעריהמטע אפערעטן-פאר
ווערא קאניעווסקא און **פאול ברייטמאן**

צוזאמען מיט'ן בעריהמטן קינסטלער-אנסאמבל פון „ראזמאיטאשטשי" (לויט א.ב.): באזשיה מאקס, גרודבערג יצחק, גוטמאן ק., הערש-קאוויטש ש., הילסבערג מרדכי, האמבורגער דוד, ליפמאן משה, ליפמאן נאטאליא, ליטאן ענ'י, לעמבערגער גרשון, ליבראווסקא לאה, צווילך ישעיהו, רובינא פאניא און א נייע נאך אין לאדז נישט געשפילטע מוזיקאלישע קאמעדיע

פרעמיערע!
די שכור'טע
אין 2 אקטען מיט פראלאג און עפילאג פון י. נאדעל.

ווערא קאניעווסקא אין דער פרעכטיגער קרעאציע „די שכור'טע".
פאול ברייטמאן אין דער פרעכטיגער קרעאציע אלס „פרעדי".
שפאנענדער אינהאלט! פרעכטיגע מעלאדישע מוזיק! קאמישע סיטואציעס!
גרויסער כאר און ארקעסטער אונטער אנפיהרונג פון דיר. לעאן זעלמאן. בילעטן א גאנצן טאג אין טעאטער קאסע.
זונטאג 2 פארשטעל.: 4.30 נאכמ. און 9.30 אוונט.

א „בעאמטער" פון פינאנץ-אמט געכאפט אויף דער „הייסער מינוט"

בעאמטער פון זדונסקא-וואלא האט זיך פערנומען מיט נישט קיין גלאט-כשר'ע געשעפטלעך.

ביידע חברה-לייט זענען פערהאלטען געווארען. די פאליציי פיהרט אנ'אויספארשונג.

(א) אין דער צענטראלע פון דער פירמע „פאוו" האט געארבייט דער אנגעשטעלטער א געוויסער ראפאל סטריקאווסקי.

סטריקאווסקי האט געהאט א צוטריט צו אלע רעכנונגען און ביכער און געגוי' געוואוסט וועגען אלע איינקויפען און אומזאץ פון דער פירמע. ער האט דערום בעשלאסען דאס דאזיגע „וויסען" זיינס אויסצונוצען און האט געשלאסען א שותפות מיט א געוויסען סטאניסלאוו פרענקעל, א געוועזענעם אנגעשטעלטען אין דעם פינאנץ-אמט אין זדונסקא-וואלא, וועלכער האט לעצטענס געוואוינט אויף פעטריקאווער גאס 62.

פערזעהן אין אלע גענויע אויסצוגען פון די ביכער פון דער פירמע, וועלכע עס האט איהם צוגעשטעלט סטריקאווסקי, איז ער געקומען צו דעם אינהאבער פון דער פירמע „פאוו", ה' זעלוועהר, און איהם ערקלערט, אז אויב ער וועט איהם נישט בעצאהלען 10 טויזענד זל., וועט ער איהם צוציהען צו פעראנטווארטליכקייט פאר ברענגען שאדען דעם „סקארב".

ה' זעלוועהר האט געמאכט דעם אנשטעל, אז ער געהט איין אויף דעם געשעפט און בעשטימט די שאנטאזשיסטען א בעגעגניש אין א צוקערניע, גלייכצייטיג האט ער וועגען דעם מיטגעטיילט דער פאליציי.

פונם געשפרעך ביים טישעל, האבען די פאליציי אגענטען באלד פערשטאנען וועגען וואס ס'האנדעלט זיך. מען האט זיי ביידע פערהאלטען. אין פרענקעל'ס פארטפעל האט מען געפונען נאך א רייה דאקומענטען, וועלכע האבען בעוויזען, אז דער געוועזענער

MODNE TKANINY **E. i L. KAHAN** PIOTRKOWSKA 80
Skład Komisowy: Z. Bornstein S. A. Starzyce.

גענעראל = פערזאמלונג פון „תומכי אורחים"

אין דער אנוועזענהייט פון א גרעסערע צאהל מיטגלידער איז פארגעקומען די גענעראל-פערזאמלונג פון „תומכי אורחים". די פערזאמלונג עפענט וויצע-פרעזעס ה' מ. בערגער און די אנוועזענדע בעעהרען דורך אויפשטעהן פון די ערטער די פערשטארבענע פערוו.-מיטגלידער, דערונטער דעם פרעזעס ר' יוסף בעכער ז"ל. אלס פארזיצער פון דער גענעראל-פערזאמלונג ווערט געוועהלט ה' י. ליכטענשטיין, אלס אסעסארען די ה"ה נ. געמבינסקי, ח. ענגעלקי, ל. וויינטרויב, אלס סעקרעטאר מ. ראזענשטיין.

פעראיינס-סעקרעטאר ה' ל. לייזעראוויטש גיט אפ דעם טעטיגקייטס-בעריכט פאר די לעצטע 11 חדשים פון 1 אפריל 1934 ביז דעם 28 פעברואר 1935. די קוך האט פערטיילט שבתים און יום-טובים מאלצייטען פאר 13.500 פערזאנען אויפ'ן ארט צו עסען, און 6000 פאמיליען האבען אהיים בעקומען די מאלצייטען, די שבועות און סוכות-אקציע האט פערטיילט פאר 3000 פערזאן צו דער זעט, די פאריאהריגע פסח-אקציע האט פערטיילט 685 פאמיליעס פראדוקטען אין נאטור, אויף גאנץ פסח און די קוך, וועלכע איז איינגעארדענט געווארען אין זאל פאמארסקא 43 האבען גענעסען 300 פערזאנען מענער און פרויען.

סעקרעטאר לייזעראוויטש מעלדעט אויך, אז ביי „תומכי אורחים" איז געגרינדעט געווארען א גמילות חסדים-קאסע, בכדי צו פעראייביגען דאס אנדענקען פון פערשטארבענעם פרעזעס ר' יוסף בעכער ז"ל. די הכנסה פון פעראיין האט בעטראפען 14 טויזענד 981 זל. מיט 44 גר. הוצאות זענען געווען 14 טויזענד 974 זל. מיט 79 גר. און פראדוקטען איז אריינגעקומען אין דער ווערט פון 4000 זל.

דער בעריכט ווערט דורך דער רעווידיר-קאמיסיע בעשטעטיגט, נאכדעם ווי ס'רעדען וועגען בעריכט די ה"ה ל. רעזניק, פרוי ראדזינער, ד. זילבערבערג ש. אשעראוויטש, וועלכע זאגען זיך ארויס, דאס אין איצטיגען קריטישען מאמענט דארף „תומכי אורחים" אויף פיל פערגרעסערן איהר טעטיגקייט און נישט זיך אפשטעלען, מורא האבענדיג פאר דעפיציטען, ס'ענטפערט דערויף אפ וויצע-פרעזעס מ. בערגער, סעקר. לייזעראוויטש, ב. ליפשיץ, פרוי גאלדבערג מ. גרינבערג, י. זילבערשאץ. ס'ווערט דאן אויסגעדריקט אויס א דאנק דער אלטער פערוואלטונג.

אין דער נייער פערוואלטונג ווערען געוועהלט די ה"ה אברהם קאן, דאזאר משה בענדעל, מענדעל בערגער, הערשעל פראפעסארסקי, מאטעל מיזעס, שלמה ראדזינער, בעריש ליפשיץ, ראובן האפמאן, יצחק זילבערשאץ, מרדכי גרינבערג, לייזער זארזשעווסקי, משה אפמאן, בונם אלבעק, דוד בעכער, בנציון ראפאפארט, חיים ענגעלקי, לוזער סטודענקאווסקי, לייביש וויינטרויב, רעווידיר-קאמיסיע: הערשעל אפאטשינסקי, דוד זילבערבערג, אהרן קרישטאל. קאנדידאטען ארי' בערגער, מאכעל ראזענשטיין.

שטיצע פאר יודישע ארבייטסלאזע אין נאמענסטאג פון מארשאל יוזעף פילסודסקי

אין צוזאמענהאנג מיט' יום-טוב פון נאמענסטאג פון מארשאל יוזעף פילסודסקי, האט „ביגות-לחם" אין פערשטענדיגונג מיט'ן קאמיטעט פון „פונדוש פראצי" ארויסגעגעבען 300 יודישע ארבייטסלאזע-פאמיליעס פעקלעך פראדוקטען.

די פעקלעך זענען בעשטאנען פון וואורשט, אייער, קאנסערוון און חלה.

Dr. Wołkowyski
האט זיך איבערגעצויגען אויף
ציגעל-גאס 11, טעל. 238-02
נעמהט אן אין הויט- און ווענערישע קראנקהייטען, מענער-שוועכע
פון 8–11 ביי טאג און פון 4–9 אוועד

Dr. REICHER
פאלודניאווא 28, טעל. 201-93
ספעציאליסט
פאר מענער-שוועכע-בעהאנדלונג.
סעקסועלע בערעטונגען און פסיכא-אנאליזען
נעמט אן פון 8–1 און פון 1–5 אוונט

געזוכט געוועהר און געפונען עפעס אנדערש...

צוויי אפעריסטען פערמשפט צו א יאהר תפיסה

אין דער וואוינונג פון רודאלף לעהמאן (מאר-שאלקאווסקא 19) האבען זיך געמאלדען צוויי פערשוין, וועלכע האבען זיך פארגעשטעלט אלס פאליציי-אגענטען, וועלכע האבען די אינפארמאציע דערהאלטען א ידיעה צו ס'איז נישט בעהאלטען ביי לעהמאן געוועהר.

די צוויי אגענטען האבען אדורכגעפיהרט א גענויע רעוויזיע. קיין געוועהר האבען זיי נישט געפונען אבער דערפאר האבען זיי געפונען עפעס אנדערש, וואס איז זיי אויך צונוץ געקומען: — זיי האבען צוגענומען 250 זל. מזומן-געלט און נאך ווערט-זאכען. לעהמאן האט אויף דעם מאנעוור זיך באלד געכאפט און אויפגעהויבען אנ'אלארם. מען האט די צוויי פערשוין פערהאלטען. דאס זענען צוויי בעוואוסטע אפעריסטען: וואצלאוו זדעבלאווסקי און מיכאל דזשאנטאר.

ביידע זענען געווען געשטאנען פאר'ן געריכט ביידע „אגענטען" האבען בעקומען צו 1 יאהר תפיסה.

זאל פילהארמאניע טעל. 213-84
היינט פרייטאג, ד. 22 מערץ 8.30 אוונט און שבת, ד. 23 מערץ 7 אוונט
2 גאסט-אויפטריטען פון
קובאנער קאזאקן = אנסאמבל
מיט אנ'אייגענעם באלאלייקע-ארקעסטער
אונטער דער דירעקציע פון דער פירשטין ELŻBIETA GAGARINOWA
אין פראגראם: א גאנצע רייהע קאזאקישע לידער אילוסטרירט מיט סאזאקישע טענץ. •••• בילעטן צו בעקומען אין קאסע פון פילהארמאניע.

וועגען א קאלעקטיווען אפמאך פאר די סעזאן-ארבייטער

בעמיהען זיך די פראפ. פעראיינען

(א) ווי מיר האבען שוין מיטגעטיילט האבען די פראפעסיאנעלע פעראייגען פון די סעזאן-ארבייטער אונטערגענומען אנ'אקציע וועגען שליסען א קאלעקטיווען אפמאך מיט די שטאטישער פערוואלטונג. צוליב דעם האבען די פארשטעהער פון די דאזיגע פעראייגען אפגעהאלטען א בעראטונג מיט דעם קאמיסאר וואיעוואדזקי, און עס איז אויסגעארבייט געווארען א פראיעקט פון דעם נייעם אפמאך.

אלס גרונד פאר די לויגען האבען די פעראייגען אנגענומען דעם אפמאך פון 1928 מיט אנ'ערמעסיגונג פון 15 פראצ. אזוי ווי עס האבען רעדוצירט זייערע לויגען די טעקסטיל-ארבייטער. אין פאל וועט דער דאזיגער אפמאך זאל אנגענומען ווערען וועט א סעזאן ארבייטער פערדינען 5,50—650 טעגליך.

דער דאזיגער פראיעקט טרעפט אבער אן אויף שוועריגקייטען צוליב מאנגעל אין ענטשפרעכענדע סומען אויף צו העכערן די לויגען פאר די סעזאן ארבייטער.

די פעראייגען בעמיהען זיך, אז דער אפמאך זאל געשלאסען ווערען נאך איידער עס הויבען זיך אן די סעזאן ארבייטען, כדי עס זאל נישט ענטשטיין שפעטער קיין איבעררייס אין דער ארבייט.

שויז מארגען אין קינא „EUROPA"
די גרעסטע סענסאציע פון דער וועלט
„איך בין א דעזערטיר"
דער דאזיגער פילם אילוסטרירט אויטענטיש די איבערלעבונגען פון א אונשולדיג פערמשפט'ען, ווען די תפיסה האט געמאכט פאר א פערברעכער.
דער פילם איז פאר מענשען מיט געזונדע נערוון!
אונגעוועהנליכער רעאליזם!
שפאנונג און עמאציע!
אנהייב 12 בייטאג.

פון „אוזדראוויסקא"

די קאנצעלאריע טיילט מיט, אז די איבשרייבונגען פון קראנקע אויף ארויסצופאהרען אויף ערשטע סעזאן פאר פרויען קיין „אוזדראוויסקא" קומט פאר דינסטאג דעם 26 מערץ, 3 נאכמיטאג.

די קאנדידאטקעס דארפען זיך מעלדען אין קאנצעלאריע צעגעלניאנע 21, מיט א פאס, ארער אנ'אנדער פערזענליכען דאקומענט און א בעזונדערע פאטאגראפיע.

פריהלינגס-מאדע-רעווי אין „פילהארמאניע"

א גרויסען און בעטערעס רופט ארויס די מאדע-רעווי, וועלכע קומט פאר זונטאג דעם 24. מערץ 12 א זייגער בייטאג אין פילהארמאניע אונטער די דירעקציע פון בעקאנטען פאר-קענער ברוניסלאוו א'וואנאווסקי.

אין דער רעווי נעמען אנטייל די גרעסטע מאדע פירמען מיט גוסין קאטלער און מ. אפפעלבוים און דער שפיץ.

בריף אין רעדאקציע

חשוב'ער רעדאקטאר!

ערלויבט אונז צו פערעפנטליכען אין אייער חשוב'ע צייטונג פאלגענדע שורות:

צו דער עפענטליכקייט.

אין צוזאמענהאנג מיט דער נאטיץ אין „מיעס פאלקסבלאט" פון 12 מערץ א. נ. „פערקויפט דייטשע נאדלען פאר שווייצארישע, ערקלערען מיר פאלגענדעס:

נאך אין מאי 1933 האבען מיר שטריקער-מייסטער אויף א אלגעמיינע פערזאמלונג אנגענומען א בעשלוס צו באיקאטירען דייטשע אויסארבייטונגען. צו דעם צוועק האבען מיר זיך בעמיהט אויסצוגעפינען אין די פערשידענע אייראפעאישע לענדער פאבריקען, וועלכע פראדוצירען מאשינען און נאדלען, וועלכע זענען נויטיג צו אונזער פאבריקאציע.

אויף דעם האבען מיר דערהאלטען ידיעות פון דער שווייץ, אז דארטען עקזיסטירט א פאבריק. ווילענדיג זיין זיכער, אז מיר האבען נישט צו טון מיט א פערמאסקירטע דייטשע פירמע, האבען מיר זיך געווענדעט צו דעם צענטראלען אנטי-היטלער קאמיטעט אין ווארשא אויסצופארשען אויפן ארט די ריכטיגקייט דערפון. אויף דעם האבען מיר דערהאלטען פון אויבענדערמאנטען קאמיטעט אין ווארשא א מיטטיילונג, אז די אויבענדערמאנטע פאבריק איז א עכט שווייצארישע און איז פריי פון דייטשען קאפיטאל (דעם אריגינאל פון בריף ליגען מיר ביי אין רעדאקציע). מיר האבען ענטשפרעכענדע בריף פונאנדערגעשיקט צו אלע שטריקער-מייסטער אין לאדז, אין וועלכע מיר האבען זיי אויפגעפאדערט צו קויפען נאר שווייצארישע נאדלען.

וואס אנבעלאנג דעם עצם ענין פון ה' אפעלבוים שטעלט זיך פאקטיש די לאגע פאר אזוי: ה' אפעלבוים בעציהט נישט דירעקט נאדלען פון דייטשלאנד נאר קויפט זיי אין לאדז ביים אגענט פון דער דייטשער פירמע. מיר ווילען נישט קוועסטיאנירען די הרטה-ערקלערונג פון ה' אפעלבוים און מיר דריקען דערביי אויס אונזער איבערצייגונג, אז אויף להבא וועט ה' אפעלבוים זיך ארויסציהען פון פערקויף פון דייטשע נאדלען.

די פערוואלטונג פון שטריקער-מייסטער פעראיין ביים צענטראלען האנדווערקער-פערבאנד לאדז, פילסודסקיגא 69

זאל פילהאַרמאָניע, טעל. 84-213. זונטאג, דעם 24־טען מערץ ד.י. 12 א זייגער בייטאג

1־טע פריהלינגס־ רעוואָלוציאָנס מאָרגע־רעוויע

אונטער דער וואַרשעווער דירעקציע פון BRONISŁAW IWANOWSKI, מיטן אנטייל פון וואַרשעווער רעפּרעזענטאַציאָנס־פירמעס.

בילעטען פערקויפט די קאַסע פון פילהאַרמאָניע

די אימפּאָזאַנטע יובל־פייערונג

פון טעאַטער־דירעקטאָר דוד צעלמייסטער

די יובליי־פייערונג פון ד״ר. ד״ד צעלמייסטער איז אויסגעפאַלען זעהר אימפּאָזאַנט. דער טעאַטער „נאַמאַניטאַשטשי" איז געווען איבערפולט. צווישען דעם עולם האָט מען געזעהן אָנגעזעהענע פּערזענליכקייטען פון אַלע קרייזען און שיכטען פון דער לאָדזשער יודישער און נישט יודישער בעפעלקערונג, וועלכע זענען געקומען בעערען און אָפּגעבען כבוד דעם פערדינסטפולען יודישען טעאַטער־טוער.

די סצענע איז ספּעציעל געווען דעקאָרירט און האָט זיך געבאָדען אין א ים בלומען.

די פייערליכקייט ווערט געעפענט מיט אן אויפמאַרש פון דעם בערימטען „וויבראַטבאַנד" — דעשער אָרקעסטער.

נאָך דעם אויפמאַרש זענען אויסגעפיהרט געוואָרען 3 איינאַקטערס, וואָס זענען ספּעציעל געשריבען געוואָרען פאַר דעם יובל. אויסגעפיהרט פון די אַרטיסטען: לאה ליבראָווסקי, עני ליטאַן, משה ליפּמאַן, יוסף סטרוגאַטש, מאַקס באַזשיק, גרוזבערג, האַמבורגער, הילסבערג און צוויליך.

דערנאָך הויבען זיך אָן די בעגריסונגען. דער ערשטער בעגריסט דעם יובילאַר דער פּרעזעס פון יודישען אַרטיסטען־פעראיין אין פּוילען, הר ברין, אן אינהאַלטס־רייכע און בעגייסטערטע רעדע וועגען דער פילזייטיגער און טעאַטראַלער טעטיגקייט און גרויסע פערדינסטען פון יובילאַר פאַרן יודישען טעאַטער האָט געהאַלטען דער רעדאַקטאָר אוגער. ווייטער בעגריסען: דער דיכטער משה בראָדערזאָן, אַרטיסט משה ליפּמאַן, יוסף סטרוגאַטש, ד״ר האַמבורגער. ווייטער האָט דער אַרטיסט יצחק גרודבערג געלייענט מאַסען שריפטליכע און טעלעגראַפישע בעגריסונגען פון פערלאַג „בייער פאַלקסבלאַט", אַרטיסטען, טעאַטער־דירעקטאָרען, זשורנאַליסטען, שריפטשטעלער, דיכטער און קולטור־טוער. מ׳האָט דעם יובילאַר אויך איבערגעטראָגען א סך ווערטפולע מתנות און צענדליגער קוישען בלומען.

אין דירעקטע ווערטער האָט דער יובילאַר געענטפערט אויף די בעגריסונגען און אויסגעדריקט דעם טיפסטען דאַנק פאַר דעם כבוד, וואָס מען טיילט איהם צו. ער האָט אויך געדאַנקט דעם יובל־קאָמיטעט פאַר איינאָרדנען די פייערונג. דער רעדאַקציע „בייער פאַלקסבלאַט", דעם פּובליקום און אַלע די, וועלכע האָבען זיך אַזוי וואַרם בעטייליגט אין זיין יום־טוב.

אין דעם קאָנצערט־טייל האָבען זיך בעטייליגט די אַרטיסטען: רייזעל ליבראָווסקא, פאַניא ראַבינא, חנה לעווין, זשעני שמילאָוויטש, מאַקס באַזשיק, יעקב פישער; פון שטאַטישען טעאַטער: די אַרטיסטען עליזא פישער־ובנא, י. וואַשטשעראָוויטש, מאַלעצקי ווי אויך דער טאַנץ־דועט מילעווסקי.

מיט דעם קאָנצערט־טייל האָט אָנגעפיהרט דער אַרטיסט יוסף סטרוגאַטש.

דער בעגאַבטער דיריגענט זעלמאַן האָט אָנגעפיהרט מיט א פערגרעסערטען אָרקעסטער און אויסגעפיהרט איינציגע זעהר געלונגענע קאָמפּאָזיציעס.

די פייערונג, וועלכע האָט געדויערט ביז 3 א זייגער בייטאָג, האָט בעוויזען ווי שטאַרק פּאָפּולער עס איז דער פערדינסטפולער בעל־יובל ד״ד צעלמייסטער.

פון „בערעק־יאָסעלעוויטש־לעגיאָן"

לעצטען און אין א אייגענעם לאָקאַל פאַרגעקומען די קאָנסטיטואירונגס־זיצונג פון עלטערן־קאָמיטעט, וואָס איז געשאַפען געוואָרען ביים „בערעק־יאָסעלעוויטש־לעגיאָן".

אַלס פּרעזעס פון עלטערן־קאָמיטעט איז אויסגעוועהלט געוואָרען ה׳ בוכווייץ, וויצע־פּרעזעס ה׳ אָזענבערג און אַלס סעקרעטאַר ה׳ מאָראָוויטש.

נאָך א לענגערע דיסקוסיע ווערט בעשלאָסען צו רופען אויף דעם נעכסטען אן אַלגעמיינע עלטערן־פערזאַמלונג.

זונטאג, דעם 24 ד.ח. קומט פאַר דער יערליכער מיליטערישער ספּאָרט־מאַרש מיט שאַרף־שיסען לכבוד דעם נאָמענסטאג פון מאַרשאַל פּילסודסקי, אויפן שטח לאָדז—זגערזש—אַלעקסאַנדראָ—לאָדז (30 קלמ.)

אַזוי ווי יעדעס יאָהר, נעמט אַנטייל אין דעם מאַרש דער „בערעק־יאָסעלעוויטש־לעגיאָן", וועלכער שטעלט אַרויס צוויי אָפּטיילונגען.

הויז־דאָקטוירים ווערען איינגעפיהרט ווערען אין דער קראַנקען־קאַסע

דער ווייצע־מיניסטער יאַסטשעמבסקי איז אָפּגעפאָהרען פון לאָדז נאָך דער לוסטראַציע מיט דער מיינונג, אַז די הויז־דאָקטוירים זאָלען איינגעפיהרט ווערען אין דער קראַנקען־קאַסע פון 1 אַפּריל. דערווייל און די ערטער, וואו עס איז מעגליך. אין די זעלבע ערטער וועלען די פּונקטען ליקווידירט ווערען. דאָקטוירים־ספּעציאַליסטען וועלען בלייבען, אָבער זיי וועלען אָננעמען דעם קראַנקען נאָכדעם, ווי ער וועט צו זיי געשיקט ווערען דורכ׳ן הויז־דאָקטאָר.

פאַך־קורסען

די לאָדזער „פּועלי ציון"־פּאַרטיי (פּער. מיט צ. ס.) איז צוגעטרעטען צו אָרגאַניזירען 6־חדשימדיגע פאַך־קורסען, וואָס וועלען אַרומנעמען די פאָלגענדע ספּעציאַליטעטען: 1) בוי און בעטאָן־אַרבייט, 2) קאַנאַליזאַציע, וואַסער־לייטונג און צענטראַל־בעהייצונג, 3) עלעקטראָ־טעכניק (מאָנטאַזש און אינסטאַלאַציעס).

דער מאַנגעל פון קוואַליפיצירטע אַרבייטער אין די דערמאָהנטע פאַכען לאָזט זיך שטאַרק פיהלען אין ארץ־ישראל, דעריבער האָט די ידיעה פון שאַפען די קורסען אַרויסגערופען אין שטאָט א שטאַרקען אינטערעס.

די לייטונג פון די קורסען געפינט זיך אין די הענט פון רוטינירטע פאַכלייט־אינזשיניערען.

ציהונג פון 32 מלוכה־לאָטעריע

צווייטע קלאַס [illegible]

zł. 20,000 — 155742
zł. 10,000 — 116072
zł. 5,000 — 17173 68096
zł. 2000 — 22107 26599
zł. 1,000 — 27491 112751
zł 500 — 56477 107576 115089 125776 127869 177656 183383 184479
zł. 400 — 96 2225 19925 22781 35782 44772 61519 72076 97072 94851 100284 116049 139601 180836
zł. 250 — 5195 6352 12670 21881 — 25599 26800 39014 42505 437000 56359 59218 64773 66254 68649 71658 102886 104196 106230 110627 130455 138933 147678 170331
zł. 200 — 18655 23795 26383 29369 30596 34256 35521 39828 50155 52496 55043 55217 60995 70202 70548 93263 95815 104337 105441 105804 114562 — 120011 120974 131723 136148 139505 139575 157541 159126 160676 166331 17[illegible]146 171753 178844

STAWKI.

Cyfry przy których widnieje litera s — wygrane po zł. 150 zł. pozostałe wygrane— po 50 zł.

93 246 83 300 426 599s 1092 414 592 845s 979 2212 323 808s 43ś 932s 3032 249 393 448 658s 937 69 4073s 297ś 420 42 208 49 95 573 631 32s 743 65s 5060 115 293s 474 549 628 52 62 819 34s 950 6042 135 391s 572s 842 7217s 23 375s 411 76 829s 30ś 59ś 8103s 651s 809 9076 86 161 483 650 726s 976.

10125 203 331s 450s 17 646 703 5s 85 11076s 285s 583ś 980 12027ś 76ś 353 77s 91 748 59s 86ś 822ś 13023 35 77 132s 42s 206s 473s 611ś 810 14024 52 373 414s 717s 88 97 15085 581s 948 16150 385s 555 633 62 98s 99ś 711 829 56ś 17126ś 516 26s 38s 93 97s 710s 18043ś 270 401 8s 17 34s 598 778s 19322 435 559 727ś 56ś 987s.

20127s 84 334 482 523 846 21018 738 975s 22000 121s 36 49 247 321 406 76 576 604 34s 23019 388 518s 682s 731 897 24023 168 311 588s 99s 661s 62 65 902 25310s 14ś 620 79ś 841s 58 26017 37 8 123 91 233 524 607 975 79 27096 594 761 945s 28165 316 461 542s 853 29377 452s 849.

300001 31s 66 205s 460 503s 69 764 873 950 31175 218 37 813s 32037 62 219s 42 345s 56 69s 440ś 47 546 65 873 931 33015s 105 279s 407 504ś 88s 961 34018s 134s 40 304s 69s 419 543ś 61ś 610 778s 35184 246s 466 69s 542 36368 96s 697 708 37054 291s 494 652s 55 783ś 995 38052 436s 692s 720 89 849 39080s 188s 340ś 607 64 720 807 39 924.

40009 80s 122 23ś 425 521 62 68s 635s 793 893 952s 60 41128s 244 376 434 633 91 716 801s 910 42429s 571 693 803s 43224 325 451 687s 790s 923s 44293 439 83 771 948 45024 30s 113 24s 354s 67 498 546 52s 604 46048 456s 622 72ś 47186s 288s 372 453s 622 55s 97s 722 98s 979s 48152s 68ś 334ś 433ś 845 49190 469 72s 814.

50132 231 475 946 60 51063s 171s 206s 52s 77 428 548 646ś 798ś 920ś 52057 208 494 545 625 51 62s 868s 93s 53086 102 28s 9 37s 233 322 85 417s 636 54029 313 57 440s 517s 688 55035s 154s 421 5 35 56103 61s 361 492 590 826 81 969s 57382s 508s 656s 58219ś 361 471 580 739 59076 312 75s 510s 676 740 935 79s.

60220s 50s 384 421 504 19s 47 61430 743s 69 554 72 828 62200s 451 63645 709 895 64035 61 221s 531 732 82s 65085 101 265s 74s 474 533s 41s 679s 62216 78s 313 401 35s 622s 722 888s 67164 96 319 501s 81 765 92 905s 68213s 84 90s 672 89 750 70s 868 69390 665.

70067 143 454 552s 987 71007s 89 108 468 575s 72033s 87s 90 160s 227s 470 64s 91ś 526ś 41ś 60 621ś 704 73 73350s 674 92 972 74203 15 37 319s 443 89 93s 578 658 704 75273s 315s 459 695s 719 908s 84 93s 181 76226s 318s 621s 764 932 78s 77071 181 243 365 458 57 562ś 78209 446 99s 732s 79277s 566 902 36s.

80040s 95 253 305 50 689s 789s 8102 154 232 428s 33 782s 82084 608 706s 86ś 902 17 84238 96 377s 433 69s 846 85196s 387 413s 663s 725s 859 907s 59s 61 86023 694ś 777s 87s 87020 59 775 955ś 88442 911 47s 89384 760 865s 993s 96.

90031 59 76 218 30s 44 55ś 448 693 867 958 91047 110 96s 176s 327 31 55s 662 92133s 41ś 373 80 961 93171 771s 899s 915 94288 378 540 81s 722s 908 95147 218 82 88 387s 422s 504 72 654 96259s 367s 771s 97182 355s 454s 528s 986 09588 713 31 918s 59 951s 99058s 149 432s 540s.

100410s 522 504 37s 896s 974 101042 252 431 72 598s 620 706 859s 82s 102162 450 103021s 68s 210 585s 636 994s 104085 240 355s 496 611 754 105624s 66 800 801s 955s 62 69 106238 348 455s 740 107534 618 56 781s 932 108010 82 156 71s 340 89 874 79 109433 547s 811 902s.

11008 206 436 693s 868s 111065s 81s 121s 652 64 779 112024 371 487s 713 87s 852s 961s 62 113392 566 697 735s 114001 179s 694s 971 115185 413s 655s 970 87 116036s 139s 300 795s 816 938 117047s 128 200s 369 431 567s 702s 929 118043s 86 420 509 876s 119029s 555ś 617 79 765 802 69 961.

90s 121874 122328s 461s 613 927 123183 56s 211 383s 411s 683 718 828s 124148s 824s 961s 68s 74s 125008ś 130 376s 521 666s 737 38 936 126046 107 95 446s 613 87 710 837 997s 127737 128053 221s 306 23 401s 418 21 2s 756 869 71s 129100 149 445 534 61s 672 727s 34s 941.

130092s 139 200 95 348 469 630s 131226 377 131032s 823s 133048ś 69 111 210 727 889 134290 355s 405 70s 542s 607 135155s 96s 468s 580 654 136064 210s 549s 61s 81 638 929s 969 137159 200 375 443 138115 857 59 221s 552s 88 638s 905 139187 263 448 67 639s 832s 81s 88 988s 140013 72 252s 333 92 535s 87 719s 41.

141253 548s 656 718s 63s 807 52s 994 141120s 257s 37s 92 4215 48s 817 934 143464s 75 600 70 727 808 34 43 144295 330s 668s 721s 813s 145047 115 357s 460s 72s 522 50 606 810s 146147 328s 493 530s 796 868 995 147038 390s 3s — 463 573s 80 903 1481206 35s 305 504s 743 817s 36 57 918 149251 311s 53s 555s 867s

150067 141s 293s 98s 315s 411 742s 884 908 70 151222 443 632s 65 901 20 153071 100 446 730s 153241 67s 465s — 773s 847 920 67 154094s 350s 523 46s — 694 155198s 344 59 527 648 888 965 — 156446 873 153198s 250 704s 819 159019 100 465 766 159280s 316 505s 611s 34s 68 856

160009 25s 221 519 642 87 710s 17 86 907 52 161289 756 910 34s 162094 155 72 497s 533s 721 73 869s 163351 449s 717 27s 837s 906 164070 195s 255s 36s 583 628s 175s 878 952 165111 324s 33 520s 39 928s 72s 166023 125 85s 337 80 7s 648 61 75s 96 167039s 235 87 375s 443s 666s 704 168008 154 292 488 654 — 778 92s 875s 915s 169097 410 576 651 739 61s 812 20 922 170000 129 64 416s 579 97s 171276 508 711 172015 16 136 331 36 705 173137 84 254s 349s 507s 93 658 700s 803 56 999s 174146 207 96s 316 418s 724 62 890 175193s 201 16s 39s 63 375s 425 71 84 739 858s 929 38s 176236 187 177184 348 811s 24 81s 76 967 178194 920 179027s 60 117 214s 43 60 328 315 440 561 744s 898s

180041 329 62s 400 49 561 773 714 590 181167 94s 416s 596 848s 90s 93 182065 335 64 427s 521 637 55 840 926 183000 386 430 184071s 291s 910 34

CIĄGNIENIE II-gie

zł. 10,000 — 103009 114363 146609 171333
zł. 2.000 — 37857 181675
zł. 1,000 — 175893
zł. 500 — 54744 57822 90812 95568
zł. 400 — 22750 22954 35501 44708 555107 60227 71905 107082 104387 — 136660 159853 172155
zł. 250 — 8871 10182 25885 55075 64617 74082 79863 99242 102632 104536 109402 118699 158924 164613 169607 173190 176825 180335
zł. 200 — 4810 8227 9510 9943 13876 16588 21817 23888 21457 24235 31867 41559 42631 53388 64697 67382 70102 73752 75769 76075 96504 97398 106186 110790 117149 117505 118858 124295 124122 128283 132191 139783 144490 150261 151276 151396 153706 161111 169196 169933 176334 177175

STAWKI

Cyfry przy których widnieje itera „S" ozna czają wygrane po 150 złotych. pozostałe wygrane po 50 złctyoh

179 232s 420 795 1031 39 100 245s 50 401s 22 80 55 73 79 97s 762s 860 975 2019 194s 386 507 625 52 721s 3157s 491 516 69 601 4113s 68 202 527 850 5093 111s 74s 230 373 448s 943 8597s 6120 372 528 62 86s 687 823 47 909 67s 7001s 156 624 744 97 8020 5075s 412 510s 32 722 92 887 928 64s 9028 48 82 206 466e 860

10118s 91 640 68 766 11610 29s 735 934 12093 115 734s 838 987 13251 64 319 462s 561 82 650 14330 38s 619 30 700 22 15081 163 253 465 88 760 842 87s 932 16063 306 481 631s 834 17237 319 18323s 484 226 59 857 67 19111 335 422s 25 40 63 848s

20014 144s 323 439 509s 714 21345s 853 84s 902 34s 55 22180 259 354 63s 665 23283 415 49 24185 574s 873 86 96 25564s 626 719s 40 878 26084 489 680s 861 27059 78 162s 320 759s 913 60 61 — 28072 121 23s 458 832 917 29283 379s 766 964

30052 232 93s 565s 633 843 31771 — 32033 170s 693 33064s 106 21 416s 35 96s 869 954 56s 4767s 35235 508 59 669 36081s 274 496s 674 763s 835 78 37597s 603 62 941 38078 161s 777s 992 39506s 95s 866 92 969

40069s 85s 154 83 517s 45s 985 41204 354 689 739 948 93s 42835 94s 970 75 43293s 329 493 749s 384 909 52 44017s 184 99s 214 655s 795 949s 45256s 424 34 39s 66 78 542 744 801 31 74 46041 132 288 318 425s 552 656 713 884 961 47184 344 45 506 48196 324 50s 409 531s 49038 214s 33 47s497s 861 753s 808 922 33 54 68

50004 180 258 313 445 935 51095 239 64 528 873s 52026 717s 805 53224s 434s 42 57 516 36 628 60 700s 911 54560 615 55092 210s 22 358 407 86s 87 527 610 798 56470 860 57001s 88 103 85 307 425 528s 673 812s 58284s 363 663 804 914 35 59691s 741 823 62

60051 57 103 18s 341 450s 734 73 82 848s 74 61078s 136 144 92s 642 70 89 853s 62094 153 236 305 35 600 36 845 63076 113 521 664 64021 41 66 200 48 399 423 579s 632 65022 451 66449 61 536 981 67003s 123 97s 329 707s 77 814 97 992 68059s 87 142s 923 54 69018s 48s 226 414s 577 887

70058s 151 292 324s 469 730s 7 — 71156s 231 583 605 17 715s 931 72053 — 134s 435 12 923 90 73013 216 539 72 780 891s 93 901 20s 74004 30 36s 239s 431 34 647 923 75028 154s 469 536 972 76110s 284 90 846 905s 77018 116s 298 301 405 855 78151 76 534 614s 98 79485 595 704 34

80116s 23s 87s 266 313 57s 85s 81307s 498 749s 806s 909s 14 820173s 204 58s 449s 83081s 216 633 706s 69 802s 84094 148 205 494 717 847 982 85333 56 402 843 86016s 22 152 75s 222 — 867s 87045 60 96 120 232s 97s 301 425s 678 765s 832 43 88140s 267s 95 380 49s 559s 89100s 363s 440 719s 62 914 55s

90219 442s 70 674 791 950s 91007s 371s 456 761 92318 98s 616s 824 89 93015 198 530 852s 54 94012 36s 265 97 576 609 724s 29 95443 48 561s 714 84 875 966 96275 316 450s 501s 10s 846s — 97140s 237s 70 507 648 739 866 98479 813 56s 982s 86s 99049 170s 395 410 95 640s 798 938 63s 94

100050s 63s 263s 457 65s 91 502s 14s 668s 101309s 420 510 606 40 102452s 788 97 977s 103063 417s 898 104234 67 100534 213 441s 747s 894s 106000s 57 122 40 345 706 15s 829 78 107453 541s 602 817s 108249 450s 585 623 90s 857 919 109094s 114 241 62 367 778 979

110019s 200 336 71 511 858s 995 111276 414 673s 805s 58s 78 985s 112336 59 423 34 88 557s 85 739 113026 165 218s 408 585s 646s 772 89 802 114228s 38 372s 428s 686s 705 802s 15s 115364 416s 63s 511 27s 711 922 116457 851 117160s 118137 204s 8s 497 718s 62 882 963s 119087 102 265s 91 362 78 526s 619s 862s

120005 214 399s 121024s 83s 396 497s 914s 122149 684s 760 123069 333 37 75s 776 124205 306s 572 713s 125210 326s 81 513 26s 790 126071 90 141 683s 845 923 127208 667 725 92s 902s 128109s 424 727 129275s 345 95s 663 976

130067 193s 491 560s 720s 850s 926 131351s 548s 98 607 15s 86 726s 132703s 133165 424 66 731s 909s 134548s 653s 756 94s 810s 135027s 589s 884 943 136087s 249 833s 41 944s 137752 931 — 138123 233 139170s 499 698s

140012s 47s 63 90 111s 259s 336 141076 216 389s 433s 95 781s 941s 90 142230s 94 431 52 742 66 143021 478 589s 630s 73 99 144473s 89 546 — 87 920 145054 61 100 365s 641s 878 146098 222s 446 544 710s 927 147028s 159 352 430s 931s 148055 226s 475 506s 911 28s 41 194429s 971s 76 150146 64s 80s 300 761 816 22s

151040 58 305 68 76 593s 95 608 57s 759s 847 67 152025 72 510s 801 64 153205 362s 92s 548s 635s 154003 38s 175 302 421 544 87 653s 815s 155074 303 72s 831 93 951 71 156175s 449 997s 157131s 333s 492 685 807s 901 158012 125 350 310 31 677s 861s 159062 149 69s 325s 641 796

160041s 84s 119s 272 404 43 615 723s 42 822 27 161108s 616 162055 125 294 946 163001s 614 33 762s 716s 164063s 352s 459s 84s 528s 165069 455 583 803s 51 166009 279s 474 724 863s 167071 90s 246 307 89 442 98 584s 680s 92s 828 64 168153 396s 615s 962 169072 104 455 875 923 170046 162 448s 85 650 987s

171324 442 89s 504 875 172297 442 615 173122 219 440 96s 611 43 821 174245s 340s 71 500 923 90s 17509s 40s 362s 591s 679 982 176085 122 646 805 13 910 28 177032 51 185 507s 913s 178273 522 27 608 785 179064 124s 315 554s 746 900

180012s 392 690s 813 181080 472 [illegible] 66 221 349 585 609s 54s 752 65s 845 [illegible] 146 215s 63 432 715s 184048 82s 543s [illegible]

דער דועל צווישן ד"ר קרויש און דעפ. מינצבערג

געהאט מ'ס'ן גאנצן קנאַק אין „בערל-שמערל-טעאַטער"

אַבי מ'האָט געמיינט, אַז דער דועל צווישן ד"ר קרויש און דעפוטאַט מינצבערג וועט נישט פאָרקומען. דער דועל קומט יאָ פאָר און מאַקע מיט'ן גאַנצן קנאַק, מיט אַלע כללים לויט באַר־זשעוויטשעס שלחן־ערוך — יעזען אַוועגד קלײנ־גען אין „בער־ל־שמערל־טעאַטער" די שווערדלעך פון אינזערע דועל־העלדען, אַז ס'עהט אַ רויך.

און חוץ דעם דועל? געהען אין צווייטען פראָגראַם אויפ'ן צימבעל די סאַמע גדולים, די אמת'ע שמיטטאַנקע איינס און איינס. איהר זעהט זיך דאָ מיט אייערע גוט־בעקאַנטע „עסקנים", פער־זאָרגער און בעגליקער פון בײדע געשלעכטען. דער „העלד" רעדט אויף זיין לשון און דער עולם לעקט די פינגער. ישׂראל לידעל ווערט וואָרעם אויפגענומען.

הקיצור, דער נייער פראָגראַם א.ג. „נאָך נישט געזאָגט", וועלכער געהט די ערשטע טעג איז אַ שלאָגער־פראָגראַם, סיזענען שאַס־גומערען אײנע נאָכ'ן אַנדערען און ס'איז לעבעדיג און לוסטיג.

היינט פרייטאָג, און מאָרגען שבת ווערט געשפּילט צוויי מאָל 8 און 10 אָוונד אין קאַפע „אידעאל" (פעטריק. 48). קאָנסומציע נאָר 1 זל.

אַלזאָ מיר זעהען זיך היינט און מאָרגען אָוונט אין „בערל־שמערל־טעאַטער" און — „נאָך נישט געזאָגט"!

BANK HANDLOWY w ŁODZI
Spółka Akcyjna
Al. Tadeusza Kościuszki 15
ma jeszcze do wynajęcia SAFES
na dogodnych warunkach, poczynając od 4 złotych miesięcznie.
Safe jest NAJPEWNIEJSZEM miejscem przechowywania posagu Twej córki.

וויערא קאַניעווסקא און פּאָול ברייטמאַן

אין „ראָזמאַיטאָשטשי" טעאַטער

דער דירעקציע פון „ראָזמאַיטאָשטשי" איז געלונגען צו אַנגאַזשירען נאָך איין אייניגע גאַסט־שפילען: דאָס בעריהמטע אָפּערעטען־פּאָרל וויעראַ קאַניעווסקאַ און פּאָול ברייטמאַן, וועלכע האָבען זיך נאָר וואָס אומגעקעהרט פון זייער טורנע איבער רומעניען.

צוזאַמען מיט די געסט שפּילט מיט דער גאַנצער אַנסאַמבל פון „ראָזמאַיטאָשטשי".

היינט פרייטאַג ווערט נישט געשפּילט די פּרעמיערע קומט פאָר מאָרגען שבת, 4,30 נאָכמ. און אָוונד 9 אַ זייגער.

עס ווערט געשפּילט „די שכורטע".

אין פילהאַרמאָניע

מאָרגען, שבת 4 בייטאָג און 9 אָוונד ווערט אין „פילהאַרמאָניע" אויפגעפיהרט ווערען די אָפּער־עטע פון וויבער אָפּערעטען־רעפּערטואַר דאָס „שאָם פאַבער מיידעל". די אָפּערעטע איז מיט זשעני לעווין געשפּילט געוואָרען און אַ רייה אייראָפּעאישע שטעט און איבעראַל געהאַט גרויס ערפאָלג. אין דער אָפּערעטע נעמט אויך אַנטייל דער לאָדזער ליבלינג דער קאָמיקער יעקב פישער. און דער יונגער אַרטיסט זיגגע היימי לעווין מיט דעם גוט איינגעשפּילטען אַנסאַמבל.

די אָפּערעטע ווערט נאָר געשפּילט 3 מאָל. שבת בייטאָג, שבת און זונטאָג 9 אָוונד.

פון „פאָלקס-טעאַטער"

היינט פרייטאָג און מאָרגען שבת אָוונד, ווערט אויפגעפיהרט צום ערשטען מאָל אין „פאָלקס־טעאַטער" די אָפּערעטע, וועלכע פערמאָגט שיינע געזאַנגס־נומערן און טענץ און איז דורך רעגינאַ צוקער א סך מאָל געשפּילט געוואָרען מיט אַ גרויסען ערפאָלג „די יודישע שיקסע". שבת 4 נאָכמ. — „בילקע קאָזאַק". אין בײדע אָפּערעטען שפּילט די הויפּט־ראָל די בעליבטע סובּרעטע רעגינאַ צוקער. די מוזיקאַלישע ליטונג געפינט זיך איבער דער ליטונג פון דיריגענט ד"ר בייגעלמאַן.

סאָוויעטישע לאַורעאַטען פון וויעניאַווסקי-קאָנקורס

אין „פילהאַרמאָניע"

זונטאָג, דעם 24. מערץ 4 נאָכמיטאָג קומט פאָר אין פילהאַרמאָניע א גרויסער קאָנצערט פון די סאָוויעטישע לאַורעאַטען דאַוויד אויסטראַך און דעם פער־באַמענאַלען 13־יעהריגען בוסיא גאָלדשטיין, בײדע קינסטלער געהערען צו די פּאָפּולערסטע אין פּעהיג־סטע וועלט־וויר־טואָזען.

דער יונגער גאָלדשטיין שפּילט שוין 7 יאהר פידעל און איז אין רוסלאַנד זעהר פּאָפּולער, זיין יעדער אויפטריט, ווערט ענטוזיאַסטיש אויפגענומען. פער בעזיצט דעם פּריז פון „סאָוועטאַרקאָם וואָס איז אַ געוויזאַלדיגער בצחון, אויך דאַוויד אויסטראַך, שמ'ש אַלס גרויסער קינסטלער און איז אַ דאָצענט און לאַו־רעאַט און לעניגראַדער ווירטואָזען־קאָנסערוואַטאָ־ריום. דער דאָזיגער קאָנצערט האָט אַרויסגערופען אַ פער־שטענדליכען אינטערעס ביי די לאָדזער מוזיק־ליבהאָבער.

הײנט אויפטריט פון קובאַנער־קאָזאַקען כאָר

אין „פילהאַרמאָניע"

היינט האלב 9 אָוונט קומט פאָר דער ערשטער קאָנצערט פון קובאַנער קאָזאַקען כאָר אין פילהאַר־מאָניע.

דער דאָזיגער כאָר האָט זיך שוין אין זיינער צייט בעריהמט געמאַכט מיט זיינע אויפטריטען אין לאָדז און זיינט דאַן האָבען מיר בלויז געהאַט די מעגליכקייטען צו בעוואונדערען איהם אין פוי־לישען ראַדיאָ.

דער כאָר קומט קיין לאָדז מיט זיין אייגענעם באַלאַלייקע אָרקעסטער.

דעם גרעסטען אינטערעס רופען אַרויס די קאָזאַקען טענץ.

מאָרגען שבת 7 אָוונד טרעט אויף דער כאָר צום 2־טען און לעצטען מאָל אין לאָדז.

ראַדיאָ-פּראָגראַם

פרייטאג, דעם 22-טן מערץ

6.30 פריהמאָרגען - אוידיציע, 6.36 גימנאַסטיק, 6.50 פליטען, 8 אוידיציע פאר שולען, 11.57 צייט־סיגנאל, 12.03 ידיעות, 12.05 פרעסע, 12.10 קאָנ־צערט, 12.50 א שמועס פאר פרויען, 12.55 ידיעות פון טאָג, 13.00 פליטען, 13.50 עקספּאָרט־ידיעות, 13.55 בערזע, 15.45 קאָנצערט, 16.30 בריף פון קינ־דער, 16.45 געזאַנג־רעציטאל, 17.00 „מיר דיסקו־טירען", 17,15 קאָנצערט, 17.40 אוידיציע פאר קראַנקע, 18.10 הערשפּיל, 18.30 רעקלאַמע־קאָנ־צערט, 18.45 פליטען, 19.25 ספּאָרט־ידיעות, 19.35 קאָנצערט, 19.50 אקטועלער פעליעטאָן, 20.00 „ווי אזוי פערברענגט מען דעם חנא־טאָג?", 20.05 מוזיק שמועס, 20.15 סימפאָנישער קאָנצערט אין דער פויזע — אָוונד־ידיעות, 22.30 פאָעזיע־רעציטאַ־ציעס, 23.00 ידיעות, קאָמוניקאַטען.

שבת דעם 23-טען מערץ

6.30 פריהמאָרגען־אוידיציע, 6,36 גימנאַסטיק, 6.50 פליטען, 8 אוידיציע פאר שולען, 11.57 צייט־סיגנאל, 12.03 ידיעות, 12.05 פרעסע, 12.20 פלי־טען 12.50 שמועס פאר פרויען, 12.55 ידיעות פון טאָג, 13.00 קאָנצערט פון הארמאָניעס, 13.45 „אונ־זער ים־האנדעל", 13.50 עקספּאָרט־ידיעות, 13.55 בערזע, 14.45 דזשעז־אָרקעסטער פון אָרקאַי פלאַ־טאָ, 15.30 רעציטאַציע אין פראָזע, 15.45 אוידיציע פאר קינדער, 16.30 געזאַנג־רעציטאל פון ס. זאַכאַ־זשעווסקאַ, 17.00 „אַטוואָצק" — פונם ציקל: שטעט און שטעטלעך, 17.10 די נייעסטע שלאָגערן אויף פליטען, 17.50 נאַטור־וויסענשאַפטליכער שמועס, 18.00 הערשפּיל, 18.30 פערלאָג־איבערזיכט, 18.40 „דאָס קולטורעלע און אַרטיסטישע לעבען פון וואַר־שאַ", 18.45 לידער פליטען, 19.25 ספּאָרט־ידיעות, 19.35 קאָנצערט אויף ציטרע — ע. זשלעינסקאַ, 19.50 אקטועלער פעליעטאָן, 20.00 קאַמעראַלע מוזיק, 20.45 אָוונד־ידיעות, 21.00 קאָנצערט לכּ־בוד דעם 250־טען געבורטסטאָג פון י. ס. באַך, 22.00 רעקלאַמע קאָנצערט, 22.15 ליטעראַרישע סקי־צע, 22.30 אויף דער פרעהליכער לעמבערגער כוואַ־ליע, 23.00 מעטעאָראָלאָגישע ידיעות, 23.05 טאַנץ־מוזיק.

Dr. med. P. Braun
פון פאַריז צוריקגעקעהרט
ספּעציאַליסט פאַר הויט- און ווענערישע קראַנקהייטען
נעהמט אָן פון 8 ביז 1 און פון 4 ביז 8 אָוונד.
Cegelniana 4, tel. 216-90.

Dr. J. BETTE
ספּעציאַליסט פאַר אינערליכע און קינדער־קראַנקהייטען
PIOTRKOWSKA 6, tel. 144-95.
נעמט אָן פון 8—11 פריה און פון 4—6 נאָכמ.

וועגן וואָס דער דייטשער פּרעסע איז נישט ערלויבט צו שרייבען

(ענדע פון דער 6־טער זייט)

האנדעלט זיך אין די אינטערעסען פון דינסט־לייס־טונגען פון די שילער אין די אנטערעסען פון פאָ־טערלאַנד.

עס איז נישט געוואונשען, אז עס זאָל מיט־געטיילט ווערען וועגען דעם ארעסט פון ליטער פון רייכס ערנעהרונגס־מיניסטעריום, וועלכער ווערט בע שולדיגט אין ארט. 175 פון ש. ק. ווי אויך וועגען א־רעסט צוליב דערזעלבער סיבה, פון פרייסישען פּאָ־ליציי־פּרעפעקט גענעראל צעפּעלין.

די קלאַנגען וועגען דער געפּלאַנטער אקציע פון פיהרער אין די ראהמען פון קאבינעט צו שאפען א דירעקטאָריום פון פיהרער, גענעראל גערינג און שאכט זאָלען אפילו נישט אין דער פאָרם פון א אָפּ־לייקענונג נישט דערמאָהנט ווערען, אויך די קאָמבי־נאציעס וועגען די כלומרשטע בעשטימונג פון ריבענ־טראָפּ אלס אויסערן־מיניסטער און דעם איצטיגען אויסערן־מיניסטער נויראט אלס באָטשאַפטער אין לאָנדאָן, זאָלען נישט פערעפענטליכט ווערען.

עס איז דרינגענד נישט געוואונשען צו בעשעפ־טיגען איצט זיך מיט דעם פאקט, וואָס דער לייטער דער בעאמטער פון דעם דעוויזען ווירטשאַפטס־אמט וואָהלטאַט איז נישט קיין אריער, ווייל זייט לאַנגע יאָהרען האָט ער גרויסע פערדינסטען פאַר דעם פאָלק און זיין מיטארבייט ווערט פון רייכסווירטשאַפטס־מיניסטער דר. שאכט אויסערגעוועהנליך געשעצט.

געשיכטע פון יודען אין לאָדז

(ענדע פון דער 8 זייט).

און 6 מעקלערס, א צווייט מאָל ווידער (אין די יאָה־רען: 1855, 1861) פיגורירען זיי, אין די קהלשע ליס־טעס, מאסענווייז און מיר בעקומען שוין גאַנץ אנ־דערע ציפערען, ווי אין די פריהערדיגע יאָהרען: 56 און 47 מעקלערס. דידאָזיגע דיספּראָפּאָרציע קען מען נאָר פערענטפערען אויף דעם אופן, אז אין די פרי־הערדיגע יאָהרען, איז דער גרעסטער טייל מעקלערס אין דער קהלשער סטאטיסטיק, בעצייכענט געוואָרען מיטן אלגעמיינעם נאָמען: „הענדלערס", צו גאָר אויך, אלס טאָגלוינער. נאָך אין 1842 זענען, אין דער קהלשער סטאטיסטיק, די אלע פערזאָנען, וואָס האָ־בען זיך פערנומען מיט האנדעל און מעקלעריי, קאָנ־סעקווענט און גענוי אָנגעגעבען געוואָרען, לויט זיי־ערע ספּעציאַליטעטען, א דאנק דער דאָזיגער קלאַסי־פיקאציע, קען מען זיך רעקאָנסטרואירען פאָלגענדיג בילד פון די פערשידענע, יודישע האנדעלס־בעשעפ־טיגונגען אין לאָדז, אין יאָהר 1842:

טוך, שאמבער, אייל־מאָס־סחורה און בענדער־

סוחרים	39 —
לעבענסמיטעל־סוחרים	15 —
קרעמער און אויפקויפער	5 —
לעדער־סוחרים	5 —
אייזען, זייף פעדער־סוחרים און אנד.	7 —
מעקלערס	4 —
שענקערס	3 —
שוויגערס	1 —
בוכהאַלטערס	4 —
צוזאמען	83 — —

מיר זעהען אלזאָ, אז כמעט א העלפט פון יודי־שע הענדלער האָבען געלעבט פון מסחר מיט טעקס־טיל־סחורה, דאָס הייסט, נישט פון דעם האנדעל, וואָס האָט בעפרידיגט די אינערליכע אָרטס־געברוי־כען, נאָר, הויפּטזעכליך פון עקספּאָרט־מסחר, וועל־כער האָט באזירט אויף דער לאָדזער אינדוסטריעלער פּראָדוקציע (צו דער דאָזיגער גרופּע, וואָלט מען אויך געדאַרפט צורעכענען די בוכהאַלטערס). די קליינע גרופּע פון מעקלערס, דערלאָזט צו דער השערה, אז זייער מעהרהייט בעהאַלט זיך, אין יאָהר 1842, אונ־טער דער רובריק „טאָגלוינער".

מיטעלוועג

(ענדע פון דער 9 זייט).

צו וואָס זענען זיי געגליכען? צו א נאָר, וואָס האָט געהערט א דאָקטאָר פערזאָגענדיג א קראַנקען קיין זאַך נישט צו עסען, נאָר וואַסער צו טרינקען און איהם געגעבען ביטערע רפואות צו נעהמען אלע שעה א לעפעל כדי יענער קראַנקער, וואָס איז גע־פעהרליך קראַנק פון עסען צופיל ביז ער האָט פער־דאָרבען דעם מאָגען און געקראָגען א היץ־קראַנק — זאָל געראַטעוועט ווערען פון טויט און געזונט ווערען, יענער נאָר האָט זיך אָבער געטראַכט: אויב א קראַנ־קען קענען די מיטלען געזונט מאכען, וועלען זיי א געזונטען ווי מיר, שטארק מאכען ווי א ריז, און אָנגעגאַנגען א צייט מיט דעם דיעט און געטרונקען די רפואות. עס פערשטעהט זיך, אז ער איז געפעהר־ליך קראַנק געוואָרען; נישט פערשטעהענדיג די סיבה דערפון, האָט ער שפּעטער מבזה געווען דעם דאָק־טאָרס חכמה און קוראַציע.

אונזער גוטע תורה, „וואָס דערקוויקט די נשמה און מאכט קלוג נאראָנים" דערמאָהנט גאָרנישט פון סגופים. זי הייסט עסען, טרינקען, הייראַטען, וואוי־נען צווישען מענשען, האנדלען, ארבייטען, זייען און פלאַנצען — אָבער אַלץ מיט א מאָס. זכריה הנביא, אויף דער פראַגע, צי זאָל ער פאַסטען, קריגט ער דעם ענטפער: נישט אין פאַסטען בעשטעהט די מעלה נאָר אין פיהרען זיך מיט משפט, חסד און רחמים, נישט בערויבען דעם יתום און אלמנה, קיינעם קיין שלעכטס נישט טאָן און רחמנות האָבען איינער אויפן צווייטען. נאָכדעם זאָגט ער, אזוי האָט גאָט געזאָגט: דער תענית פון פינפטען חודש (אב) און דער פון זיבעטען (תשרי) וועלען ווערען פאַר יודען טעג פון פרייד, און אמת מיט שלום ליב צו האָבען, „אמת" מיינט, גייסטיגע מעלות וועלכע עקזיסטירען שטענ־דיג און אונענדבאַר, בעת „שלום" ענטהאַלט אין זיך גוטסקייט פון מידות, וואָס ברענגען דעם האַרמאָ־נישען לעבען צווישען די מענשען פון דער וועלט.

אנטלויפען פון דער וועלט טויג נישט, אזוי ווי עס טויג נישט צו לעבען בלויז פאַר איהרע תאוות אָהן א העכערען צוועק. די תורה וואָרענט געגען דעם צווייטען עקסטרעם אזוי שטאַרק ווי געגען דעם ער־שטען.

א נזיר דאַרף ברענגען א קרבן כפּרה, ווייל ער איז א „חוטא" מיט זיין מצער זיין זיך מיט'ן וויין־פערבאָט. עסען דאַרפסטו נאָר יענע ערלויבטע מאַ־כלים: לעבען מיט אפרוי און האָבען קינדער מוזטו, נאָר דורך חופה וקידושין און נישט שטענדיג. פריי־וואַט אייגענטום מעגסטו האָבען, אָבער מעשר, לקט, עוללות, שכחה און פאה דאַרפסטו געבען; ביזט נישט מחויב זיך צו לאָזען טרעטען פון אימיצען מיט די פיס, אָבער דערוויטער זיך פון נקמה, נטירה, גאולת הדם (צו ערמאָרדען דיין קרוב'ס מערדער), דו מוזסט זיך צווינגען צו העלפען דיין שונא אנלאָדען די משא אויף זיין אייזעל אָדער אויסלאָדען ווען זיין אייזעל ליגט אונטער דער משא; אנהאַלטען זעלבסטווירדע און דאָך רעספּעקטירען עלטערען. עלטערע פון זיך, און אויספּאָלגען שופטים; האָבען די מידה פון ענוה אָבער נישט פאָרכטען פאַר קיינעם, ווען עס קומט צו א דין, און נישט מורא האָבען צו שטראָפען דיין חבר, זעהענדיג איהם טאָן שלעכטס.

די זענען אַלץ ביישפּילען, צו פערשטעהען מיט זיי די גאַנצע תורה, ווי זי פערלאַנגט אין אַלעם דעם מיטעלוועג. אנטלויפען פון דער וועלט, נישט חתונה האָבען, פונאנדערצוטיילען זיין גאַנצען פערמעגען צו אָרימע אָדער שוהלען און תלמודי תורה — זע־נען נישט ווינשענסווערטע מעשים. זייענדיג דער צוויי־טער עקסטרעם און געגען דער מיינונג פון דעם וואָס האָט אונז די תורה געגעבען.

א קראַנקע נשמה דאַרף בעהאַנדעלט ווערען ווי א קראַנקער גוף, אין בײדע פאַלען מוז אָפּגעהיט ווע־רען די נויטיגע גלייכגעוויכט, און זיך צו דערווייטע־רען פון בײדע עקסטרעמען.

מעלדונגען

איגוד ציונים מדינתיים (יודענשטאַאַטס־פּאַרטיי) לאָדז, פּילסודסקיעגאָ 57

היינט פרייטאָג, דעם 22 מערץ ד. י. פּינקטליך 8 אָוונד קומט פאָר א פייערליכע פערזאַמלונג פון אַלע מיטגלידער פון דער יודענשטאַאַטספּאַרטיי אין לאָדז איז צוזאַמענהאַנג מיט דעם 2־יעהריגען יובילעאום זייט דער ענטשטעהונג פון דער פּאַרטיי. נאָך דער אָפיציעלער טייל קומט פאָר א פייערליכער באַנקעט. איינגאַנג נור פאַר מיטגלידער.
6885

זש. ט. ק. (וואָלטשאַנסקאַ 35, טעל. 121־53) די נאָהענטסטע אויספלוגען:

שבת דעם 23 ד. ח. קומט פאָר אַן אויספלוג אין דער שטרימפּ־פאַבריק בר. זיידענוואַרם, צוזאַ־מענטרעף 10,30 פריה אין לאָקאַל פון דער געז. זונטאָג, ד. 24 ד. ח. קומט פאָר אַן אויספלוג אויפן אַלטען יודישען בית־עלמין. צוזאַמענטרעף 11.30 פריה אויף וועסאָלע.

אימפּרעזעס:

פרייטאָג, ד. 22 ד. ח. פּונקט 9 אַ זייגער אָוונד קומט פאָר א פּאָרלעזונג פון ה' ד"ר פּ. פרידמאַן אד"ט: „דער אַלטער יודישער בית־עלמין". איינגאַנג פריי. זונטאָג, ד. 24 ד. ח. 5 אַ זייגער פּאַרנאַכט קומט פאָר אַ חברישער טיי־אָוונד. איינ־גאַנג פאַר מיטגלידער און געסט.

די יעהרליכע אלגעמיינע פערזאַמלונג:

שבת, ד. 30 מערץ ד. י. 7 אָוונד אין ערשטען און 8 אָוונד אין צווייטען טערמין קומט פאָר אין אייגענעם לאָקאַל ביי יעדער צאָהל אנוועזענדע, די יעהרליכע אַלגעמיינע פערזאַמלונג.

דער סעקרעטאַריאַט פון דער געז. נעמט אָן (פון 1—10 און 5—10 אָוו.) איינשרייבונגען אויף די אָרגאַניזירענדיגע זיך ראַיאָן און שווים־סעקציעס און גיט אַרויס הנחה־בילעטען אין די קינאָס „לובאַ"

„איראָפאַ" און „ראַקעטאַ".

די ביבליאָטעק איז טעטיג 2 מאָל וועכענטליך: מאָנטאָג און מיטוואָך פון 8—10 אָוונד. דער לייען־זאַל — יעדען טאָג, חוץ שבת און זונטאָג, פון 8 ביז 10
676

די געז. „קולטור־ליגע" גיט אַרויס הנחה־בילעטען אין פילהאַרמאָניע. זונטאָג דעם 24.3 אויפ'ן קאָנצערט פון די סאָוויעטישע פידלער אויס־טראַך און גאָלדשטיין.

די געז. קולטור־ליגע גיט אַרויס הנחה־בילעטען אין פערשידענע קינאָס.

די געז. גיט אַרויס הנחה־בילעטען אין „ראָז־מאַיטאָשטשי" אויף די פאָרשטעלונגען פון וו. קאָ־ניעווסקאַ און ברייטמאַן. די געז. קולטור־ליגע גיט אַרויס הנחה־בילעטען אין פילהאַרמאָניע אויף די אויפטריטען פון ח. לעווין און י. סאַנדלער. און אויף די קאָנצערטען פון דעם קאָזאַקען־כאָר, וועלכע קומען פאָר פרייטאָג דעם 22 און שבת דעם 23 מערץ 8 אָוונד.

די געז. אַרדענט אַן אויספלוג שבת דעם 23 מערץ 9,45 פריה אין דער זייד־פאַבריק פון ריכטער און אין דער טאַשמע־פאַבריק.

דער סעקרעטאַריאַט איז טעטיג יעדען טאָג פון 10—2 און פון 4—10 אָוונד. זאַכאַריע 68 טעל. 191־15.
662

פון לאָדזער יודישען מוזיק־פּראָאיין „שיר" אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם בעפאָרשטעהענדען קאָנצערט פאָדערען מיר אויף די כאָר־מיטגלידער צו בעזוכען די פּראָבען, וועלכע קומען פאַר דינסטאָג און פרייטאָג פון 8,30 אָוונד און שבת פון 6— די איינשרייבונגען פון קאַנדידאַטען אין אָר־קעסטער קומען ווייטער פאַר מאָנטאָג און מיטוואָך פון 8,30 אָוונד אין לאָקאַל פון „שיר" נאַרוטאָ־וויטשאַ 32.
6818

קלאנג-קינא-טעאטער
CORSO
לעגיאנוב 2/4

אונזער רעוואלאציאנס-פראגראם
דער אינזעל פון אוצרות
גרויסער פילם עפאפעי וועגן לעבן פון די פיראטען לויט דער ערצעהלונג פון R. L. Stevenson, עס נעמען אנטייל: Wallace Beery, Jackie Cooper, Lionel Barrymoore, Lewis Stone. מיליאנען מענשען פון דער גאנצער וועלט האבן געלעזען וועגן דער „אינזעל פון אוצרות". צעהנדליגער מיליאנען בעקוקען דעם פילם! ראמאנטיזם און צויבער! גרויל און שרעק! פרעהליכקייט און געלעכטער! אויסערן פראגראם: פרעהליכע קאמעדיע „FLIP i FLAP",
פרייזען פון 50—54 גר. דערנאך פון 54 גר, 85 גר. און 1,09 זל. אנהייב 4 א זייגער נאכמיטאג, שבת און זונטאג 11 א זייגער פריה

קלאנג-קינא-טעאטער
„PALACE"
פעטריקאווער 108.

היינט און פאלגענדע טעג! מעכטיג מייסטערווערק פון דער ווינער פראדוקציע (אין דער דייטשער ווערסיע) לויט דעם בעריהמטען טעאטער ווערק פון K.Winsloe
די מיידלעך אין מונדורקעס (Mädchen in uniform)
פרעכטיגע עפאפיי פון בונט פון יונגע מענשען, פילם, וועלכער האט איבעראשט די גאנצע וועלט! אין דער הויפטראלע די אייראפעאישע ארטיסטען DOROTHEA WIECK און די אונפערגלייכליכע HERTA THIELE
אנהייב 4 נאכמ, שבת און זונטאג 12 בייטאג, פאספארטוס און הנחה בילעטען אונגילטיג

קלאנג קינא טעאטער
BAJKA
פראנציסקאנער 31a
צופאהר מיט טראמוואיען 1, 6 און 14

היינט און פאלג. טעג!
עס ווערט דעמאנסטרירט די גרויסע לעבנסדראמע
Przybłęda
אין די הויפטראלען: INA BENITA, ZBIGNIEW STANIEWICZ i STANISŁAW SIELANSKI
„ליבט... האט גערן... שעצט..."
וואונדערשעהנער אינהאלט! אונפערגלייכליך שפילען! אונגעוועהנליכע עמאציעס! אויסערן פראגראם: באמבע פון געלעכטער
אנהייב 4,30 נאכמיטאג, שבת, זונטאג און יום טוב 12 בייטאג. פרייזען פון די פלעצער אויף די ערשטע סעאנסען צו 40 און 50 גר. אויף אלע פלעצער

קלאנג-קינא-טעאטער
Czary
2 ציגעל-גאס 2.
אנהויב פון די סעאנסען: 4 א זייגער נאכמ:

גרויסער דאפעלטער פראגראם! היינט סענסאצ. פרעמיערע! 2 פילמען אין איין פראגראם! צום 1. מאל אין לאדז!
1) **TOM TYLLER**
אין פילם אונטער'ן נאמען: „דער מענש פון טאל פון טויט"
2) עפאכע מייסטערווערק רעזשי: R. WALLACE
דזשענטעלמען מיט 2 געזיכטער
אין די הויפטראלען: דער אבגאט פון די פרויען: **RONALD COLMAN, Elissa Landi**

קינא-רעוויו
AMOR
89 פאמארסקא 89, טעל. 248-05.
פרייזען פון 54 גר. ביז 1.09 זל.

פון דאנערשטאג, דעם 21 מערץ ביז זונטאג, דעם 24 מערץ איינשליסליך
צי היצט איהר זיך
אויף דער ביהנע: דער פערבאנד פון די ארטיסטען פון ווארשאווער ביהנעס פרעזענטירט די רעוויו פון הומאר, געלעכטער און טענץ - א. נ. עקספלאזיע פון הומאר אין 14 אויפרייסען.
ס'נעמען אנטייל: Zofja Carino, Rita Konarzewska, H. Gryczyńska, E. Rewera-Rewski, Mie cio Mieczkowski, A. Lothar
ווי אויך די 7 יעהריגע פענאמענאלע טענצערקע Basia Wdowiakówna.
אויפן עקראן: דאס מעכטיגע מייסטערווערק פון מענשליכע ליידענשאפטען „דאס הויז פון גרויל" אין די הויפט ראלען Betty Compson i Lawell Sherman
דירעקטאר: M. Znamirowski קאפעלמייסטער: A. Kochanowski
אנהייב 6 נאכמ, שבת זונטאג, 2 בייטאג, לעצטער 9 אווענט

מיט א פריז
אויסגעצייכענט געווארען דורכ'ן פילם
„PIOTRUŚ"
אויפ'ן אינטערנאציאנאלן פילם-פעסטיוואל אין ראטן-פערבאנד

1
Главное Управление Кино-Фото Промышленности при Совнаркоме СССР
1 Советский Кино-фестиваль
фирме „Юниверсал Компания"

Жюри 1 Советского кино-фестиваля присуждает Вам грамоту за фильм „Петер" — реж. Герман Костерлиц отличившийся соединением занимательного сюжета с высоким артистическим мастерством

Председатель жюри
Члены:
А. Аросев
1935 г. Москва

איצט ווערט דער פילם דעמאנסטרירט אין קלאנג-קינא
„RAKIETA" שיענקעוויטש — 40 —

ענטשולדיגונג.
איך ענטשולדיג זיך פאר דער סעקציע צושניידער פון אויבערהעמדער ביים בע-קליידונגס-פאראיין VI אפטיילונג, אגרא-דאווא 9, פאר מיין נישט טאקטישער האנדלונג לגבי זיי אין אנ'אויפגערעגטן צושטאנד. איך פערזיכער, אז מעהר וועט זיך דאס נישט איבערחזרן.
קראגען-נייהערין
רעגינא פרידמאן. 6838

Dokór
Marja Gutman
קינדער-קראנקהייטען
Łódź, Gdanska 26, tel. 173-00
ord. codz. 3.30 — 5.30.

אכטונג, מצה-בעקערס
מיר מאכען אויפמערקזאם יעדען בעקער פון לאדז, וואס וויל באקען מצות אויף פסח, מוז וויסען, אז דער ראבינאט וועט נישט פריהער מכשיר זיין ביי איהם דעם אויוון ביז ער וועט האבען א קוויטל פון די שומרי ומזהירי שבת קאמיענגא 20, פראנט, 2 שטאק, אדער פון די שומרי שבת אלעקסאנדריס קא 19, די בעקערס וואס געהערען אין יענעם ראיאן, אז ער איז א שומר שבת און ביי איהם איז נישטא קיין חלול ש"ק. און אויך דער, וואס וועט וועלען דינגען ביי וועלכען בעקער אנ'אויוון צו באקען מצות, מוז אויך פריהער געוואויר ווערען ביי די שומרי שבת צי דער אויוון פון דעם בעקער איז א כשר'ער אהן חלול ש"ק. די לאקאלען פון די שומרי שבת זענען טעטיג אלע אווענדען פון 8 ביז 10:
שומרי ומזהירי שבת קאמיענגא 20
ושומרי שבת אלעקסאנדריסקא 19
עם ועד הרבנים בראש.

Towarzystwo Ogólnozwiązkowe
TORGSIN
OGÓLNOZWIĄZKOWE ZJEDNOCZENIE DLA HANDLU Z CUDZOZIEMC. MOSKWA, KUZNIECKIJ MOST 14

אנווייזונגען אויף אלע שטעדט פון סאוו.-רוסלאנד אויף „טארגסין" נעהמט אן:
Bank Gospodarstwa Krajowego, Bank P. K. O. און אבטיילונגען (פ. ק. א. ביי אלע פאסט-אמטען קאנטא Powszechny Bank Kredytowy S. A, (№ 22 000 Bank Zachodni S. A., Tow. „Hias", Powsz. Bank Związkowy, Bank Handlowy, Bank Związku Spółek Zarobkowych, D/B T. Bunimowicz, Wilno Oddział Banku Drezdeńskiego w Gdańsku און ווי אויך די פירמעס Bracia Pakulscy א. Biuro Posyłek
ווערט-בריוו נעהמען אן אלע פאסט-אמטען. א בעדייטענדע פרייזען-הנחה אויף די אימפארט און עקספארט-סחורות פון „טארגסין".
אינפארמאציעס קריגען אלע דערמאנטע אינסטיטוציעס און:
Przedstawicielstwo Handlowe Z. S. R. R. w Polsce,
Warszawa, ul. Koszykowa № 4, tel. 9-58-33.

צום פריהלינג-סעזאן!!!
ס'איז אנגעקומען א פרישער טראנספארט פון שיך.
עלעגאנטע פאסאנען.
ערשטקלאסיגע אויספיהרונג.
זעהר צוגענגליכע פרייזען.
מיר עמפפעהלען אויך
קינדער- און שילער-שיך
J. Windman i Syn
Piotrkowska 35,
tel. 112-23.
די פירמע עקזיסטירט פון יאהר 1885.

לעהרערס
מיט רעגירונגס-רעכט 18 יאהר פראקטיק, ערטיילען פויליש, יודיש, פראנצויזיש, עספעראנטע, דייטש, בוכהאלטעריע און מאטעמאטיק.
שוו. יאקובא 12 רעכטע אפ. 1. שט. וואלינגא 30, שיף

אדמיניסטראציע פון הייזער אין
תל-אביב
ערטיילונג פון אינפארמאציעס, וואס האבען א שייכות מיט הייזער און פלעצער אין תל-אביב נאכ'ן איבערשיקען 2 זל. אין פוילישע פאסט מארקען.
ערשטקלאסיגע רעפערענצען פון אנגעזעהענע לאדזער פירמעס.
M. LEWINSON, Tel-Aviv
Sheinkin Str. 48. 6857

א גרויסער שטח 16.000 קוואדראט מעטער
אין א בעלעבט ארט אויף דער זגערזשער גאס פאר'ן טראמוואי פשיסטאנעק מיט 3 פראנט גאסען, געאייגענט אויף א ספארט-פלאץ, שפיל-פלאץ, טעניס, ציקלאדראם, האלץ-סקלאדעס א. ז. וו. זאפארט צו פערמיטען. טעל. 222-43 צווישען 8–10 און 14–17.

1000 ראהמען
צו גארדינען
צו די נידריגסטע פרייזען ווי אויך א גרויסע צאהל
קינסטלערישע בילדער
שטענדיג אויף לאגער נור ביי דער בעקאנטער פירמע
Roma Spokojna
לאדז, פיעטריקאווער 13.
מיר בעזיצען אויף לאגער אייל-בילדער, ראהמען, אוואלנע, לייסטען צו טאפעטען.
ספעציאליטעט: איינרעהמען בילדער.
קומט און איבערצייגט אייך!

פענסיאנאט „עלבינגער"
קאלומנא, טעל. 2
נעמט אן בעשטעלונגען אויף פסח.
שטרענג כשר'ע קיך! עלעקטרישעס בעלייכטונג.

HURTOWNIA WYROBÓW GUMOWYCH
CH. TENENBLUM, Narutowicza 16
Telefon 140-59
POLECA: ARTYKUŁY CHIRURGICZNE, TECHNICZNE, SPORTOWE i t. p.

JENERALNA REPREZENTACJA
BERSON-SEMPERIT
UWAGA: Stale na składzie OPONY i DĘTKI rowerowe marki „SEMPERIT" po cenach ściśle fabrycznych! — HURT! — WSZYSTKO z GUMY! — DETAL!

METRO
פּשעמיסלאָווער 2
אָנהױב 4 נאָכמיטאָג.

נײַע מענטשן
הײנט פּרעמיערע!
פון נײַעסטן מעכטיגן מײַסטערווערק פון דער סאָוויעטישער פּראָדוקציע
אין די הױפּט ראָלן: די בערימטסטע אַרטיסטן פון די מאָסקווער טעאַטערס
Gardin, Moskwin, Zeimo, Wiktorow
אױסערן פּראָגראַם: צוגאַבע פון P. A. T. און PARAMONT

ADRIA
גלאָוונאַ 1
אָנהײב 5 נאָכמיטאָג.

הײַנט און פאָלגנדע טעג! הײַנט פּרעזענטירן מיר דאָס פּרעכטיגע מײַסטערווערק רעזשי Garinne Callone מיט'ן צױבער פון MARTA EGGERTH
מוזיק פון Robert Stoltz אין דער הױפּטראָלע דער קעניג פון די טענאָרן
JAN KIEPURA
פאַר דיר זינג איך
אין פילם א. נ.
„TOSCA" װעלכער װעט זינגען אַלערלײ לידער און אַריעס פון דער אָפּערע
אױסער'ן פּראָגראַם: קלאַנג-צוגאַבע פון P.A.T. און לאַנד-אַקטואַליטעטן. אָנהױב פון די סעאַנסן טעגליך 4.30 נאָכמ. שבת און זונטאָג 12.30 בײטאָג.

קלאַנג-קינא
CAPITOL
זאַוואַדזקאַ 16

צוױיטע װאָך פון רעקאָרד-ערפאָלג! די שענסטע װיִנער קאָמעדיע א. נ.
„VERONIKA"
(גרוס און קוש װעראָניקאַ)
אין דער הױפּטראָל די רײַצנדע FRANCISZKA GAAL
אָנהױב פון די סעאַנסן טעגליך 4 א זײגער נאָכמיטאָג, שבת און זונטאָג 12 אַ זײגער בײטאָג

קינא-טעאַטער
„SZTUKA"
לאָדז, קאָפּערניקאַ 16a.
טעל. 140-72

Śluby Ułańskie
קאַוואַלקאַדע פון דער פּױלישער קאַוואַלעריע פון 1914
אין דעם דאָזיגן פילם װערן געזונגען די שלאַגערן „Jak całować, to ułana" (מאַקס-טראָט) „Awans dla panny" (װאַלס)
אין די הױפּטראָלן: Tola Mankiewiczówna, Marja Modzelewska, Fr. Brodniewicz, Witold Conti
פּרײַזן פון די פּלעצער: 1 פּל. 1,09 זל. 2 פּל. 90 גר. 3 פּל. 50 גר. הנחה קופּאָנען צו 70 גר.
נעקסטער פּראָגראַם: SYLVIA SIDNEY אַלס פירשטין דורך 30 טעג

קלאַנג-קינא-טעאַטער
PRZEDWIOŚNIE

זשעראָמסקיעגאָ 74/76
(ראָג קאָפּערניקאַ)
הײַנט און פאָלגנדע טעג

אוננ'אָפּרופליך נאָר די לעצטע 3 טעג!
דער אַכט'ער װאָנג שבת פאַר'ן יודישען לאָדז! דער גרעסטער און טאַלענטפולסטער זינגער פון דער װעלט! דער ליבלינג פון גאַנצן ערד קוגעל! דער שטאָלץ פון יודישען פאָלק!
יוסף שמידט
אין זײַן הערליכסטן מײַסטער-פילם א. נ.
„װען דו ױנג בײזט, געהערט דיר די װעלט"
אַלע יורען! קינד און קײט! מענער און פרױען! עלטערע און יוגנט! פּערזענטירט אַלעז נישט די געלעגנהײט. װעלכע װעט זיך אײַך זיכער נישט אַזױ שנעל איבער'חזר'ן, און קומט, און לױפט, הערען שמידט'ן!

דער איבעראַשענדסטער מיט אױסערגעװײנליכען ערפאָלג געשפּילטען דאָפּעל פּראָגראַם!
II. העכסט ספּאַנענדער קלאַנג פילם
„צוויי פנים'ער"
מיט Ken Maynard אין דער הױפּטראָל
פּרײַזן נישט געהעכערט!

קלאַנג קינא טעאַטער
LIRA
Limanowskiego 37.

קלײנע אַנאָנסן

פּרײַז פון אַנ'אַנאָנס ביז 15 װערטער נור 1 זלאָטי

פּרײַז פון אַנ'אַנאָנס ביז 15 װערטער נור 1 זלאָטי

English Lessons

קאָנװערסאַציע און ליטעראַטור פאַר אָנפאַנגער און פאָרטגעשריטענע אין גרופּען און אײנצעל. קאָרעספּאָנדענץ און איבערזעצונגען אין ענגליש, דײַטש פראַנצױזיש, פּױליש און רוסיש

Markowicz. Kilinskiego 105

ס'װערט געזוכט אַ-פּרױ צו בעדינען אַ קראַנקע פרױ. צו ערפאַהרען פּעטריקאָװער 88 װ. 35.

ס'װערטגעזוכט אַ שדכן פון מיטעלן שטאַנד. אָפּערטען אונטער „M, K," 35"

איך נעם אָן צו אַרבײַטען קינדער-שקאַרפּעטלעך אױף 180-ער טײלונגען און גלײַכצײַטיג 156-ער צו ערפאַהרען זגערזשער 28 װ. 26. 6864

װיכטיג פאַר דאַמען-שנײַדער! ס'איז געקומען אַ דירעקטאָר פון װיען מיט די נײַעסטע שלאַגער-מאָדעלען פון דאַמען-מאַנטלען, קלײדער און פעלצען. צו בעזיכטיגען אין האָטעל „מאַנאַפּאָל" זאַװאַדזקאַ 1.

מצות בעקאַנטמאַכונג. צו בעקומען פּערשידענע מצה-רעדלעך און שטעפּ-רעדלעך בײ שלאָסער װאָלבאָרסקאַ 10, שוהל-גאַס ברעסטיצקי.

עס װערט געזוכט אַ שותּף צו אַנ'אײַנגעפיהרטע 10-יעהריגע פאַבריק פון טריקאָטאַזש מיט אַ קאַפּיטאַל פון 5000 זל. אָפּערטען אונטער „טריקאָ" אין אַדמיניסטראַציע. 6853

אַ קװאַליפיצירטער אַבער-לאַק-ניער זוכט אַ פּאָסטען קאָן זײַן מיט אַנ'אײגענעם אָבערלאַק, קאָנסטאַנטינער 43, װ. 18. 6854

צו פערקױפען אַ 9-ער הענטשקע-מאַשין אין גוטען צושטאַנד צו רונד און פערשיבט, בענטשינסקי, שענקעװיטשאַ 20.

איבערצוגעבען אַ שאָקאָלאַדע-געשעפט מיט אַלע אײנריכטונגען צוליב'ן איבערטראָגען זיך אױף 11 ליסטאָפּאַד 14. צו ערפאַהרען אין דער פירמע „פּראָגרעס" פּילסודסקיעגאָ 52. 6873

צוליב אָפּרײזע צו פערקױפען בּיליג אַ קירזשנער-מאַשין, קילינסקעגאָ 27 װ. 5. 6846

Radjo-aparat 4-lampowy 3-żarówkowy fal. do sieci elektycznej okazyjnie do sprzedania. Wiadomość Pomorska 11 m. 12, poprz, of., I piętro.

פערשידענעס

לעהרערין גוטע פעדאַגאָגין ערטײלט אונטערריכט פאַר ערװאַקסענע אין פּױליש, יודיש און דײַטשע שפּראַכען צו בּיליגע פּרײַזען, לאַסמאַן, בזשעזשינער 15.

ס'װערט געזוכט אַ פעהיגער אַקװיזיטאָר, װאָס איז בעקאַנט מיט װעבערײען, כּדי צו שאַפען קליענטען פאַר אַ לוין-קראָכמאַלניע. אָפּערטען אונטער „Prowizjo" אין אַדמינ. פון ד ער צײַטונג.

1 צימער מיט אַ בעזונדערן אײנגאַנג, געאײגנעט פאַר 1 אָדער 2 אָנשטענדיגע יונגעלײַט זאָפאָרט צו פערמיטען, בזשעזשינער 15 װ. 31 לאַסמאַן

איבערצוגעבען אַ גאַלאַנטעריע-געװעלב אין צענטרום זגערזשער גאַס. צו ערפאַהרען אין זאַקען-געשעפט נאָװאָמיעסקאַ 34. 6864

צו פערדינגען אַ צימער מיט אַ בעזונדערן אײנגאַנג פריש אױסרעמאָנטירט. צו ערפאַהרען פּאָלודניאָװאַ 18, װ. 9. 6849

אַ געװעלב מיט עלעגאַנטער אײנריכטונג פון קאָלאָניאַל מיט קאָנסערװען-בראַנזשע אין צענטרום שטאָט צו פערקױפען, עװענטועל זוכט אַ שותּף מיט געלד. אָפּערטען אין אַדמינ. אונטער "M" "3000".

פרײַע פּאָסטענס

ס'װערט געזוכט אַ מאַשין-שטיקערין אױף נאָװאָמיעסקאַ 12 פרענקעל. 6866

עס װערט געזוכט ביוסטהאַלטערן און פּאַסקען-נײערינס צו בעסערע מאַגאַזין-אַרבײט. צו ערפאַהרען נאָװאָמיעסקאַ 4 װ. 3. 6882

אַ שטאָפּערין װערט געזוכט צו ערפאַהרען זשעראָמסקיעגאָ 85 װ. 15 מעלדען זיך זונטאָג.

ס'איז נױטיג פון זאָפאָרט אַ האַנט-שטיקערין צו סװעטער-אַרבײט. צו ערפאַהרען בײ שפּינדלער פּאָמאָרסקאַ 13. 6876

נױטיג אײן מאַשין-שטיקערין פּעטריקאָװער 42 ראָזענטהאַל. פּאָרצוג האָט די מיט אַנ'אײגענע מאַשין זאָפאָרט.

ס'איז נױטיג אַ רעכטעװער, אַ קלאַפּער און אַ דערן-יונגעל צום שטעפּער אױף 11 ליסטאָפּאַדאַ 33

ס'זענען נױטיג שנײַדער-געזעלען און מיטנײער צו מענער-בעשטעלט. צו ערפאַהרען אין „Pogotowie Krawieckie" 27 שרודמיעסקאַ

לאָקאַלען

צו פערדינגען אַ געװעלב אױף מצות אין אַ גוטען פּונקט אױף פּאָדזשעטשנאַ 11 װ. 3. 6870

צו פערדינגען אַ שטוב מיט אַ קוך ערשט רעמאָנטירט אין דער געגענד פון נאָװאָמיעסקאַ. ערקונדיגונג נאָװאָמיעסקאַ 30 בײ פּוטערמאַן 6870

צו פערדינגען אַ געװעלב אין בעסטען צענטרום אױף נאָװאָמיעסקאַ 24 אין הױף נעבען דער האַלע. צו ערפאַהרען בײם װעכטער. 6872

געלעגענהײטליך צו פערדינגען אַ געװעלב אױף מצות, פּילסודסקיעגאָ 55 אין װאַליזען-געשעפט פעלדמאַן. 6875

איבערצוגעבען אַ װאױנונג פון צװײ שטובען און אַ קוך אױף נאָװאָמיעסקאַ 17, ערשטער שטאָק, צו ערפאַהרען אױפ'ן אָרט בײ מ. שטאַרק. 6874

אַנ'אָרט צו שלאָפען פאַר צװײ יונגעלײַט אין אַ בעזונדער צימער. פּילסודסקיעגאָ 54, רעכטע אָפיציגע, 1-ער אײנגאַנג, 2. שטאָק װ. 91.

אָפּצוגעבען אַ גרױס צימער מיט קאָנצעסיע און מאָטאָר-אײנריכטונג אין צענטרום-שטאָט, געאײגנעט פאַר סװעטערס א. ד. גל. קען אױך זײַן אַלס שותּף מיט עטװאָס געלד. אָפּערטען אונטער „ה. מ. ש." 6781

איך גיב אָפּ אַנ'אָרט צום שלאָפען פאַר צװײ אָנשטענדיגע יונגעלײַט, 11 ליסטאָפּאַדאַ 24 װ. 3.

אַנ'אָרט צו שלאָפען פאַר 2 יונגעלײַט אָדער פּרײלײנס אין אַ בעזונדערע שטוב. צו ערפאַהרען פּולנאָצנאַ 6 װ. 8 בײ שאַלדאַיעװסקי. 6880

צו פערדינגען אַ שעהן צימער מיט אַ בעזונדערן אײנגאַנג בײ אָנשטענדיקע מענשען, פּלאַץ װאָלנאָשטשי 7 װ. 14. 6871

זאָפאָרט איבערצוגעבען אַ קאָלאָניאַל-געװעלב, װאָס עקזיסטירט שױן 30 יאָהר מיט אַ צימער און קוך. צו ערפאַהרען קילינסקיעגאָ 25 לאָקאַל 4.

צו פערמיטען פאַבריקס-זעלער אױפ'ן 2-טען שטאָק אױף זאַװאַדזקאַ 5. צו ערפאַרען טעל. 102-10

פּאַר'ן אינהאַלט און טעקסט פון די אַנאָנסן איז די פערלאַג נישט פעראַנטװאָרטליך. די אַדמינ. איז עפען בײטאָג און בײנאַכט

פעהלערן, װעלכע ענדערן נישט פּרינציפּיעל דעם אינהאַלט פון איטער אַנאָנס בערעכטיגען נישט צום איבערדרוקען די אַנאָנס אָדער צוריקצוצאָהלען פאַר דעם אַנאָנס

אַבאָנעמענטס-פּרײַז: אין לאָדז — 4 זלאָטעס אַ חודש מיט צושטעלען אַ הײם. אױף דער פּראָװינץ — 5 זל. אַ חודש; אין אױסלאַנד 7 זל. אַמעריקע — 1 דאָל.

נעקראָלאָגן: 20 גר. אַ מ/מ (אין דער זײַט 4 שפּאַלטן) קלײנע אַנאָנסן ביז 15 װערטער 1 זל. יעדעס איבעריגע װאָרט — 10 גר.

אַנאָנסן-פּרײַז פאַר אַ מילימעטער-שורה
פאַר'ן טעקסט — 18 גר. פרײטאָג און ערב-יו"ט — 24 גר. אין דער זײַט 4 שפּאַלטן
אין טעקסט — 40 ... 60
נאָך'ן טעקסט — 12 ... 18
מיטער דער שטאָרט 50 פּראָצ. מײַערער. אױסלאַנד 100 פּראָצ. מײַערער. מעלדונגען — 10 גר. אַ װאָרט

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i D. Silbarberg
Czcionkami i druk. rotac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.
Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman